قال ـ ع ـ ان الله تعالى [illegible]
يبتليكم بالشهوات ولا تجالسوا مع الاغنياء
يبتليكم مع [illegible] ولا تجالسوا مع الفقراء
يبتليكم بالذلة ولا تجالسوا مع الغرباء
يبتليكم بالغربة [illegible] يا رسول الله
قال العافية في الزهد او [illegible] العلم
قال ـ ع ـ [illegible]
من الحكمة [illegible]
ذهبت اللذات وذهب بركة من [illegible]
وذهبت القوة ونقصت الشجاعة ونقصت
رؤية البصر وذهب الشباب في [illegible]
الاسنان وقال ـ ع ـ النور للعاصين
والنار [illegible] والجنة للمطيع والنار [illegible]
في الاخلاص قال امير المؤمنين
عليه السلام ما عبدتك خوفا من نارك
ولا شوقا الى جنتك بل وجدتك اهلا
مستحقا للعبادة فعبدتك

تقضي حاجتها ثم تتفرقون [illegible] امير المؤمنين
عليه السلام فبكى امير المؤمنين عليه السلام [illegible]
سنة او اربعين [illegible]
ان [illegible] قال [illegible] رجعت [illegible]
يا رسول الله اني [illegible] ان يكون من
اهل [illegible] قال [illegible]
الا انه واعلم [illegible]
بيننا فاطمة الا [illegible] قال
موسى عليه السلام يا الهي فما جزاء من دمعت
عينه من خشيتك قال يا موسى اقي وجهه
من حر النار وامنه يوم الفزع الاكبر
وقال النبي صلى الله عليه وآله من ذرفت
عيناه من خشية الله كان له بكل قطرة من
دموعه قصر في الجنة مكللا بالدر والجوهر
ما لا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على
قلب بشر قال الصادق عليه السلام
ان الرجل ليكون بينه وبين الجنة اكثر مما
بين الثرى الى العرش لكثرة ذنوبه فما هو
الا ان يبكي من خشية الله ندما عليها حتى
يصير بينه وبينها اقرب من جفنه

رسول الله ـ ص ـ من تعلم العلم للتكبرات فهو جاهل
ومن تعلم للقضاء ودنيا العمر فهو منافق
ومن تعلم للمناظرة فهو احمق ومن تعلم
لكثرة الكلام فهو زنديق ومن تعلم للعمل
فهو عارف ۱۲

في كتاب

الخصال لعلنا ابي جعفر محمد بن علي بن الحسين بن موسى بن بابويه
القمي قدس الله روحه عشر كلمات عظات
عن ابان بن عثمان عن ابي عبد الله عليه السلام
قال جاء اليه رجل فقال له بابي انت وامي
عظني موعظة فقال عليه السلام ان كان الله تعالى
قد تكفل الرزق فاهتمامك لماذا وان كان
الرزق مقسوما فالحرص لماذا وان كان الخلف
من الله حقا فالبخل لماذا وان كان العقوبة
من الله النار حقا فالمعصية لماذا وان كان
الموت حقا فالفرح لماذا وان كان العرض
على الله حقا فالمكر لماذا وان كان كل شيء
بقضاء وقدر فالحزن لماذا وان كان
الممر على الصراط حقا فالعجب لماذا
وان كانت الدنيا فانية فالطمأنينة اليها لماذا

الى ملك من الملائكة فاستاذن ربه
بالنزول اليه فاذن له فبقي عنده
ستة ايام لا يكلمه الزاهد ولا يلتفت
اليه فقال له الملك ما لي اراك لا تلتفت
قال شغلني معرفة الله عن معرفتك
فقال الملك اعلم يا اخي اني ملك
من الملائكة استحقيت اليك فاستاذنت
ربي لزيارتك فاذن عظني واوصني
فقال يا ملك كن عالما بالله ولا تحتاج بعضنا
وعيناه زاهدا متقيا فكلما بكى فاصبر
الملك فيقول الى قد لا يكون عالما باشيه
وهلا بخبره تحتاج لا والياه فيمتقضى الاحد انهم
زاهدا في الدنيا راغبا في الاخرة
في طاعة الله مجانبا عن معصية الله ثم غفلت
فقد شغلني من عبادة الله ربي جل جلاله
والبقاء قال الصادق عليه السلام
من قرا انا اعطيناك الكوثر في فريضته
ونافلته سقاه الله يوم القيامة من الكوثر
قال

قال امير المؤمنين عليه السلام
ان اردت الصحبة فالله يكفيك
وان اردت الزاد فالتقوى يكفيك
وان اردت الحرفة فالعبادة يكفيك
وان لم يكفك ما ذكرت فالنار يكفيك
قال الصادق عليه السلام البكاؤون
خمسة آدم ويعقوب ويوسف وفاطمة بنت
محمد وعلي بن الحسين عليهم السلام فاما آدم فبكى
على الجنة حتى صار في خديه امثال الاودية
واما يعقوب فبكى على يوسف حتى ذهب
بصره واما يوسف فبكى على يعقوب حتى تاذى
به اهل السجن فقالوا اما ان تبكي بالنهار
وتسكت بالليل واما ان تبكي بالليل وتسكت
بالنهار فصالحهم على واحد منهما واما فاطمة
بنت محمد فبكت على رسول الله صلى الله عليه واله
حتى تاذى بها اهل المدينة وقالوا لها
قد اذيتنا بكثرة بكائك وكانت تخرج
الى المقابر مقابر الشهداء فتبكي حتى تقضي

سعيكم مرة وعنه صلى الله عليه واله
من خرج من الدنيا ولم يتمتع منه
اضجع فقيل يا رسول الله وما الاضجع
فقال مقطوع الاذن قال
امير المؤمنين عليه السلام ستة خصال
تكون في ستة الشر في الاشقر والشوم
في الاعور واللجاجة في الاصل والغفلة
في السمين والحيلة في القصير والكياسة
في الاحدب والتكبر
في الاعرج والحماقة في الطويل
قال الصادق عليه السلام
في طلب الدنيا ذل النفس وفي طلب
الاخرة عز النفس فواعجباه لمن
يطلب المذلة في طلب ما يفنى
ويترك العزة في طلب ما يبقى

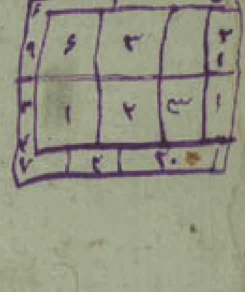
الا فليبكه وعنه صلى الله عليه واله من بكى
على ذنبه حتى يسيل دموعه على لحيته حرم الله
ديباجه وجهه على النار وعنه صلى الله عليه
واله من خرج من عينيه مثل الذباب
من الدموع من خشية الله امنه الله يوم القيامة
وروي عن النبي صلى الله عليه واله من اكل
المصيبة قبل مضي ثلاثة ايام وهو برئ منه
وانا برئ منه خير الطعام الوليمة وشر
الطعام طعام المصيبة وروي عن النبي
صلى الله عليه واله من ترك الصلوة حتى مضى
وقتها وقضاها عذب حقبة والحقب
ثمانون سنة كل سنة ثلث مائة وستون
يوما كل يوم الف سنة من ايام الدنيا وروي
عن النبي صلى الله عليه واله افضل الاعمال
التواضع عند الدولة والعفو عند القدرة
والعطية بغير المنة وروي انه قال
رسول الله صلى الله عليه واله ان كان زاهد
في بني اسرائيل عبد الله تعالى مائة سنة
لم يعص الله طرفة عين فاشتاق

وروي عن رسول الله صلى الله عليه واله من ادعى
اربعا بغير اربع فهو كذاب من ادعى
حب الله ولم يحب اهل بيتي فهو كذاب
ومن ادعى حب الجنة ولم يعمل الطاعة
فهو كذاب ومن ادعى خوف النار
ولم يترك المعاصي فهو كذاب ومن
ادعى حب الله ويشكو من البلاء فهو كذاب
قال النبي صلى الله عليه واله
لا يعذب الله مؤمنا بعد التوبة و
الاستغفار الا بسوء ظنه وتقصير خلقه
والغيبة للمؤمنين وعنه
صلى الله عليه وآله اذا رايت
الناس يشتغلون بطلب الدنيا

واشتغل انت بطلب الاخرة واذا
رايت الناس يشتغلون بالفضائل
فاشتغل انت بالفرائض واذا
رايت الناس يشتغلون بطلب رضى
الخلق فاشتغل انت بطلب رضى الخالق
واذا رايت الناس يشتغلون بعمارة
الدنيا فاشتغل انت بعمارة القلب
واذا رايت الناس يشتغلون بعيوب
الغير فاشتغل انت بعيوب نفسك
واذا رايت الناس يشتغلون بمدح الناس
فاشتغل انت بمدح الخالق وروي
عن النبي صلى الله عليه واله من تمتع
مرة عتق ثلثه من النار ومن تمتع
مرتين عتق ثلثيه من النار ومن تمتع
ثلث مرات عتق كله من النار
وعنه صلى الله عليه واله من تمتع
مرة مؤمنة فكانما زار بيت الله

واگر دود از آتش بیند ترس و اندوه بود
از جانب پادشاه واگر بیند که از آتش جای
روشنایی که آتش می افروزد تعبیر کارش
عقوبت پادشاه بود یا عالمی برای او کشف
گردد واگر می افروزد یا چیزی می پزد
منفعتی یابد واگر جامه سوخته شود
باندازه آن بعضی مضرتی رسد واگر
آلات سوختن باشد باشد از کلفت
مضرتی رسد یا از جنگ واگر آتش
بردارد مال حرام بود از کار یا دزدی
واگر او را در جامه بیند که در عذاب
الهی است سفر کند و بزرگی یابد
واگر بیند که نزدیک آسمان رسید
در دین و دنیا بزرگ گردد واگر بیند
که دست در آسمان زد از آسمان
کاری بزرگ یابد واگر از آسمان بیفتاد
گناهی بزرگ کند واگر آسمان شکافته
بیند بالا نهاده آن ابر آفتاب
پادشاه بود واگر هر موضع باران آن
باشد اگر بیند که او آفتاب شد
پاره‌ای او از نور جدا باشد که در او

هر گاه ... قبول که درست باشد ... بعضی
به میل ... هم از ... کفش ...
~~...~~ ... و طلسم ...
بر آن نقش ... و دفن کنی ...
مرده ... میخواهد ... بسیار ...
... موقوف ... ظاهر شد



راه

با بود یا قضیه مرده از رحمت بود یا بد
واگر بیند که میغ چیزی ها یا بعضی از آن
فرو گرفت رحمتی باشد از رب ...
مگر که باران تاریک و صاعقه باشد
بر خلاف آن بود جمله آن چون عام بود رحمت
ایزدی باشد اما اگر در محله یا در ...
باران بیماری و فتنه بود اگر از باران
عام بود که ناودانها میرود هم ...
و رنجها از آن زایل شود واگر
از ناودانها روانه که در موضع ...
باشد خیر آنجا زیادت شود واگر
... و ریگ بیند که می بارد نعمت
بود برف چون به هنگام بود فراخی
و نعمت بود واگر بخلاف آن بود عقوبت
و لشکر نیز باشد واگر برف میخورد
شادی یابد تگرگ رنج و دلیل رنج باشد
اما اگر بیند که یخ آب میخورد شادی یابد
و یا فتنه مراد و یا از زنی یا حق
رعد از خشم چیزی بر آن دلالت
از رحمت و عذاب ... باشد
واگر باد رعد و برق باشد از آن ...
واگر سماع رعد بیند با باران ...

یابد واگر دام نارد بگذارد واگر صبحی بیند
ظاهر یابد برق ... از ترس باشد و بعضی
طمع و دلیل فتنه باشد سیلاب دشمن
باشد و غم اگر بیند که از آن بگذرد از دشمن
و غم رها یابد و ... بهیجان باشد
و اسباب چون غالب بیند و ... هیجان
باد چون با قوت بود دلیل ترس و غم باشد
خصوصا چون با آن تاریکی و گرد بود واگر باد ...
یا درخت با برکت دلیل مصیبت بود در ...
یا به یا ... یا مصیبه ... باشد ...
اما اگر باد بیند ... و تاریکی و غبار باشد ...
عیش مردم بود نسیم دلیل شادی و فرح و راحت
از غمها بود نرم و ... شود تا کار ... و بنا
باشد بر فی در هوا دلیل الفت بود روشنی
که زیانش نبود ... یا فتنه باشد در دین چنانکه
تاریکی ... بود واگر یا ... از آن ... علم
بر آن ... شود ... چیزی که تعبیر ...
که بر آن ثواب یابد واگر ... آتش بیند
اگر ... تاریخ و ... باشد جنگ
و خصومت بود واگر نه جنبش باشد
... و ... و آید بود ... جنگ
و فتنه بود واگر بیند که ... آسمان
بر ... می آید ... بیشتر باشد

باید واگر کار سیدا بطلوع خوبش بیند
... باشد واگر بسیار ... منقار
خویش بیند سنگر کشی گردد واگر از ... ها
... داور ببیند ... بزرگی ... بود
و همچنین ... و ... داور ... از
دلیل ... الفت بود واگر بیند که ماری
از خانه فرو رفته از ... بگیرد ...
و ماری که ... فرو رفت ... باشد
دشمن کژدم دشمن ضعیف بود که قصد او
چیزی ... نباشد واگر بیند او در خواب ...
واگر کژدمی در جامه خویش بیند ... در
... باشد ... واگر ...
فاسق و دروغگوی بود واگر بیند که کلاغ شکار
میکند غنیمتی یابد ...
طاوس پادشاه عجم بود ... و ...
نیز باشد کبوتر ... باشد و ...
کبوتر از آن زنان باشد واگر بیند که
کبوتر بسیار ... منفعت
بسیار یابد واگر بیند کبوتر میخورد
از زنان نصیب یابد ...
... موافق بود واگر بیند که ...
... حاجت بیابد ...

... و ... دلیل ... غلام
باشد ... دلیل بیماری ... بود
... باشد ... مردم
... باشد که ... مردم ...
... و ... مال باشد و ...
فرزند بود و بسیار ... او
مهتر ... یا فتنی بود ... او
... نقص ... باشد
خلاف خویش بود ... مال ...
باشد و ... از آن ... بود
در این ... اگر ...
... یابد باندازه ... واگر
خود باشد اندیشه بود ... او
... و ... بود
... باشد ...
که باشد زن بود ... رنج بود
یا ... باشد واگر بسیار ...
و ... بود و ... اندیشه بود
واگر ... باشد ... مال
میغ پادشاه ... یا عالم بود ...
یا میغ ... یا ... از آن و میغ
با رعد و برق پادشاه ... بود
اگر بیند که از میغ پاره ... یافت

بزرگ یافتن بود فضل و خشم در روی های حیوانات
و بخانه در آمدن ان و دولت و دولت بود و دیدن شیر ...
اگر خود را بر ... نشسته بیند ولایت و دولت ...
یابد از وی یابد   و اگر بیند بر پشت ...
می برد یا ... یابد باندازه بخت و ...
و اگر ... بیند نشسته باشد انکس ولایت
یابد و منفعت نشغول گردد و همچنین
اگر ... بر هنه باشد اگر ... بیند دلیل
ولایت و بشارت بود و اگر ... بیند ... باشد
فرح یابد و اگر ... بیند صلاح کار دنیا
و اگر ... بیند دلیل بیماری ... بود
و اگر ابلق بیند دلیل مشهور گشتن بیننده
بود و اگر ... بیند صلاح کار دنیا باشد
... باشد ... و ... بود
... بود اگر خویشتن را ...
بیند ... انکس و ... یابد
و اگر بیند ... یا ... در ...
رسد بزرگ ... باشد
و اگر بیند ... دلیل
درازی عمر بود و اگر ... یا ...
... بیند ... یا ...
و اگر ... مال زیاده باشد

... باشد ... اگر ... بیند ...
... بیند ... ظفر یابد ...
هم ظفر یابد و یافتن مقصود ...
خوردن یافتن مال ... بود ...
... ضعیف ... و ...
و اگر بیند که ... یا ...
... باشد از دشمن و ... و اگر
بیند ... یا ... اگر بیند ...
... اگر ... باشد اگر بیند ...
... یا چیزی ... اگر ...
باشد ... یابد و اگر بیند که ...
یا ... بیمار شود و اگر ...
زیادت ... بود ... همچنین
... بود اگر بیند ...
طعام او یا چیزی که با و ... زرد
... بد ... یا ... بود
... و ... باشد
و اگر شیر او ... بیند ...
بود ... بود ضعیف ...
... بود و ... زیاده ...
و ... بیند زیاده ... دشمن ... بود
و اگر بیند ... مال ...

... ایشان منقطع ... باشد اگر مرده را ...
باشد ... مال حرام ... اگر بیند
در هوا ... دلیل یافتن بزرگی و منفعت ...
و ظفر ... و یافتن مراد اگر خویشتن را
اگر خویشتن را بر زمین ... بیند
... کند ... اما اگر ...
بیند که ... دلیل ...
... عروسی ... باشد ... هم
عروسی ... گشتن ... باشد ...
... اگر ... بود ... یا ...
... اگر ... و ... اگر
و ... و عمل و انصاف بود ... اگر
بیند که مصحف ... حکمت
... و دنیا با هم جمع کند و اگر بیند
که مصحف ... یابد ... برکار
بزرگ ... شود و اگر بیند مصحف ...
... باشد اگر بیند ...
... نه ... دلیل ...
... بود و اگر ... شود ... را
... کند که ... گناه ... بود
اگر ... بیند ... و ...
اگر بیند ... و ...

بجای آورد ... باشد ... آفات
و مقصودی که دارد بیابد اگر بیند ...
... مقتدی قوم بود اگر بیند که ...
... تکبیر ... اهل او ...
دفع ... نماز ... اگر بیند ...
نماز ... یا ... نماز ...
یا قبله بر او ... گردد ... حاصل ...
... باشد و ... بر آن ...
روزه داشتن حضرت از آفات ...
و ... ارکان ...
زکوة ... تمام ... حاصل کرده باشد
حج کردن مقصود یافتن بود و اگر ...
در کعبه بیند از ... آفات ایمن شود
قربان کردن ... فرزند ...
بود و اگر ... بیند که قربان ... فرزند ...
... اگر ... بیند از ... یابد
و اگر بیمار ... بیند ... یابد اگر ... بیند
خلاص شود ... تقرب کردن
... باشد ... زمزم خوردن
علم ... و منفعت دین و دنیا
... حاصل بود ... نام و ...

... بیند ... بزرگی ... یافتن باشد
و اگر مرده را ... بیند و اگر مرده ... بود ...
... یابد ...
... بیند ... و ...
دلیل ... بود و اگر ... مرده ...
... بیند دلیل ... بود اگر
... مرده از عضوی از اعضای خود ... از انکس
... آن عضو ... منسوب ... باشد
و اگر ... مرده ... و ... در ... اگر
... باشد
... دروغ ... اگر ...
... آن ... ان ...
... باشد و اگر مرده ... بیند
... بیند ... آواز ... باشد
از ... و ... بیند ... باشد
... مرده را ... و همچنین
اگر ... و ... در خانه ...
... و ...
و اگر مرده ... یا ...
... باشد ... دروغ ...
... باشد ... روز ...
... باشد ... اگر بیند ...
... حاجت ... از آن طمع ...
بیابد و اگر ... از ... کند

اعقاب ... باشد ... اگر
بیند که مرده ... از اعقاب
او منفعت ... یابد اگر خویشتن را بیند
که با مرده در خانه خفته است دلیل ...
... بود اگر مرده را خفته یا برهنه بیند
دلیل ... مرده است ...
و اگر بیند که مرده را ... فاسق ...
او ... کند اگر بیند ... مرده را ...
... طریقت ... او ...
اگر بیند که ... یابد ...
اگر بیند ... از زنده ... مرده ...
باز ... اگر بیند که خویشتن را از ...
در او ... غایب شود و اگر بیند
مرده ... جنازه ... ده ...
و ... یابد و اگر مرده را ... یا ...
زنده بیند از ... غم ... باشد فرج یابد
و اگر ... چیزی ... مقصود ...
... خواب ...
که ... طعام بود دلیل ... عمر بود
اما اگر بیند ... طعام ... او ...
دلیل بیماری ... او بود ... مردگان
چیزی ... باشد و ... ان
چیزی ... یافتن مقصود بود

[illegible]

منفعت یابد و اگر [illegible] کرد در بغل افتد و بیمار
نیک بود و اگر بیند [illegible] بود او را [illegible]
اگر عزم سفر دارد زوال یابد [illegible]
[illegible] ثابت قدم شود یا زن
کند [illegible] بود اگر
[illegible] بیند [illegible]
[illegible] او [illegible] یابد [illegible]
[illegible] که حق آن [illegible]
[illegible] باشد [illegible]
[illegible] اگر [illegible]
[illegible] منفعت یابد
اگر بیند که [illegible]
کند و اگر بیند که [illegible]
[illegible] اگر [illegible] کند [illegible]
کند و [illegible] منفعت بیند اگر
بیند [illegible] را گردن زدند [illegible]
اگر [illegible] یابد و اگر [illegible]
[illegible] اگر بیند که [illegible]
[illegible] هزار درم یا هزار دینار
بیابد اگر بیند که [illegible]
[illegible] که [illegible]
[illegible]

مرجان آن دیده آنرا بیند از دلیل [illegible] بود

و اگر بیند [illegible]

[illegible] کژدم [illegible]

[illegible]

[illegible] مورچه اگر بیند [illegible]

[illegible]

پروانه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... شیر ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... مشتری ... [illegible]

[illegible] ... زهره ... [illegible]

[illegible] ... مریخ ... [illegible]

[illegible] ... زحل صاحب عذاب ... [illegible]

فصل ششم ... [illegible] ... زمین

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... جوی آب ... [illegible]

[illegible] ... چشمه ... [illegible]

[illegible] ... کاریز ... [illegible]

[illegible] ... چاه ... [illegible]

[illegible] ... شهر و قلعه ... [illegible]

[illegible] ... دیوار ... [illegible]

[illegible] ... سرای ... [illegible]

[illegible] ... کوشک ... [illegible]

[illegible]

ایوان مرد بلند قدر بود ... [illegible]

[illegible] ... منظره ... [illegible]

خانها ... [illegible]

[illegible] ... در ... [illegible]

[illegible] ... بام ... [illegible]

[illegible] ... رباط ... [illegible]

[illegible] ... ستون ... [illegible]

[illegible] ... خشت پخته ... [illegible]

[illegible] ... گل ... [illegible]

[illegible] ... سقف ... [illegible]

[illegible] ... نردبان ... [illegible]

[illegible] ... دکان ... [illegible]

طاق ... [illegible]

[illegible] ... حلقه ... [illegible]

[illegible] ... دستار ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... کشت زار ... [illegible]

[illegible] ... خوشها ... [illegible]

[illegible] ... گندم ... [illegible]

[illegible] ... آرد ... [illegible]

[illegible] ... کنجد ... [illegible]

[illegible]

[illegible] شلغم [illegible]
چغندر [illegible] ترب [illegible]
کرفس [illegible]
بادنجان [illegible]
[illegible]
پیاز و سیر [illegible]
[illegible]
عدس [illegible] نخود و حبوب [illegible]
[illegible]
فصل نهم [illegible]
زر [illegible]
[illegible] نقره [illegible]

[illegible]
یاقوت [illegible]
[illegible] لعل [illegible] زمرد و زبرجد [illegible]
مروارید [illegible]
[illegible] مرجان [illegible]
فیروزه [illegible]
عقیق [illegible]
[illegible] آهن [illegible] روی [illegible]

[illegible] آیینه [illegible]
[illegible]
تاج [illegible]
گوشوار [illegible]
[illegible] طوق [illegible]
[illegible]
انگشتری [illegible] فرزند [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] کمربند [illegible]
[illegible]
فلوس [illegible]
فصل دهم [illegible]
[illegible] دوات [illegible]
مجمره [illegible]
مصحف [illegible]
[illegible] لوح [illegible]

[illegible]
دیگ پایه [illegible]
آتشدان [illegible]
شمع و چراغ [illegible]
چراغپایه [illegible]
انگشت و خاکستر [illegible]
[illegible] آینه [illegible]
[illegible]
مقراض [illegible]

[illegible]

روی کسی ... بود که خود را با ریش سفید ... [illegible]
[illegible] **خضاب کردن** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **موی ...** [illegible]
[illegible] **بازوی راست** [illegible]
[illegible] **ساعد** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **دست** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
داگر ... **اگر بیند که دست** [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] **انگشتان** [illegible]
[illegible]
[illegible] **انگشتان** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **ناخن** [illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر ناخن** [illegible]
[illegible]
[illegible] **سینه** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **پستان** [illegible] **شکم** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **جگر** [illegible]
معده [illegible]

باز کرده **زبان** [illegible]
اگر بیند [illegible] **واگر زبان** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **حلقوم اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible] **دندان** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **غبغب** [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
اگر بیند [illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **گوش** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible] **زنخدان** [illegible]
[illegible] **ریش** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **ریش** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible] **اگر ...** [illegible]
[illegible] **کوتاه کردن** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
اگر بیند [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر ...** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible] **واگر ...** [illegible]
[illegible] **واگر ...** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible] **چشم** [illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
دهن [illegible]
[illegible] **اگر خود را** [illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر ...** [illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر بیند** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **اگر بینی** [illegible]
[illegible]
اگر ... [illegible] **اگر ...** [illegible]
[illegible]
[illegible] **دیدن دهان** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

... اگر درویش بیند نعمت و راحت
بیند اگر توانگر بیند بر مال او مسلط شود و اگر ...
خواب بیند که از مادر ... آید ... دختر
در خواب بیند ... صحت ... کودک ...
رسیده ... مال ... و غلام
... جوان
... مقصود بود اگر مرد غلام نابالغ بیند
که بالغ شده ... مرد جوان
مجهول در خواب بیند ... زن جوان ...
... زن پیر ...
... مرد کهل ...
... جوانی اگر در خواب بیند که پیر شده ...
... علم و ادب ...
اگر پیر ... جوان بیند ...
... مرد
سیادت ...
لشکری ...
... زن پیر ...
... مرد پیر صاحب ...
و حیات

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible] آن عبارت

فن چهارم در علم تعبیر

از معرفت احوال خوابها و کیفیت احکام رؤیا و این علم
شریف است چنانکه یوسف [illegible] و از ثانی ملک نام
نهاده اند چنانکه حق تعالی از او حکایت میکند که رب قد

آتیتنی من الملک و علمتنی من تاویل
الاحادیث و شرح [illegible] چنانکه باید درین کتاب
[illegible] اما آنچه از او مهم تر باشد در دوازده فصل
بیان [illegible] کرده شود **فصل اول در حقیقت خواب**
[illegible] و شرایط صحت او و آداب معبر **بدانکه**
[illegible] در علم نفس [illegible] که نفس ناطقه را حواس
[illegible] اند پنج ظاهر و پنج باطن پنج
ظاهر که آن سمع و بصر و شم و ذوق و لمس و پنج باطن
که آن حس مشترک و خیال که خزینه اوست و [illegible]
حافظه و متخیله و این قوای روح است [illegible] اعضا [illegible]
[illegible] سنده و [illegible] شود و آنچه [illegible]
بود از عضو حس او باطل گردد و آنچه اول [illegible]
باطل شود و چون [illegible] شد [illegible] حس و حرکت [illegible]

بواسطه آن بخارات [illegible] دام که آن بخارات [illegible] بر دماغ
[illegible] حس [illegible] حرکت [illegible] چندی [illegible]
[illegible] و تر [illegible] و بظاهر [illegible]
بواسطه کثرت [illegible] مشغول شده [illegible] طبیعت
اختلاف [illegible] نضج غذا مشغول [illegible]
[illegible] چنانکه چون طعام [illegible] خورده باشد [illegible]
[illegible] دماغ [illegible]
[illegible]

خواب بواسطه آن بود که نفس [illegible]
[illegible] شود [illegible]
و [illegible] صورت [illegible]
[illegible]
و آن صورت [illegible] حس مشترک [illegible]
[illegible] خزینه حس مشترک
[illegible] حس مشترک [illegible]
[illegible] معاودت میشود از آن
[illegible] اشتغال [illegible] ظاهر شود
[illegible]
[illegible]

باشد و [illegible] خزانه اوست [illegible] در [illegible]
[illegible] حس مشترک [illegible] آن صورت [illegible]
وقت خواب [illegible] ظاهر گردد یا بواسطه آنکه مزاج [illegible]
شده باشد که آن تغییر افعال [illegible] نکرد چنانکه
اگر حرارت [illegible] آتش بیند و اگر برودت [illegible]
[illegible] و اگر رطوبت آب و باران و سیل [illegible]
اگر سودا [illegible] کوه و سنگ [illegible]
و از این قسم [illegible] قسم اول اعتباری ندارد و [illegible] قسم دیگر
از قبیل [illegible] قسم اول [illegible]
سود [illegible] ندارد و [illegible]
[illegible] ماذکره [illegible]
[illegible] آورده است که [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
و هم در کتاب [illegible] آورده است که [illegible] زبان
بزرگ شده بود [illegible] علاجی که
[illegible] خواب دیده باب

برکه حس [illegible] **دوم** آنکه
صحیح باشد [illegible]
[illegible] و [illegible]
که [illegible] که **رؤیا المؤمن جزء من**
ستة و اربعین جزءا من النبوة [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

و در بعضی تفسیرها آورده اند که شرایط صحت رؤیا
آنست که [illegible] باشد [illegible]
و بوقت خواب [illegible] راست [illegible] بوقت [illegible]
و الشمس و اللیل و التین و چهار قل بخواند و بگوید که
اللهم انی اعوذ بک من شر الاحلام و
استجیر بک من تلاعب الشیطان فی الیقظة
و المنام و باید که راست [illegible]
[illegible]
[illegible] از عبارت [illegible] خواب [illegible]
بود [illegible] رسول [illegible] **اصدقکم حدیثا**

اصدقکم رؤیا و از نبی [illegible] خواب [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] رسول [illegible] که **لا تقصص الرؤیا الا**
علی عالم او ناصح [illegible] رسول [illegible]
[illegible] رسول
[illegible] **من کذب فی الرؤیا کلف یوم القیمة**
عقد شعیرة [illegible]
[illegible]
[illegible] رسول [illegible] خواب [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

افواید

فواید اگر خواب بد دیده باشد چون بیدار شود بگوید
اعوذ بالله من الشیطان الرجیم و آیة الکرسی بخواند
و بگوید **اللهم انی اعوذ بک** [illegible]
[illegible]
[illegible] **القضاء**
و شماتة الاعداء [illegible] صدقه
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

از دیگری است و بعضی گفته‌اند که از جزیره‌ای عظیم ...
و اصحاب هندسه میگویند که صد و هشتاد و چند برابر زمین است
پس اختلاف اقوال در آفتاب و سایر کواکب که حقیقتش را
درست نیافته‌اند و کمال سخنها گفته‌اند هرگاه آفتاب
که دیده میشود و حس ادراک آن میکنند عقول حکما از
ادراک آن عاجز ماندند چگونه توانند یافت حقیقت
خداوندی را که بحس درنیاید و عقل و وهم بساحت عزتش
راه نیابد **ترجمه** کو بدرستی که در حقیقت که نشستن میان
منافرین ... حکما که اقوال ایشان متعدد است مشهور است
آنست که جرم دیگری است غیر عناصر اربعه در شکلش مشهور
کرده بودند و در مقدارش اکثر صد و شصت برابر زمین
و ربع و ثمنی است و اقوال دیگر و اقوال قدما مختلف است
که در این زمان متروک شده پس حیرت بود که اگر ...
که چرا از خلق پنهان شده جواب گفتیم که ... و پنهان
شدن ذات مقدس ... است که بالاتر است و ...
مستور گردانیده چنانچه پادشاهان ... دیگران
و پرده‌ها و درها پنهان میشوند از رعیت خود بلکه
معنیش آنست که ذات مقدس از آن لطیف‌تر و ...
است که عقول ادراک او توانند کرد چنانچه نفس ...
از مخلوقات اوست ادراک آن نمیکنند ...
که جوهر لطیف و مستقلی که دیده نیست ادراک ...

که چون کسی بخالق ... چیست ... باید که در صفات ...
... و بلند تر از هر چیست ... معنی ...
لطیف ... جواب ... سوالی از
ایشان ... موجود است اگر ...
اول اگر ... موجود است **دوم** اگر ...
ذاتش ... **سیم** اگر ... صفات او ... **چهارم**
... علت و غایت ...
در خالق ... موجود است و ...
ذات ... صفات پس ...
معرفت ...
علت ...
... موجود ...
... ذات و صفات ...
نفس ... حقیقت ...
... تصدیق ... وجوه ...
... موجود ...
حقیقتشان ... علم ...
... وصف ...
جواب ... معرفت ...
... ذات و صفات او ... از این جهت

دیگر بالاتر از همه چیز است و ... دلیل ...
وجود ... از همه چیز ... پس او ... حکمت ...
واضح است که ... حکمت ... پنهان ...
که ... راحت ... از ... حکمت
که ... ظاهر ... و ... طور است و اما اصحاب
طبایع میگویند که طبیعت کارها میکند و سعی میکنند که هر
چیز را بمنتهای کمالش برسانند جواب ایشان است
که طبیعت را که چنین حکمتی عطا کرده ...
اشیا و کمال اسباب داده ...
... عقول بعد از ... بسیار ...
... طبیعت ...
و او را ... عقول ...
... حکیم علیم ...
و ... طبیعت ...
و اراده ... چنانچه ... افعال
... حکمت ... علیم ...
... ممکنات ...
میکند که ... صانع حکیم علیم قدیمی ...
... بعد ...
... و عالم ... از جمله چیزها که ...

... دندان آن بود که گاه است ... از ... دندان
بر خلاف ... عادت ...
...
... خلقت انسان ...
... حکیم ...
حکیم ...
... عادت ...
... حکمت ...
... حکیمی ...
حیوان ...
...
... حادث
...
...
... حکمت ...
...
...
...
...

نتواند بود بلکه بتقدیر و عمد صادر میشود از خالق حکیم
که گاه چنان میکند و گاه چنین و استدلال ...
محتاجند بایجاد خالق و ... و نهایت کمال ...
برسند فتبارک الله احسن الخالقین **ای مفضل**
بگیر آنچه بتو دادم و حفظ کن آنچه را بتو بخشیدم و شکر
کن پروردگار خود را ...
...
او ... خلق ...
...
بگیر ...
و حفظ ...
...
...
... مفضل
گفتم ...
...
...
چنانچه ... مفضل فارغ گردان

...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
...
... مفضل
...
...
شد رساله بدست مؤلف حقیر محمد باقر بن محمد
تقی ... در شهر رجب الاصب
شهور ... بعد الالف ...
صلی الله علی سید المرسلین محمد و عترته الاکرمین
الاطهر ... تمت

که چگونه بنده ضعیف را تکلیف کرده که بعقل ناقص او را
بشناسد و حال آنکه عقل قاصر است از احاطه با وگویم
که ادراک معرفت ذات او عقل را تکلیف کرده که ادراک
اینها میتواند بعد از آن بر آنچه دید آن معرفت
آنکه یقین کنند بوجود او و امر و نهی او را اطاعت کنند
و تکلیف کرده است بشناختن او را بکنه ذات و صفات
بشناسند چنانچه پادشاه تکلیف نمیکند رعیت خود را
که بدانند که او در اندرون چه چیز است یا سیاه
بلکه ایشان را تکلیف میکند که او را فرمان برند
او و قبول کنند فرمان او را و اگر خودی [illegible]
پادشاه بیاید [illegible]
و اگر نه اطاعت نکنند هر آینه [illegible] عقوبت یابد
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

۱۰۷

و امر او بالاتر است از این [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

بنوعی کمال صنعت پیچیده در عالم موجود است چه حکمت در
آنها مخفی باشد هر آینه عاقل نباید حکم باهمال و عدم [illegible]
ابطال کند زیرا که وجوه حکمت و صواب گاه در نظر دیگر
ظاهر است کاه نیست برای حکیم بحسب [illegible] علم بوجود صانع
قدیر پس حکم بنفی توهم نتوان کرد با آنکه هر چه تفتیش
نمایی و بعقل صحیح در آن نظر کنی بر وجه استحسانست
و کمال یابی و هر چیزی که در عالم تدبیر کنی چون مثل
نفع و ضرر که [illegible] البته از آن نیکوتر است بیان [illegible]
که نام این علم بزبان یونانی [illegible] و معروف است [illegible]
[illegible] که تفسیرش در لغت ایشان زینت است
فلاسفه [illegible] حکمت عالم را چنین نام کرده اند برای
حسن تقدیر و صواب انتظامی که در آن مشاهده کرده اند
پس [illegible] با آنکه تعدد و نظام نام کنند تا آنکه [illegible]
نامیده اند [illegible] آن اتقان و استحکام که دارد
در عالم حسن و بها و زینت است تعجب کردن از عقل
از آن روی که حکم میکنند بر صنعت طبیب [illegible] با آنکه نمی بینند
که طبیبان [illegible] بسیار میکنند بر عالم باهمال با آنکه هیچ
چیز از آن را مهمل نمی بینند تعجب کنیم از [illegible]
که [illegible] حکمت میکنند [illegible] از آن امور عالم
[illegible] غافل حکیم و تعجب
از آنانی [illegible] علم [illegible] میکنند و چون بعضی از

شواهد حکمت در خلق اشیا بر آن مانده است [illegible]
[illegible] تبارک الله الحلیم الکریم و سبحان
العلی العظیم و از جمله عجایب [illegible]
میخواهند بحس ادراک کنند چیزی را که بعقل [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

وارند و بر فاسقان [illegible] میکنند برای آنکه مردم
گمان نکنند که گناه [illegible] در [illegible]
در [illegible] و این [illegible] که مردم [illegible]
[illegible] و بسیاری از فساق [illegible]
[illegible] بر مردم [illegible]
بسیار شده در دنیا بر ایشان عقوبات [illegible]
نازل میشود چنانچه عزیز جبار بر فرعون و [illegible]
غرق هلاک [illegible]
[illegible] و اگر عقوبت بعضی از اشرار را [illegible]
از [illegible] نا خیر کنند [illegible]
[illegible] جبار [illegible]
بعضی از پادشاهان زمین که [illegible]
[illegible]
تاخیر میکنند [illegible]
[illegible]
قطعیه و دلایل [illegible]
حکیم [illegible]
کنند [illegible]
[illegible] اول [illegible] دوم [illegible]
باشد [illegible] سیم اگر [illegible]

از ایصال خیر و نفع [illegible] جل و علا
[illegible] زیرا که خالق چنین خلقی با این عظمت [illegible]
و کمال عاجز نمی باشد [illegible] در عالم [illegible]
[illegible]
[illegible]
با این کمال [illegible]
[illegible]
پس معلوم شد که صانع [illegible]
[illegible] هر چند عقل [illegible]
[illegible]
[illegible]
اگر [illegible]
[illegible] که بر وجه حکمت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] حکمت و صواب [illegible]
[illegible]
[illegible]

کرنا با امتزاج عالم موجود شوند بیافریند و همه را در دو دنیا
قدرت نموده بداده جواب گوئیم که چون حکمت [illegible]
ساکن و مناسب مرتبه میکرد و الیضاً اگر تولد و تناسل
نمیکرد فنوی شان بیکجا جمع و اعانت ایشان یکدیگر را
زود مشد باید بر طرف میشد و لذت تربیت فرزندان
و سرور بایشان نمیبود و رعایت حقوق پدر و مادر
و ثوابها که بر اینها مترتب میشود مفقود میشد پس
گوئیم رعایت کلی آنچه در نظر ما کند و از جهالت ماست
آنچه بنظر ما راست میبرای نفع و مصلحت میسنجیدیم
سهل و محض جهالت است که کسی طعن کند بر تدبیر علیم
خبیر از جهت آنکه ندیده که حکمت نظام این عالم خود چه
باشد و حال آنکه ما می‌بینیم او این دنیا مدار بر ظلم و فساد
و قوی بر ضعیف ستم میکند و ما لش را غصب میکند و ایضاً
اهل تقوی را میکشند و صالحان فقیر و مبتلا میباشند
و فاسقان عافیت و نعمت میباشند و کسی که
فرمان خود [illegible] معاصی میشود بر او کسی عقوبت او وا
رسد اگر در عالم عدل میبود ما بایست [illegible]
فراوان یا بیند و بدان محروم گردند و اقوی با تو انسند
زیر دستان جور و ستم کنند و بایست که هر که مرتکب
شود بر او کسی عقوبت آنی ما یابد تا منزجر گردد و در عقوبت
دیگران

دیگران کرده جواب آنست که اگر چنین میبود و تعجیل
کرده بر او بر هر بد و جزا بودی بکار او از دنیا داده
و جزای حقیقی همه کریم غفار جلیل آورده
اتفاق و حشو با ثواب آخرت ... باشند و یا آخرت
[illegible] ... دنیا ... برطرف میشدند و دوام
باشند چهارپایان میبود که ایشان را اساس ثابت
بنحو عصا و تازیانه و تطمیع علف و دانه کار فرمانید
و هیچکس از روی یقین و ثواب و عقاب آخرت کار نیکو
و با سبب ایشان از حد انسانیت بیرون ...
و در زمره بهایم و چهارپایان میشدند و عدل ...
بر نفع و ضرر عاجل میشدند و از ثواب اجل غافل
میکردند و ایضاً صالحان عمل شایسته میکردند
مگر بسبب او فی ... و وسعت دنیا و گر ... علم
و فور ... معاصی میکرد و مکر از ترس عقوبت که
بر آن نازل شود و با آنکه جمیع عبادات و طاعات
بر امر خاصه ... میشده و بیقین ... ثواب
مثوبت نبود و مستحق ثواب حقیقی و نعیم دائم و زوجا
نمیشدند با آنکه ... گرفتند و ذکر کرده از
فقر و غنا و عافیت و بلا چنانچه ثابت ...
خلاف ... از حد ... باشد بلکه ... بر وفق ...
او و چنانچه ... از وجوه حال ...

گویند سوی معاصی و فجار در ارتکاب گناهان جرأت
میکردند و صلحا در طاعت و عبادت و نیکی سست
میشدند و غالب حال خلق آنست که در حال راحت
و وفور نعمت از حال خود غافل میگردند و [illegible]
حوادث که بر ایشان حادث میشود ایشان را بر [illegible]
و مانع ایشان از معصیت میگردد و تنبیه میکردند چنانچه
کریم کند بسوی ... حسب میشده و صلاح ایشان
باشد و اگر اینها بر ایشان وارد نشود هر آینه از حد
بدر خواهند رفت در طغیان و معصیت چنانکه عاقبت
شدند در ماهها که گذشته و واجب شده بر ایشان
هلاک و بوار بطوفان و امثال آن شد بالکل ... ندارند
بعض از ... ایشان و از جمله چیزها که ملاحده در این عالم
انکار میکنند مرگ و فنای ایشان است
اگر مردم در این دنیا همیشه میبودند و نمی‌مردند و مبتلا
میشدند بهتر بود و چون نهایت ... و ...
میدانی که حیات زیرا که هر که داخل عالم شد و ...
و ... بر اینها ... ایشان ... بیکند
در ساکن و فراخی ... معارضه میکنند که ... ایشان
بهم برسد و ... اگر متولد میشدند و نمی‌مردند
... ایشان البته بر ایشان غالب میشد ...
و ... و ... دل ... اگر از مرگ ... نرسیده

وا میدید حیات مبتلا شدند بهیچ خورد در دنیا ... ملک
شدند و بیکسی چیزی نمیدادند و از مرگ بر این ...
میشدند اگر ... میکردند و ... باشند زیرا که
... مردم ... که ... از زندگانی
... دنیا ملال بهم ... نید چنانکه ...
... که عمر ایشان دراز شده ... طول میشوند
و آرزوی مرگ میکنند و از ... ندارد
باشند اگر ... ملال از حیات ... و ...
و نجات ... ایشان ... بر ...
مرگ ... آنست که گوئیم اگر چنین میبود
ایشان را طغیانی بهم میرسید ... ایشان
و دیگران ... اگر ... که ... و ...
میان ایشان ... حاکی ... ایشان
... جواب گوئیم ... اگر خلق ...
حیات و ... دنیوی ... و ... اسباب
... برکات ... مردم ... شدند ... مخصوص
جماعت ... میشود که اول ... عدم ...
داخل شده ... نمیشدند ... که عام ...
و ... قابلیت و استعداد
بهره ... اگر ... و اول ...

شود و فساد این امور و غایت ظهور است و که
این ملاحده معطله در ابطال تدبیر و انکار خالق حکیم
حکمت مینمایند با آنها که در میان خلق بهم میرسد
و نیکوکار و بدکار در رنج و درد میگیرد و نیکوکار را
فرو میگیرد و بدکار از رنج نجات یابد میگویند در تدبیر
حکیم روا نباشد که نیک و بد را بیکجا مبتلا سازند
یا اگر حال بدکار بهتر از حال نیکوکار باشد پس
جواب میگوئیم که این آفتها و بلاها اگر چه بصالح و طالح
هر دو میرسد اما حق تعالی صلاح هر دو صنف را در این
دانسته اما صالحان پس بسبب بلا متذکر میشوند
نعمتهای حق تعالی را که در حال صحت بایشان عطا کرده
و این باعث شکر و صبر ایشان میگردد و اما طالحان
و بدکاران زیرا که چون این بلاها بایشان رسد طغیان
ایشان را کم میکند و منع مینماید ایشان را از معاصی
و فواحش و اگر از آن بلا سلامت یابند بر ایشان هر دو
صنف نفع می‌بخشد زیرا که صلحا در هر دو نیکی و صلاح
می‌افزایند و بصیرت ایشان زیاده میگردد و فجار
و اشرار رحمت و رأفت پروردگار خود را میدانند
و احسان او که بایشان بدون استحقاق ایشان عجب
میکند ایشان را بر نیکی و عقوبت کسی که بدی کنند
ایشان و شاید ... که آنچه گفتید از تلف شدن

اموال است پس چه میگوئید در آنچه مردم در بدنهای خود
بان مبتلا میشوند و موجب تلف ایشان میگردد مانند
سوختن و غرق شدن و سیل و زلزله مردن جواب
گوئیم که در اینها نیز رعایت مصلحت هر دو صنف شده
اما نیکان و ابرار زیرا که در مفارقت دنیا راحت
میرسند از تکالیف آن و نجات می‌یابند از مکاره
آن و اما اشرار و فجار زیرا که کفاره بعضی از گناهان
ایشان میشود و ایشان را مانع میگردد از زیاده معاصی
و مجملش آنست که خالق حلیم و قادر علیم همگی
اینها را بر وجه مصلحت و برای خیر و منفعت عباد
بعمل می‌آورد و آنچه نظام شر مینماید بجهت خیر
بجای میکردند چنانچه اگر باد و درخت عظیمی را
بیفکند از دو صانع دانا آنرا در صنایع عظیمه مانند
در و پنجره و ستون و غیر اینها بکار برد ضرر را
بر نفع مبدل گردانیده همچنین مدبر حکیم آفاق که در
ابدان و اموال مردم عارض میگردد همه را خیر
و منفعت میگرداند اگر کسی گوید که اگر این جایند اگر
ابدان و اموال عارض نشد چه بیشتر چه مفسده
لازم می‌آید جواب گوئیم که اگر اینها نشد مردم
بسبب امتداد سلامت و عافیت و نعمت ...

مصاحبی که لذیذ و هر چه رسانند بایشان و کتب آداب
و علوم و حقیقتها را دشمن میدارند و دوست میدارند
که پیوسته احوال خود را بلهو و بطالت بگذرانند هم
طعام و شرابی که خواهند بخورند و عیاشی کنند و غیر
آنکه بجهالت نشو و نما کردن چه چیز را بدین [illegible]
ایشان میرسانند و اطعمه و اشربه لذیذه ضاره چه
بدن را و ابدان ایشان را احداث مرضها میکنند [illegible]
نمیدانند که در تحصیل آن آب چه عواقب حمیده منظور است
و در آشامیدن دواهای تلخ نفعها پسندیده میشود
لب الملوک را [illegible] و بیابانها [illegible]
شیرینیها با آدمی آورد اگر کسی گوید که چرا آدمی
را همه معصوم نیافریده که در [illegible] و بیابانها
نباشند تا آنکه محتاج به تحمل این آلام و [illegible] و استقام
نباشند جواب میگوییم که اگر چنین بودند بر [illegible]
مستحق ثواب و حمیده و ستایش نمیشدند اگر
گویند اگر خدا او را نعیم و لذات [illegible]
چه ضرر میرساند جواب گوییم که [illegible]
که بخشش و عطیه [illegible] و تنعم در نعمت
نشنیده و دیگر [illegible] عیش [illegible] آباد [illegible]
سرور و علو و استحقاق آنها قبول [illegible] میکنند و [illegible]

با آن

با آن حال چنین راضی میشود اگر عقلش سلیم است
البته باید که نعمتی که بسعی و کسب باید راضی [illegible]
بود از آنکه نعمت بسیار بدون سعی و استحقاق بدیشان
آید هیچ نعیم آخرت برای ایشان کامل و تمام است
که سعی در آن کرده اند و استحقاق یافته اند پس نعمت در
این باب بر آدمی مضاعف گردید که او را قوت [illegible]
در دنیا داده اند و راه تحصیل درجات آخرت باو
نموده اند و ثواب جزیل بر عمل [illegible] او مقرر
فرموده اند پس سرور و لذت او در آخرت [illegible]
مضاعف است اگر گویند که چون کسی که نعمت بیحساب
استحقاق دارد ممکن بود که بدون نعمت [illegible] تکلیف
نماید و بر حال ایشان را بهشت ببرد هر که خواهد که
نعیم آخرت را باستحقاق بیابد طاعت کند و هر که نخواهد
بی سعی [illegible] بدون عمل ثواب بیابد
جواب گوییم که اگر چنین راه بر مردم گشوده شود
با وجود گناه ثواب یابند و هم عقاب [illegible]
باشند هر آینه در ارتکاب فواحش و معاصی اکثر
خلق چندان مبالغه نمایند که فساد در زمین پیدا
شود و یکدیگر را بکشند و ظلم پیدا کنند و عدل
و حکمت [illegible] که دو [illegible] بتعطیل [illegible]

رسیده کرده اند سوی انکار عقل و [illegible] و شبهه کرده اند
در وجود خالق تقدیر پس در جواب ایشان میگوییم که اگر
خالق و مدبری در عالم نمی بود بایستی زیاده از این
فتنه و فساد و آفات حوادث در جهان پدید آید مثل
آنکه آسمان بر زمین بیفتد یا زمین بیفتد یا آب
فرو رود یا آفتاب از طلوع تخلف کند و هرگز طالع
نشود و نهرها و چشمه ها چنان خشک شوند که یک قطره
آب در آنها بهم نرسد و هوا راکد شود که مطلقا باد
حرکت نکند تا همه اشیا فاسد گردد و یا آب دریا بر زمین
جاری شود که عالم را غرق کند و باز این آفتها که گاهی
که گاهی میرسد از طاعون و ملخ و امثال اینها چرا دایم
و مستمر نمی گردد تا آنکه در عالم [illegible] مستاصل گرداند
بلکه گاهی بهم میرسد و زود برطرف میشود پس
که عالم را از این حادثات [illegible] که موجب [illegible] هلاک [illegible]
حالت محفوظ و مصون است و گاهی ایشان را بآفت
قلیلی میگزد و زود [illegible] تا ادب و تنبیه ایشان
و باز زود ایشان زایل میگرداند [illegible]
[illegible] و نصیحت باشد برای ایشان و از آنکه بسی [illegible]
و تنبیه ایشان و بجهتی که انکار میکنند ملاحده [illegible]
مانع علاج و مصایبی را که بمردم میرسد و میگویند که اگر
برای این عالم خالق رحیم مهربانی باشد چرا این امور [illegible]

در جهان

در جهان بظهور می آید و گوینده این سخن را گمان
آنست که می باید عیش آدمی در دنیا از هر کدورتی خالی
و صافی باشد و بهیچ المی مشرب و مخلوط نباشد
و اگر چنین بود آنقدر از طغیان و فساد در آن
بهم میرسید که به امر دین و دنیا بکار نمی آمد [illegible]
چنانچه می بینی آدمی را که بناز و نعمت برآمده اند و در
[illegible] رفاهیت نشو و نما کرده اند بمرتبه از طغیان
دگران میرسند که گویا فراموش کرده اند که از جنس [illegible]
با سر [illegible] قصد و قدر نمی [illegible] که ضرر [illegible]
برسد یا مکروهی بر ایشان نازل گردد [illegible]
نمیرسد که ضعیفی را رحم کنند یا فقیری را دستگیری نمایند
اگر مبتلایی را ببینند بر او رقت کنند یا نسبت به
بیچاره مهربانی اظهار نمایند یا تعطفی برای مکروهی
بعمل آورند و چون مکروهی ایشان را گزید [illegible]
[illegible] ایشان پند پذیر میگردند و [illegible]
از آنها که جاهل و غافل بودند میفهمند و اگر از
معاصی و فساد که مرتکب بودند تایب و منزجر میگردند
و گروهی که این موذیات را در عالم نمی پسندند
مانند کودکانند که مذمت مینمایند دواهای تلخ
ناگوار را و بخشم می آیند از منع کردن ایشان از

زنده گرده و از راه دلیل و برهان بمنازل عرفان رسیده
باشد و درود بر آل پیغمبر باد و صلوات طیبات
و تحیات نامیات و سلام و رحمت و برکات الی الابد
[illegible] الداهرین و ایشانند سزاوار هر تحیت و کرامت
شرح کردم برای تو ای مفضل دلیلها برای وجود
علم و حکمت خالق اشیا و شواهد بر تدبیر و تقدیر در
خلق انسان و حیوان و شجر و گیاه و غیر آن آنقدر که بر
کردم عبرت و [illegible] الحال شرح میکنم برای تو آفتها را که
حادث میشود در بعضی از زمانها و آنها را گروهی از
جاهلان وسیله کرده اند برای انکار خلق و خالق
و تدبیر و تقدیر و آنچه انکار میکنند و نمی فهمند حکمت
وقوع آنها را در این عالم ملاحده که بمذهب مانی [illegible]
و اتباع مانی نیز که میگویند قایلند از [illegible] و الام
و مصایب [illegible] و اهل طبیعی میگویند که اشیا
بطبع خود می آیند و نمیدانند مدبر و صانعی از اینجا
این سخن میگوییم تا احوال ایشان بر تو آسان
گردد و گروهی از جاهلان و ملحدان فانظر [illegible]
انی یؤفکون تعجب نماید آنچه را که در بعضی از زمانها
حادث میشود مانند طاعون و وبا و یرقان و انواع
[illegible] و مانند [illegible] که [illegible] میسر از ضیاع [illegible]

بشارت [illegible] آنرا بگردان تریخ [illegible] مفضل گفت
که چون سخن بابنجا رسید وقت زوال شد و مولای
من بسوی نماز برخاست و گفت فردا بامداد بنزد من بیا
انشاء الله پس بمنزل خود برگشتم با علم بسیار و
ابتهاج با آنچه مولای من بمن بخشید از فوائد علم و معرفت
و شکر حقیقی خدا را کردم برای نعمت و شب را بسر بردم
و [illegible] صباح با نور شادی و ارتباح برخاستم و [illegible]

مجلس چهارم

مفضل گفت چون روز چهارم شد
بامداد بخدمت مولای خود شتافتم و چون رخصت دخول
و جلوس یافتم بدو زانوی ادب در خدمت امام [illegible]
الغیب نشستم پس فرمود که از ما است تحمید و تسبیح
و تقدیس اسم اکبر از نامهای خدا و نعمت بزرگوار
عظیم است یعنی خداوند علیم عالم صاحب جلال و اکرام
وارث کننده انام و فانی کننده عالمها و زمانها
و صاحب اسرار پنهانی و علم غیب که محو نیستند از دیگران
و نامهایش نزد دوستانش عزت و جلال و رحمت است
اعتبار مکنون است و صلوات و برکات بلا نهایت
و حی و ادا کننده رسالت که فرستاده شده بسوی بندگان
و بشارت دهنده بثواب و ترسانند از عقاب و رحمت [illegible]
بوسیله او بتوفیق او در سراج منیر راه هدایت از گمراه
گرده و بسبب [illegible] هلاک شده بشده دهم که با یاد [illegible]

زنده

سودا و دیگر اخلاط فاسده را میکشد و دفع میکنند مانند شاهتره
و افتیمون و دیگری باد را از بدن دفع میکنند مانند شاهتره
[illegible] و سکبینج و دیگری ورمها و اشباه آنها را تحلیل
میبرد و دیگر این خاصیتها و قوتها را در آنها وا داده و بعضی از
که آنها را آفریده است برای مطلب عظیم و کی مشغول
ساخته مردم را که این منفعتها در آنها هست و غیر از آنکه این
منافع را در آنها وا داده کی میتواند بود که مردم بر چنین
واقف شوند و اطلاع بر این منافع جلیله بهم رسانیده باشند
و اگر تسلیم کنیم که انسان بعقل و تجربه باین خواص مطلع
تواند شد چهارپایان و حیوانات چگونه مطلع میشوند
بدون الهام خالق آنها چنانچه بعضی از درندگان مداوا
میکنند جراحت خود را ببعضی از عقاقیر و صحت مییابند
و بعضی از طیور اگر تنقیه در طبعش بهم رسد آب شور
حقنه میکنند و باعث اطلاق آن میشود و امثال این
بسیار است و شاید شک کنی در منفعت این گیاه
فراوان که در دشتها میروید در مکانی چند که
نیست در آنها انیسی از مردم که بکار آید و از برای آن است
آبادانی نیست و چنین نیست بلکه علوفه حیوانات و داشتن
علف برندگانست و چوب شاخش هیزم است و از آن
و شهرهایست و بسیاری از آنها دوای امراض ابدانست و بعضی

پوستها را دباغی میکنند و بعضی منافع آنها از آنکه میکشند و از شیره
آنها از مصلحتها بسیار است که بعضی از آنها کاغذ ساخته میشود و
ترازکیها پدید است و مانند آن و در آن انواع منفعتها
هست مثل آنکه غذای او میسازند و از سایر حیوان و علفها
آن گاه چند و حیوان آن میسازند که بصنعت مردم از آنها
سفره میکنند و علاقها برای حفظ ظرف آبگینه و غیر آن
میسازند و ظروف که در صندوقها گذارند و حیوانات بیابانی
کنند که در آن کشیده و اشباه این از منافع در آن بسیار است
و پس هیچ گیاه با هر چه مشاهده مینمایی از اصناف منفعت
از صنوف مخلوق را که تفنیح دارد و ارگم قیمت میبایند از
غلات انسانی و دیگر حیوانات بسیار محتاج الیه بوده
باشد که اگر آنها را بادنا اثنت تحلیل کرده و ازینها منفع
آنها در زراعات ببوی خوشتر و انفع است بکار برده
که بهیچ چیزی از آن برای این نیکو شود که هرکس یکی از آنها
اصلاح میآید و انتفاع میکند که بعد از آن که هر کس از آنها
تجربه و قدر آن نمیدانند و برای دکان تنگ میشود که
منزلت و منفعت چیزی در خود یعنی شکم باشد بلکه دو
قیمت دو بازاری باشد یکی بازار کسب و تجارت و دیگری
بازار علم و معرفت و استدلال و اعتبار اما ازین هر دو
و دکه طالبان کیمیا باشند که عمر خود صنعت وا دارند و برای

آید چنان کرده که بر روی زمین پهن شوند و اگر راست
زراعات و درختان دیگر راست میایستادند و بار
تاب برداشتن این میوه بزرگ نمی آوردند و پیش از
رسیدن میوه بکمال در هم میشکستند پس نظر کن
که چگونه میوه را ساخته که بر روی زمین حامل میوه آن
گردیده یعنی یکی بنوازد که دو خربزه هر دو یکی از آن
خوابیده و میوه ایشان پرورش کرده انداخته اند که حامله
باشند و فرزندان پرورش کرده اند که باشند و
پستانهای آنها از دوران گرفته باشند و شیر میکند
و ایضا نظر کن که این میوه در چه وقت میرسد که
شدت گرما و حرارت هوا است و نفس را بهآن اشتیاق
باشد بانواع نعمتها اگر اینها در زمستان رسیده بود
آنها مردم از روی کراهت تناول میکردند با آنکه خربزه
دیگر بیان از برای زمستانی که بهار از خیار در زمستان
بهم رسد مردم از استعمال آنها چند از حذر از آن بیکی
که بسیار حریص باشند و پروا نکنند از خوردن چیزی که باو
ضرر رسانند و رعایت اختیار نکنند فصل دیگر کاهل
متأمل در درخت خرما چون ماده دارد که محتاج است که
نر را با او بجهانند برای آنکه آفریده مانند مرد و
که برای آبستن کردن زنان خلق شده اند تأمل کن در خلقت
درخت خرما را که چگونه از تار و پود بافته شده مانند جامها که

بدست نیز خشک بر آید اگر صلب و محکم شود و از هم
داشتن چوبهای گران نشکنند و از باد بادها نشکنند
که سر بر آن راه نماید و بر سر بنای سقفها و پلها
و غیر آن بکار رود از برودت و رطوبت سایر چوبها را اگر
ملاحظه کنی بافته شده و اجزایش در طول و عرض
در میان یکدیگر داخل شده مانند تار و پود
و چوب و خشک است و آب دادن و باز میگردد از آن
آلات و ادوات و دراز و پیچیدگی آن اجل و آن را از
نیز اگر مانند سنگ محکم و سنگین بود در سقفها بکار
نمیتوانست برد و در او کشتیها و صندوقها و امثال
آن از آن نمیتوانست ساخت و از مصالح عظیمه او در
چوب تخته است که برای آب میرسد
و آن کشتیها حمل میکند که مانند کوه از بارهای
گران در آنجا میرسد و از شهری بشهری نقل میکند
بآنچه حاجت و آسانی و اگر این نبود
کار بر مردم دشوار میشد در حمل و نقل بسیاری
از امتعه که بسیار نرسد و نقل آنها بسیار متعسر
بسیار و دشوار است و آن در عقاقیر و ادویه
که بهم کرد الحکیم علیم برای آفریده و حاجتی کشیده
بیابد و دقیق و دقیق و غلیظ نشود و میکند و مواد غلیظ

علیم این مطاعم و نوع را در میوه ها برای تمتع انسان
و التذاذ او مقرر ساخته است که فکر کنی در انواع آنچه
علیم قدیر در اصناف تشبیه در بدیعه که صاحب اگر به
ببینی هر دو حرارت خربزه و درچه بیش تحمیل و میان
میکند و متولد میکند و در آن مواد میوه ها بس در
مفصل بیچ زنده میشود و چه کرد و انواع
فواکه را برای تو خاص میسازد و هم میوه را در
وقتش چنانچه در صنایع فهم بلطفش کرده لطیف و طعام
عربی بر تو نرسد و آنچه تأمل کنی در خانه
بر دار انواع لطافت و نمکها که فهم اند و نزد تو
دراز کرده اند و در حسن این ساختها که طبقها
ریاحین و نسرین و یاسمن بدست تو هم از اشته و نزد
تو بهشته اند که هر کس اگر خواهی برای اگر عقل داری
چرا میزبان خود را نمیشناسی و اگر نشناسی چرا اصناف
این الطاف را نمی فهمی و شکر و لیست خود را نمیکنی از برای
این اطعمه و ثمار و ریاحین و ازهار و فواکه و الوان
و اطعمه فراوان در باغ و بستان و کوه و بیابان برای
تو مهیا کرده و تو شکر احسان و نعمای و نعمای او نمی و بجای
شکر کفران و بجای نعمت عصیان می آوری چرا عبرت نگیری
تعلق انار و الیم در آن هوید اگردیده از آثار قدرت که

غفار بدرستی که در میان آن مانند تکهها از پیه جمع
کرده و در جمیع اطراف آن تکههای انار را منصوب گردانیده
و چگونه چسبانیده که گوئیا که بدست چیده اند و
دانهها را چند نوع قسمت کرده و هر قسمی را محجوب بلفائفی
گردانیده و آن لفافه را ببطانه بافته اند که کل
در آن حجرات و صنایع اقسام را در میان پوست
محکمی جا داده پس تدبیر شریف در این خلق لطیف
آنست که اگر در میان انار تمام دانه بود و راه غذا
بسوی دانهها بنود پس این پیه را در میان قرار داد
و دانهها را در آن منصوب گردانیده که از آن غذای
غذا بهر دانه برسد و آن لفافها برای حفظ دانها
لطیف که ضایع نشوند بر روی آنها کشیده و آن
پوست محکم را بر روی همه کشیده که آن حجابات
آن لطافت و طراوت از آفات سرما و گرما و غیره
آنها محفوظ بمانند آنچه گفتیم اندکیست از بسیار در
حکمتهای خلق انار و زیاده از این بسیار است برای
کسی که اطناب در کلام نماید و آنچه گفتیم کافیست برای
دلالت و اعتبار قطع نمای فصل دیگر درخت
کدو و خربزه و هندوانه و خیار و امثال اینها چون
خالق حکیم مقدر فرموده که میوههای بزرگ از آنها بوجود

هر جانب دور و خرد زمین کشیده شده که گاه چهارده ذراع
راز افتاده و میل کرده اگر این تیز نبوده چگونه درختهای
عظیم طویل مانند کاج و صنوبر و چنار بر پای استادندی
و از بادهای تند نیفتادندی پس تفکر کن در این حکمت
حکیم که چگونه پیش از آنکه بشر در صناعات چیزی دانسته
کنند بر طبق آن تقدیر فرموده بلکه صنعت حکیم و [illegible]
آنرا از بعضی حکمت درخت و امثال آن برداشته
زیرا که خلق بر صنعت مقدم است تأمل کن ای مفضل
آفریدن برگ را که در هر برگی مانند رگهای بسیار از هم جدا
کشیده بعضی غلیظ و بزرگ و در طول و عرض برگ
همه کرده و بعضی باریک که در میان رگهای کشیده
بافته شده و بیکدیگر متصل گردیده اگر بدست بسیار [illegible]
مانند صنعت آن در میان در روزی یک سال [illegible]
یک برگ [illegible] نمی توانستند [illegible]
بالات بسیار [illegible] دشوار
در اندک وقتی از فصل ربیع [illegible]
از کلهای [illegible] گیاه و درختان
و سبزه [illegible] بقدر
[illegible] کوه و دشت
سبزه آمده بدون حرکت و سخن بلکه [illegible]
حکیم جل [illegible] پس بدان

علت آن رگهای این است که در میان جمیع برگ [illegible]
برای آنکه آب و غذا بوسیله آن رگها در جمیع [illegible]
و در رگهای [illegible] حکمت دیگر است که صلابت و متانت
خود بر برگ نگاه دارد [illegible]
نسبت بهر رگها [illegible]
[illegible]
وانرا [illegible] از خلق میکند [illegible]
آن میتوانند رسید [illegible]
یک [illegible] درخت [illegible]
آن [illegible] درخت دیگر [illegible]
[illegible]
دیگر [illegible] حکمت [illegible]
[illegible] میوه [illegible]
آن میوه [illegible] فاسد شود
بعضی [illegible]
آورند و [illegible] فایده [illegible]
هوا را [illegible]
[illegible] میوه [illegible]
و [illegible] مانند میوه سرو و چنار میوه [illegible]
که بنی آدم از این میوها [illegible] پس حکیم

که تحریر یافت از مشاهده میشود که ایشان در زمین [illegible]
و باید که آرزو و تربیت نماید و قت حصول حاصل ایشان
بعد پس نظر کن که آنچه عقلا بکار خود [illegible]
واوراگر ایشان [illegible] در صنعت سهر حکیم [illegible]
را آنقدر ربیع کرات کرده که وفا بعجز ایشان و درخت
را رهان کند و همچنین درخت خرما و سایر میوها از دو
خود چهار برگ آورده و [illegible] شود که آنچه مردم [illegible]
برای آنکه در [illegible] دیگر [illegible] برای حاجات دیگر
بکار برند اصل درخت [illegible] باشد و اگر [illegible] اصل درخت
[illegible] منتشر [illegible] و [illegible] تأمل کن
[illegible] مانند [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] در میان [illegible]
دانه در میان خوشه [illegible] که [illegible]
[illegible]
که درختان [illegible]
علیم حکیم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
از ایشان [illegible] زیرا که اگر درختان [illegible]

و نرم [illegible] باشد همه [illegible] میکردند و [illegible]
خوردن [illegible]
پس [illegible]
محافظت [illegible]
بخورند و اگر [illegible] در میان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] حکمت [illegible]
در [illegible]
[illegible]
و آن [illegible]
جانوران برای تحصیل غذا [illegible]
زمین [illegible] غذای خود را
بیرون آورند [illegible]
پس [illegible]
[illegible]
[illegible]
از هر جانب [illegible]
میل [illegible] درختان و سایر [illegible]
در زمین دارند که از هر جانب [illegible] که از

چون در بیرون ملاحظه کردیم [illegible]
که آن [illegible] بسیار کردیم [illegible]
در بیرون [illegible] گفت [illegible]
طرف [illegible] رفتیم در اول [illegible]
[illegible] و چون [illegible] بسیار [illegible]
[illegible] از [illegible] رسیده چون [illegible] اطلاع
یافت گفت [illegible]
[illegible] آنچه دیده بود [illegible]
کرده [illegible] گفت چون [illegible]
رسیدیم [illegible]
[illegible] راه [illegible]
[illegible] رسیدیم و [illegible]
از [illegible]
بودیم [illegible] طلا و نقره بسیار [illegible]
چون [illegible] رفتیم آب [illegible] ظاهر شد [illegible]
رفقا اراده کردند [illegible] غرق شده [illegible]
و [illegible]
و [illegible] بیدا [illegible]
[illegible] رسیده [illegible]
[illegible]
[illegible] حال ظاهر بود [illegible]
[illegible]
[illegible] والعهده [illegible]

[illegible] تفکر [illegible] در بنایات و انواع [illegible]
[illegible]
پس [illegible] غذا [illegible]
[illegible] آتش و چوب [illegible]
[illegible] درختان و برگ [illegible] و ساق
[illegible] منفعتها [illegible]
[illegible] درختان [illegible]
[illegible] بهم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] درختان خرم و [illegible]
[illegible] حاصل میشود [illegible]
برابر [illegible] تأمل کن ای مفضل [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] فایده [illegible]
[illegible]
[illegible]
پادشاهی [illegible] آباد [illegible]

و طلب کان ... کم میشود و قناعت ... [illegible]
آنجا می باشد ترجمه [illegible]
در این مقام ذکر نموده و معقول از آن استبعاد ...
نقلی در خاطر بود ثبت نمود در زمان خاقان خلد
آشیان اسکندر ... [illegible]
در بدخشان ... معادن ... [illegible]
بد یابنت موصوف بوده و بوقوف ... مشهور ...
که در حوالی دار العباده یزد ... مشهور است
یکی از آن کان ... بوده و ... [illegible]
نظم ظاهر گردیده و در میان عوام شهرت دارد که
آنجا کیمیا عمل آورده و امر کرده ... [illegible]
معلوم کنند آخر ... که دو شخص ... بوده
... آن ... در چاه عمیقی ... [illegible]
و دیگر ... [illegible] ... بیرون ...
تا شام ... به پرده ... چاه رسیدیم ...
مختلف ... ظاهر شده ... [illegible]
که ... در ... آن چاه عمیق دیگر ... [illegible]
رفتیم ... رسیدیم و ...
طی ... رسیدیم که آب ... [illegible]
از سقف آن ... [illegible]
آنجا ... و در طرف دیگر ... [illegible]
بود ... آب ... [illegible]

که ... داده آنجا ... [illegible]
بود ... آنجا عبور کردیم ... دیگر رسیدیم
... [illegible]
... [illegible]

دیگر سنگها از آنها ... [illegible]
و سیاه ... معادن انواع جواهر ... [illegible]
و در جبال ... [illegible]
که خالی از ... [illegible] تفکر ... [illegible]
معادن ... [illegible]
... [illegible]
سرب و قلع و آهن و فولاد و نقره و طلا و ...
... [illegible]
... [illegible]
که مردم ... [illegible]
بود ... [illegible]
... [illegible]
احتیاج به بیرون آوردن ... [illegible]
آنچه ... [illegible]
و مردم ... [illegible]
... [illegible]
تفصیل ... [illegible]
و در زمستان ... [illegible]
و خرید و فروش ... [illegible]
... [illegible]

از نسل ... [illegible] ... بیرون آوردن نقره از سرب
و طلا از نقره ... [illegible]
... [illegible]
داده است ... [illegible]
در آن ... [illegible]
که ... [illegible]
... [illegible]

که آب ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
موجب ... [illegible]
... [illegible]

مرحمت گستر کن الهی فضل و منفعت ابر و صافی هوا
که گاه چنین و گاه چنان است و هر دو ضرور است برای
معاش انسان و اگر یکی از اینها دایم میبود امور معاش
ایشان مختل میشد زیرا که اگر همیشه باران میبارید
بقول بسیار هوا متعفن میشد و بدن حیوانات
و اشجار گندیده میشد و انواع بیماریها در میان مردم
حادث میشد و راه آمد و شد مسدود میگردید و اگر هوا
صاف بود و باران نمیبارید زمین خشک میشد و گیاه
نمیروئید و آب چشمه‌ها و رودها بر طرف میشد و هرزه
از این جهات به مردم میرسید چنانکه هوا غالب میشد
و انواع امراض از یبوست در مردم بهم میرسید چون گاه
چنان و گاه چنین است هوا اعتدال میگیرد و هر یک
ضرر دیگری را دفع میکنند امور اشیا بصلاح و استقامت
بشند اگر کسی گوید که چرا چنان نکرد خدا که در هیچ یک
ضرری نباشد گوییم که باید بعضی مصالح آید جواب گوییم
که صلاح آدمی در آن است که در دنیا بعضی از مشقتها و المها
با او برسد تا ترک معاصی کند چنانچه گاه بدن آدمی را بیماری
عارض شود محتاج میگردد بدوا‌های تلخ تا گوارا طبعش را
با صلاح آورد و فساد که در مزاجش بهم رسیده است زایل
گرداند همچنین هرگاه روح او را اثر طغیان عارض شود محتاج
میشود به چیزی چند که آزرده و الم رسانده باشد تا او را از
مشغول گردد و از ضرر دنیا و آخرت بازایستد و رو بسوی او آورد

چند که موجب صلاح دنیا و عقبای اوست ای مفضل اگر
پادشاهی از پادشاهان قسمت نماید بر اهل مملکت خود
چند هزار از طلا و درم و دینار هر آینه در نظر مردم
عظیم مینماید و آوازه کرم او باطراف جهان میرسد و این
بخشش در جنب یکباران که سیراب کند شهرها را زیرا
که باران سبب معموری و آبادانی زمین میگردد که از آن در غلات
بهم میرسد و در اقالیم زمین انواع اصناف نعمتهای بسیار
و ذهب و فضه است آیا نمی‌بینی که یکباران چگونه بسیار
بزرگ است و آن نعمت بر مردم عظیم است و ایشان غافلند
از آن و بسا باشد که در نعمت عظیم امر کم تسخیر شوند از
دو دو که در حضا باشد بعضی چیزی در دنیا باشد و در باب آیه
گوییم آمد آن است و آنکه از نفس میکنند دو چیز
او و در زینت و حصول اینها باشد منفعتهای عظیم او
ظاهر میشود و اینکه جبال سبب معاش اهل او
میگردد تامل کن در کیفیت نزول باران بر زمین و تدبیر
حکیم علیم در این معنی که مقدر فرموده که از بلندی بیاید
تا جمیع پستی و بلندی زمین را فرو گیرد و آب
گرداند زیرا که اگر از جهت علو میبارید از ناحیه دیگر
میآمد هر آینه که دشتها و کوهها و مواضع مرتفع را احاطه
کرده و راهها نمیشد که...

آنها مستنبط میشد زیرا که اجرت عملش زیاده از نفعش
و نفعش میشد و هیچ کس متعرض عملش نمیشد و در این
و میشد و چیزی نایاب بودن بسیاری از چیزها
در اکثر بلاد و با شدت حاجت مردم بآنها و دیگر علما
منقطع شدن معیشت بجایی که این اشعار از عمل میکنند
و بار ها از آنها معیشت مینمایند و اما وسعت هوا پس
حکمتش آن است که اگر اینچنین گشادگی نمیداشت هر آینه نفس
مردم میگرفت از کرنش دودها و بخارها که در هوا جمع
میشد و هر آینه گنجایش آن نداشت که ابر و مه
و سایر کاینات جو بهم رسد و قبل از این
اشارت بمنافع اینها شد و آتش نیز چنین است
که در هوا بهم میبود مانند نسیم و آب هر آینه عالم را
میسوخت و چون خون بسته مردم را بآن احتیاج است
اکثر مصالح ایشان موقوف بر آن است پس گویا خزانه آن
کرده اند آتش را در سنگ و آهن و چوب با کثرت و اگر
مستعد وجود آتش را در آنها قرار داده که هر وقت که خواهند
تحصیل کنند و بفتیله و روغن و هیزم آتش را نگاه دارند
که محتاج بابقای آن باشند پس اگر هر آینه حاجت
آتش را بفتیله و روغن و با هیزم روشن نگاه دارند
کار بر مردم دشوار میشد و اگر مانند آب و هوا منتشر میبود

عالم را

عالم را میسوخت پس بخوبی تقدیر آن فرموده که منافع
آن مستنبط گردد و از مفاسدش محفوظ باشند
و باز تحصیل آتش را مخصوص انسان گردانیده
برای منفعت احتیاجی که بآن دارد در معاش خود
و اما بهایم و سایر حیوانات پس ایشان را احتیاجی از
آتش نیست در مصالح خود بکار نمی‌بیند چون حق
تعالی چنین مقدر کرده است غذای آدمی را گرم و پختنی
برای تحصیل آتش و استعمال آن عطا کرده و بسیار
حیوانات اینها را نداده و لیکن ایشان را اعانت
بعضی پرستیده و ساقی ما تا بایشان برسد از منفعت
آتش آنچه با دیگران میرسد و ترا جزو هم از منافع آتش
بالاتر میرسی که منفعتش عظیمتر و از همه ظریفتر مردم میبی
افروزند و شبها در حوایج خود بکار میبرند اگر این
نبود مردم در شبها از بسیاری کارها بیکار میبودند
و در شب نمیتوانستند کتابت و خیاطی و نساجی
کردن و چگونه میشد در حال کسی که او را درد یا جراحتی عارض شود
و در وقت از اوقات شب احتیاج شود مداوای یا منافع
یا دوای دیگر که بآن احتیاج باشد و منافع آتش
در پختن طعام زیاده از آن است که احصا توان نمود و از آن
ظاهرتر است که محتاج بیان باشد بلکه از آتش روشن

جنوب پایین سبب اکثر انهار را مانند دجله و
فرات آن جهت شمال بجانب جنوب جاری شده
اند و چون آبها که در جوف زمین است تابع روی
زمین است در ارتفاع و انخفاض لهذا چشمه‌ها
و قنوات که جاری میکنند همه از شمال بجنوب می
آید تا بر روی زمین میافتند و هم آبها چنین بر روی
جاری میشود و در عمارت زمین بکار میرود و آنچه زیاد
می‌آید بدریاها میریزد پس چنانچه یکجانب بام را بلند
و جانب دیگر را پست میسازند که آب منحدر شود
بر روی آن را پست میکنند همچنین حق تعالی جهت شمال را بلند
قرار داده جهت جنوب را پست گردانیده و برای همین علت اگر
چنین نبود آب بر روی زمین می‌ایستاد و مردم
مانع میشد از اعمال ایشان و راهها را مسدود
میگردانید و اگر این وفور آب در مجاری زمین و انهار
نبود کار تنگ میشد بر مردم زیرا که محتاجند به آب
در آشامیدن خود و چارپایان و حیوانات آب
دادن زراعات درختان و اصناف غلات ایشان
و آشامیدن وحشیان و مرغان و درندگان
و تعیش ماهیها و حیوانات آب و در آن منفعتهای
دیگر است که میدانی و اعظم منفعتش اینست ای زیرا
که غیر آن نفع معلوم که هر کس میداند که حیات هر چیز

بر روی زمین است از حیوانات و نباتات باب
منافع دیگر دارد مثل آنکه ممزوج میسازند با اشیا
و نرم و گوارا میکرده و برای آشامنده آن و بآن
و جامه‌ها را از چرک پاک میکنند و بآن خاکها را گل
میسازند برای عمارت و بآن آتش را خاموش میکنند از آن فرو
میکنند و جامه‌ها را بآن و برهنه مردم از کلال و
ماندگی باز می‌آورد و منافع دیگر در آب هست که هنگام
احتیاج معلوم میگردد و اگر شک داری در منفعت
آبهای بسیار که در دریاها بر روی یکدیگر نشسته اند
بدانکه چندان منفعت دارد پس بدان که منزه ماواء
و محل نشیمن اصناف ماهیان و حیوانات دریاییست
و معدن مروارید و مرجان و یاقوت و عنبر است
و بسیار از آنچه را از دریا بیرون می‌آورند
در سواحل بکار میبرند و انواع گیاهها و چوبها و عطرها
و ادویه بعمل می‌آید و ایضا دریا بلیت برای
تجارت که از بلاد بعیده می‌آورند مثل آنچه از چین
بعراق و از عراق بچین و از بلاد هند ببلاد دیگر
برند و اگر این تجارت از اهل بعضی از جهات به بلاد آن نبود
هر آینه بسیاری از حبوبات و عقاقیر و ادویه
و غیر آنها در بلاد خود میماند و فاسد میشد

ازان آب او به واقع [illegible] و حیوان [illegible]
که جایی که [illegible] در دریا با بهایی
خاک و صحرا است و حال آنکه [illegible]
در شبانکاره و مسکن و ماوای ایشان است [illegible]
و موجب مزید [illegible] ایمان است که اگر خواهند [illegible]
خود را بدان توانند کرد [illegible] چون که در [illegible]
محل قصور [illegible] سلاطین گردیده و مردم [illegible] گرده اند
و در طی [illegible] اند و اگر این [illegible] مردم از
[illegible] در حصار تنگی [illegible] باشند که [illegible]
بیرون رفت [illegible] باشند
و باز خانه [illegible] حکیم [illegible] زمین [illegible] انسان
و حیوان [illegible] ممکن باشد
مرا [illegible] آن [illegible] برای [illegible]
[illegible]
و محکم [illegible] و اگر زمین پیوسته در زیر ایشان
متحرک [illegible]
و تجارات [illegible] بعمل آورند [illegible]
[illegible] ایشان گوارا نبود اگر زمین پیوسته در زیر ایشان
حرکت میکرد [illegible] عبرت [illegible]
هنگام زلزله [illegible]
خود [illegible] پناه گاهی از زلزله

میشود و جواب میگوییم که زلزله [illegible] آن موعظه [illegible]
که [illegible] مردم را [illegible]
و [illegible] نازل میکرد [illegible]
و اموال ایشان [illegible] صلاح [illegible]
و در دنیا [illegible]
و در آخرت [illegible]
[illegible]
آن [illegible]
باد [illegible] از جمله [illegible]
سرد و خشک آفریده و سنگ نیز سرد و خشک است
و فرق میان [illegible] سنگ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
گردانیده [illegible]
آن [illegible]
[illegible]
مرتفع است و چون زمین [illegible]
رفته است طرف شمال هم جا بلند تر است از طرف

گر چه بسیار کلفت [illegible] حاصل [illegible] آمد گرد [illegible]
انسان و حیوان گردند و گرما [illegible] نیاید [illegible] زراعت
کنند [illegible] که در [illegible] سرما و گرما از آن [illegible]
میشود و آن نیز موجب صلاح دین و دنیای خلق است
[illegible] مفصل [illegible] که در بادها [illegible]
چند گاه باد نوزد موجب [illegible] امراض میشود و [illegible]
میگیرد و بیمار [illegible] و میوه را فاسد میکرد [illegible]
و سبزه [illegible] میشوند و [illegible]
و با [illegible] آفت و علامات [illegible]
[illegible]
[illegible] اصل [illegible]
که از [illegible] اجسام [illegible] احادث میکرد [illegible]
[illegible] مردم [illegible]
[illegible] حوایج و معاملات [illegible]
[illegible] چنانچه [illegible]
هر آینه عالم [illegible] مردم [illegible]
و حوایج [illegible]
[illegible]
آن [illegible]
[illegible]
این هوا [illegible] لطیف [illegible]
شود [illegible]
[illegible]

[illegible] برای عبرت [illegible]
[illegible] در صلاح آن [illegible]
که در جوف [illegible]
[illegible] صلاح [illegible]
و در [illegible]
[illegible] از هر طرف [illegible] از آن طرف [illegible]
و صدا از آن طرف [illegible]
که هر یک موجب صلاح [illegible]
که در هوا احادث میشود و باد [illegible]
و ابر [illegible] بر یکدیگر [illegible]
که [illegible] ابر [illegible]
و در [illegible]
و [illegible] لطیف میکرد [illegible]
و آتش [illegible] و جنب [illegible]
خشک [illegible] باد [illegible]
[illegible]
[illegible] عناصر چهار [illegible]
[illegible] مردم آفریده [illegible] زمین است که
[illegible]
[illegible] و حاجات [illegible]

پس با گرمی [illegible] چنانچه نقل کرده اند که [illegible]
بجایی رسیده که [illegible] کرده [illegible]
[illegible] رفتند و باز بجایی میرسد که [illegible]
ساعت روز باشد و [illegible] شب باشد و [illegible]
شب [illegible] میشود و [illegible] روز باشد
تا [illegible] رسد [illegible]
و در آنجا معدل النهار بر افق منطبق میشود و [illegible]
[illegible]
و دور فلک در آنجا [illegible] باشد یعنی [illegible]
[illegible] تمام روز باشد و [illegible] تمام شب
[illegible] شرق و مغرب [illegible]
[illegible] و در آنجا از [illegible] سرما و [illegible]
[illegible]
از سرما و گرما [illegible] عالم وارد میشوند [illegible]
زیاده و نقصان و اعتدال [illegible]
[illegible] چهار فصل [illegible]
[illegible] آید و [illegible] سرما و گرما
[illegible] صلاح [illegible]
[illegible] انسان و حیوان وارد [illegible]
[illegible]
از سرما

از سرما [illegible] و عکس [illegible] گرما
[illegible] کم میشود [illegible] میرسد و گرما هم
کم [illegible] سرما [illegible] میرسد و اگر [illegible] از سرما
[illegible] آینه [illegible] بدنها
و احداث [illegible] چنانچه اگر [illegible]
[illegible] عظیم [illegible]
و موجب [illegible] میشود [illegible]
و سرما و گرما [illegible]
و این یکی [illegible] وجود حکیم [illegible]
[illegible] از جهت [illegible]
[illegible] حرکت شمس [illegible]
که [illegible] حرکت [illegible]
[illegible] از حکمت [illegible]
که [illegible] کامل [illegible] حرکت [illegible]
[illegible]
و [illegible] حکمت [illegible]
[illegible] و حکمت [illegible] اگر [illegible]
[illegible]
[illegible]

اما تمام آن معمور نیست بلکه بعضی از آن که در جانب شمال
از خط استوا است ممکن نیست که حیوان تواند در آنجا [illegible]
عمارت نهایت مشرق و مغرب است که آن را کنگ دز
گویند و از جانب مغرب جزیره‌ها است که اکنون خراب است
و آن را جزایر خالدات نامند و از آنجا تا ساحل دریای
مغرب [illegible] و معظم معموره ربع را در عرض هفت قسم
کرده‌اند هر قسمی طول از مشرق تا مغرب و در عرض
چندانکه تفاوت در روز بزرگترین نیم ساعت تفاوت کند
و در خط استوا [illegible] روز دوازده ساعت باشد و
و بعضی مبدا اقلیم اول را از خط استوا گرفته‌اند و بعضی از جایی
که روز [illegible] دوازده ساعت و نصف و ربع ساعت
بوده و مبدا اقلیم دوم باتفاق آنجا بود که نهار اطول
سیزده ساعت و ربع باشد و مبدا سیوم آنجا بود که
سیزده ساعت و سه ربع ساعت باشد و مبدا چهارم
چهارده ساعت و ربع و مبدا پنجم چهارده و [illegible]
و سه ربع و مبدا ششم پانزده ساعت و ربع و مبدا هفتم
پانزده ساعت و سه ربع و آخر اقلیم هفتم [illegible]
موافق مشهور [illegible] شانزده ساعت
و ربع رسد [illegible]
[illegible] حضرت امام [illegible] نهار اطول را
[illegible] معمور حساب کرده‌اند و نهایتش پانزده

ساعت و ربع زده‌اند **وجه آنکه** [illegible] بر خط استوا
[illegible] روز ایشان همیشه برابر است
[illegible]
و در آن بلاد دو فصل باشد دو تابستان و دو
زمستان و دو بهار و دو [illegible]
[illegible]

[illegible]

دهد و آلات و ادوات و دولاب [illegible] قانون حکمت
[illegible] ساخته شده [illegible]
[illegible]

باهم [illegible]

[illegible]

منکران [illegible] است زیرا که اینها [illegible]
که [illegible] نزدیک [illegible] بسرعت
و حرکت [illegible] آینه [illegible] خود میرود [illegible]
چنانکه در جستن [illegible] تیر [illegible]
[illegible] است و همچنین [illegible] در میان تیر
[illegible] بسیار افروخته [illegible]
آنچه [illegible] در ایشان کرده [illegible] آینه [illegible]
ایشان حیران میشوند [illegible] افتند پس [illegible]
که چگونه مقدر ساخته است حکیم علیم [illegible] سرعت
و حرکت [illegible]
[illegible] در حرکت [illegible]
[illegible] در ایشان قرار داده [illegible] آفتاب و ماه
طالع [illegible]
اینها [illegible] اگر انوار اینها بود [illegible]
[illegible] خود حرکت [illegible]
علیم قادر [illegible] از زمان
ساخته [illegible] اگر مردم [illegible]
از نور [illegible] که کار بر ایشان دشوار شود
[illegible] فلک [illegible] آفتاب و ماه و ستارگان [illegible]
[illegible] در عالم میگردد و حرکت [illegible]
اختلاف [illegible] فصول چهارگانه [illegible]
[illegible] و اصناف حیوانات [illegible]

یا شود و بغایت کمال خود برسند آیا چنین تدبیری
که جمیع عالم [illegible] صلاح [illegible] نظام [illegible]
[illegible] حکیم [illegible] **مترجم** گوید
که آنچه حضرت [illegible] فرموده‌اند از سرعت حرکات
افلاک آنچه حکما ضبط کرده‌اند [illegible] که مذکور شد
[illegible]
[illegible] ظاهر میشود که حکما [illegible]
کرده‌اند [illegible] و حرکت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ [illegible] حضرت
[illegible]
[illegible]
[illegible]

٥٨

مراد محاذات ستاره‌ای عقرب باشد زیرا که [illegible]
نجمها در آن زمان مشهور بوده و اول نجوم و آن در این زمان [illegible]
از طلوع از برج عقرب میشود و ممکنست که مراد آن باشد که نسبت
آن ستاره را با یکدیگر فهمیدن میشود و [illegible]
عین اولست **و وجه** دیگر در کتاب بحار الانوار مذکور شده
که ذکر شان در اینجا مناسب نیست **و آنچه** فرموده اند که از
اعمال دو حرکت مختلف بعمل می آید حکمتی ازان است
که طبیعت ... که ایشان را میکنند که ایشان را ... منسوب
و مؤثر در عالم میدانند شعور و اراده ندارند و از طبیعت
بی‌شعور چیزی بعمل نمی آید چنانچه از آتش سوختن
از آب سرد کردن و مراد آن باشد که افعال حکیمانه منطبق
بر قانون حکمت باشد معلومست که از طبیعت بی‌شعور
نمی آید چنانچه آتش چیزی که باید بسوزاند و سوختن [illegible]
بسی که نباید بسوزاند چیزی را که نباید بسوزاند میسوزاند
طبیعت چنین نمی‌باشد **پس** این دو حرکت مختلف که [illegible]
موافق حکم عظیمه و مصالح جلیله باشد از طبیعت بی‌شعور
[illegible] و شعور ندارد [illegible]
خبر چه حدیث **ای مفضل** تفکر کن در ستاره‌ها که بعضی
از سال ظاهر میشوند و گاهی پنهان میباشند مانند ثریا و
جوزا و در شعرا و سهیل زیرا که اگر همگی در یک وقت ظاهر
میبودند استدلال نمیتوانستند بر فصول و احوال [illegible]

کرد چنانچه بطلوع بعضی استدلال میکنند بر نفع میوه‌ها و بعضی
بر بار کردن شتران و بعضی بر دخول بعضی از فصلها
و چنانچه بعضی از کواکب را گاه ظاهر و گاه پنهان قرار داده
بعضی را دایم الظهور گردانیده که هرگز پنهان نمیگردند
مانند بنات النعش صغری که همیشه ستارها اند و جدی و فرقدان
و از جمله آنهاست بسیاری که مصلحت در آنست که بعضی [illegible]
باشند و علامتی چند باشند برای دانستن قبله و [illegible]
طرق و مسالک در دریا و صحرا زیرا که چون اینها در آخر
معلوم نمیباشد الظهور اند و غالبا از دیده پنهان نمیشوند
در استعلام صورت و جهات شرقی و طرق [illegible]
و در این دو امر مختلف دو حکمت و مصلحت عظیم است که اگر
یکی بعمل نمی آید مصالح بسیار فوت میشد و در [illegible]
شناخت و دیدن [illegible] که علامت شده‌اند بسیاری از اعمال
که اوقات آنها بجا آورده میشود مانند زراعت
و درخت کشتن و سفر دریا و صحرا و علامت شده‌اند برای [illegible]
حوادث بسیار مانند ... و ... باد و باران [illegible]
سرما و گرما و آنها هدایت می‌یابند مسافران در شبها
و ... قطع میشوند در قطع بیابانهای ... و دریا
رفتار و قطع نظر از ... و در اصل حرکات آنها
در میان [illegible] ماه برج شرقی و ماه برج غربی [illegible]

از آن دو حرکت مختلف منسق بر عمد و تقدیر
خبیر است بحسب اتفاق نیست چنانچه ملاحده میگویند
سؤال کسی بگوید که چرا بعضی از ستارگان ثابت اند و بعضی
متغیر **جواب** میگوییم اگر همه بر یک نسق بودند
اختلاف در اوضاع ایشان نسبت بیکدیگر نمی‌بود و آنچه
دلالتی که اوضاع نجوم میکنند بر حوادث آینده
از جانب علم انبیا و اوصیا علیهم السلام است برطرف
میشد چنانچه استدلال میکنند منجمان بانتقال آفتاب
و ستارگان از بروج و منازل و اختلاف اوضاع
ایشان نسبت بیکدیگر از مقابله و مقارنه و تثلیث
و تربیع و تسدیس بر آنچه در عالم حادث
شود و اگر همه متنقل می‌بودند بر حرکات سریعه حرکت
میکردند برای سیارات منازل و بروج معلوم
نمیرسید و نه ... و علامتهای بروج برطرف میشد زیرا
که انتقال سیارات را بمحاذات صورتها که از ثوابت
انتزاع کرده اند میتوان دانست مانند مسافری که منزلها
بمنزلها طی کند و روز از شهری بشهری منتقل گردد و اگر همه با هم
حرکت میکردند بر حرکات سریعه یا ... نمی‌آمد
آمد و مصالحی که در این انتقالات منظور است فوت
شد و در آن وقت کسی نمیتوانست گفت که ... حرکات ...

بر یک نسق ثابت باشند که متصف بطبیعت باشند
باشد پس اختلاف این حرکات باسان و انتظام
و موافقت حکم و مصالح دلیلست بر آنکه باهمال و اتفاق
نیست بلکه بتقدیر خداوند حکیم است **ترجم** گوید
که ظاهر کلام امام علیه السلام آنست که غیر کواکب هفتگانه
سیاره که قمر و عطارد و زهره و شمس و مریخ و
مشتری و زحل حرکت خاصه نداشته باشند چنانچه در
اول حکما چنین توهم کرده بودند و بر این مذهب بودند
ثوابت نامیده اند و بعد از آن بارصاد حرکت بطیئه
یافته اند و در رصد اخیر الکنون بنای احکام برینست
چنان یافته اند که فلک ثوابت در هر هفتاد سال یک
درجه قطع میکنند و دور تمام در بیست و پنجهزار و دویست سال
یکدور تمام میکنند و آفتاب در سالی تقریبا یکدور
قطع میکنند و ماه در ماهی و زحل در سی سال دوری
تمام میکنند و مشتری در دوازده سال و مریخ در دو سال
الا یکماه و تیر و زهره و عطارد در قریب بیکسال [illegible]
که بنابراین کلام بر این باشد که ثوابت انتقال از بروج
بمحاذات کمی میدانسته اند که صور بروج از آنها
منتزع شده و ظاهر آنست که احتراز از بودن حرکت در
عقرب که در تربیع و سنه در احادیث وارد شده [illegible]

و تابش ماه در ظلمت شب با وجود منفعت آن زیرا که
با آن مصلحتی که فرمود که در تاریکی شب بسیاری
استراحت حیوانات میسر نمیبود بسیاری از اصلاح
ایشان و منافع بسیار که مصلحت در آن بود که او
همیشه در نهایت ظلمت باشد که هیچ روشنی
در آن نباشد و هیچ عمل از اعمال در آن میسر نشود
نمیکرد زیرا که بسیار است که مردم محتاج میشوند که
در شبها کار کنند برای تنگی وقت بر ایشان در
اتمام اعمال در روز یا برای شدت گرمی هوا در روز
پس [illegible] بسیاری از اعمال را بعمل می‌آورند
مانند شخم کردن زمین و خشت مالیدن و بریدن چوب
و اشباه اینها از اعمال پس ماه در شبها مدد و یاری میکند
و انوار او در شبها با او یاری کرده شده است برای
مردم در معایش ایشان در هنگامی که بان محتاج
گردند و انس گرفته شده برای مسافران که در شبها
حرکت کنند و باز چنان مقرر کرده که در بعضی از شبها
در تمام شب باشد و در بعضی بعضی از شب و در بعضی
مطلق نباشد و روشنی را کمتر از نور آفتاب کرده و
را اگر مانند آفتاب میبود منفعت شب برطرف میشد
و مردم مانند روز در معیشت خود حرکت میکردند
و سکون و راحت برای ایشان تمام نمی‌شد و موجب هلاک

ایشان میگردید و در تغییر احوال ماه که گاهی بدر است و گاهی
هلال و گاه ربع و گاه در عقده خسوف و کسوف [illegible]
زاید و در زمانی ناقص میشود مسیت [illegible] بر قدرت
که خالق مقدر است بر آنچه مصالح عباد بهتر گونه میخواهد
آنرا میگرداند **فکر** کن ای مفضل در ستارگان و اختلاف
حرکات ایشان که بعضی از جای خود حرکت نمیکنند و بالکل
سیر نمینمایند و از هم جدا نمیشوند و بعضی مطلق العنان
و از برجی بسوی برج دیگر حرکت میکنند و حرکت از یکدیگر
جدا میشوند و هر یک دو حرکت مختلف میباشد یکی عام
که همه کواکب [illegible] را حرکت میشوند و از جانب
مشرق بسوی مغرب حرکت میکنند **و دیگری** حرکت خاصه که
هر یک برای خود دارند که حرکت ... از مغرب بسوی مشرق
مانند مورچگی که بر روی آسیا بجانب چپ حرکت کند و آسیا
بجانب راست حرکت کند پس مور دو حرکت مختلف میکند
یکی بالاراده که از پیش روی خود حرکت میکند و یکی
بالحرکت و جبر که آسیا آنرا میکشاند پس سؤال کن
از آنها که دعوی میکنند که ستارگان بطبایع خود حرکت میکنند
بی تدبیر مدبری و بدون تقدیر صانعی اگر چنین باشد
که ایشان میگویند چرا همه ساکن نباشند و چرا همه
جمیع منتقل نمیشوند زیرا که اهمال یک معنی است بچگونه

معروف ... [illegible] ... و مثمر صانع خبیر
دران ... سیر کرمایند و نام میشود ... [illegible]
آید فصول چهارگانه یعنی بهار و تابستان و پاییز
و زمستان ... [illegible] ... حرکت آفتاب غلهها و میوهها
برسد ... [illegible] ... در سال ... [illegible]
... [illegible] ... حرکت آفتاب
از اول حمل ... [illegible] ... سال ... امثال آن ...
... [illegible] ... عالم را ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... اجارات و معاملات
سایر امور خود را ... [illegible] ... اوقات ... [illegible]
و این حسابها ... [illegible] ... **تفکر** کن که ...
... [illegible] ... آفتاب ... [illegible]
... [illegible] ... آسمان ... [illegible]
... [illegible] ... بسیار ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... عالم
... [illegible] ... که در اول روز
از مشرق برآید ... [illegible] ... آخر روز ... مغرب
... [illegible]
از نور خود بهره رساند ... [illegible]

مشرق

مشرق که در اول روز ... [illegible]
... [illegible] ... خورشید ... [illegible]
... [illegible] ... خورشید را
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... آفتاب ... [illegible]
... [illegible] ... ایشان ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... آدم ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... سال ... [illegible]
... [illegible] ... آفتاب ... [illegible]
... [illegible] ... فصل ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... **تفکر** کن ... [illegible]

... و جمیع امور عالم باطل ... [illegible]
... [illegible] ... امور معاش خود ... [illegible]
ایشان نابود ... معیشت ایشان ... [illegible]
روشنایی ... [illegible] ... طلوع خورشید از
آفتاب روشن تر ... [illegible] ... چنان ... [illegible]
... [illegible] ... غروب آفتاب که اگر آن نبودی مردم را
قرار و سکون ... [illegible]
... [illegible] ... ابدان ایشان از کلال ...
آید و حواس ایشان ... [illegible]
... [illegible] ... طعام ... [illegible] ... اعضا
و اگر همیشه ... بودی ... [illegible]
پیوسته کار کنند ... [illegible]
که بسیاری از مردم ... [illegible]
... [illegible] ... ایشان ... [illegible]
... [illegible]
و ایضا اگر ... [illegible] ... زمین از حرارت آفتاب
... [illegible] ... حیوانات و نباتات ...
... [illegible]
... [illegible] ... آفتاب ... طلوع کند ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]

واستراحت

واستراحت نمایند پس ... [illegible]
نظم عالم و انتظام احوال بنی آدم ... [illegible] ... و ایضا تفکر
... [illegible] ... آفتاب ... [illegible] ... همه سال
فصل مختلف پدید آید ... [illegible] ... حکمت ... [illegible]
... [illegible] ... زمستان حرارت ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... پدید آید که از آن ابر و باران ...
... [illegible] ... حیوانات ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... **تفکر** ... [illegible]
و دیگر ... آفتاب ... [illegible] ... دوازده
یعنی حمل و ثور و جوزا و سرطان و اسد و سنبله و میزان

... [illegible] ... پسندیده ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] ... **تفکر** کن
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] **مجلس سیم** مفضل گفت که چون روز سیم شد
بامداد ... [illegible]
طلب ... سعادت ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
ای مفضل ... [illegible] ... آدم ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]

عجایب

عجایب حکمت خداوند ... [illegible] ... از خلق ... تصویر و تقدیر
و تدبیر ... [illegible] ... آسمان
و آفتاب ... و ستارگان و فلک ... [illegible]
... [illegible] ... عناصر چهارگانه ... زمین و آب
و هوا و آتش ... [illegible] ... و معادن و نباتات
... [illegible] **تفکر** ...
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
طبیب حاذق ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible] **تفکر** ... [illegible] ... طلوع
غروب آفتاب ... [illegible] ... طلوع آفتاب

نظر کن بسوی ان [illegible]
چگونه مانند [illegible]
[illegible] شهر و [illegible]
مرتبه که از [illegible] آفتاب [illegible]
[illegible]
جمیع خلق [illegible]
پس [illegible] استدلال کن [illegible] قدرت و توانایی که [illegible]
ممکن [illegible] قدرت او [illegible]
او [illegible] تامل کن [illegible] ماهی [illegible]
آن [illegible] آفریده شده [illegible]
او را [illegible] آفریده [illegible]
زیرا که [illegible]
[illegible] درمیان آب [illegible]
دو بال [illegible] داده که در دو پهلوی خود [illegible]
[illegible] از دو جانب [illegible]
[illegible]
محکم [illegible] درمیان [illegible]
مانند [illegible]
باید [illegible] آن [illegible]
[illegible]
از [illegible]

چنین

بچنین [illegible] رسید
[illegible]
چنانکه [illegible]
اکنون [illegible] ماهی [illegible]
[illegible]

[illegible] تفکر [illegible]

[illegible] نظر کن [illegible]

زیرا که [illegible] و عبرت [illegible]

[illegible] تامل [illegible]
[illegible]
اول [illegible]
[illegible] دوم [illegible]

طاوس و دراج و هدهد ... پاسه ...
و تفاول ... کرده اند ... بنظر ...
آن تعلم صنوبر ... کمال ... و تقسیم ...
حکمه ... منشور ... اختراع ... بدون تقدیر مقدر
کل مقدور ... بالله تعالی الله عما یقولون
الظالمون علوا کبیرا ... انتهی
که چگونه ... باشند ... رشته ... تالیف
... که ... نشکند ...
کشوده ... نتوانند که ... در میان آنها
... در میان ... آنها ...
... در میان ... مرغ ... غلیظ ... ساخته
اطراف ... کردن ... آنها
... چادر ... که ...
... سنگی ... نیست ...
ایضا فصل
... آن ... که ... دارد
... که ... نیست ...
آنکه ... آب ... تنگ
او ... آب ... باشد
... که ...
... جانور ... آسمان ...
آنها را باید ... کتاب

و در وسط پستان که براي بچه و پرورش ميآيد
مفضل گفت که چرا ابر راه مو کالپستان ساخته اند فرموده
که ... اگر ... معرفت آن از مردم بگيرد مفضل گفت
که عرض کردم که اي مولاي من ... وصف کردي
پايان ... ايشان ... که کاهيست ...
که ... تمام ... و ضعف ... براي ...
خلقي ... و ... حضرت ... مفضل
تامل ... آوردن آن ...
... حال آن حيوان ... اين ...
اين حسن تقدير و لطف تصوير را از آفريدن مورچه ...
از ... و ...
و جليل ... نظر کن بسوي موران و ... کنند
در جمع کردن ... قوت ... که ... ايشان ...
ميشود ... نقل کردن ... خود ...
مردم ... متفق ميشوند در نقل کردن طعام ... بلکه ...
... و ... که ... مي ...
... که ... از ...
چنانچه آدميان در کار ... سعادت ... پس ... ايشان ...
... ضايع نشود و چون ... ايشان ...
... سوراخ ... ايشان ...
بيرون مي آورند و با آفتاب مي ريزند تا خشک شود و باز ...

خود را در وقت ... از ...
اينها همه ... از ايشان ... الهام ...
... آفريده ... خود را ...
و ... نظر کن بسوي جانوري که ... باشد
و ... آنرا اسد الذباب ... شير ...
و ... حيله ...
که ... احساس ... نکند ...
... که ...
... از آن ...
... چون ...
... آنرا ... ايشان ...
... از ...
... که ...
... چنين ... است ... انگاه ...
... عنکبوت ...
... که ...
... مگس ...
... و ...
... عنکبوت ...
... حيوانات ...
... جانور ...
... اسد الذباب عنکبوت ...
... داده

... پيدا شدن ...
گشت و در خاک پنهان گرد و خورشيد ...
... آنرا ... حيوانات ... مردم ...
... اين ... فکر کن ...
مفضل ... در ... داده ...
... ايشان ...
... شامل ... از ...
از ... بيهره ... آفريده ...
... خلقت ...
... خود را
... آب ...
... و ...
... از ...
آن ...
... شود و ...
شنيده ميشود ... پس ...
حکيم ... که ...
... آن
... و ...
... از ...
... گوشت ...
... باشند ...

... مرده ...
... گوشت ...
... روباه ...
... داده ...
... روباه ... روباه ...
... مانند ...
حکيم عليم ...
... مفضل ...
... ماهي ...
در ميان آب ...
... ماهي ...
آب ... ماهي ...
... جانور ...
مفضل گفت
... ابر ...
... بيرون مي آورد

... نظر کن ... مفضل بسوي لطف خداوند کريم ...
... حيوانات ...
... ايشان ...
... ساختند ...
... ايشان قرار داده ...
... ايشان ...
... دادن ...
... ايشان ...
و انواع ... در
خلقت ايشان ... اعمال براي
... اول انکه مشغول شدن
... دوم
... سيم انکه
...
... چهارم ...
... حاصل ميشود و در حيوانات

... مفضل ...
... مردم ...
... جانوران ...
... آدمي ...
آهو و ... و ...
... جانوران ...
... مرده ...
... حيوانات ...
... آدم ... عالم ...

که اسب شتر مرغ همچو شتر است با وجود مرغ بودن بالهای گرد ...
در شکل با حیوانی دیگر شبیه گاهی بدان ...
مانند و از گوش گربه ... و از میان ایشان
[illegible] بهم میرسد و ... و از ایشان
حیوانی بوجود می‌آید که آنرا ... گویند و حیوانی
از میان ایشان بهم میرسد اگرچه هر دو حیوان ...
دارد اما چنان نیست که زرافه ... از آن ...
... آن دو حیوان ...
چنانکه استر ...
میان ... از ... او آن ...
... دیده ... آن دو حیوان ...
اگر زرافه از ... حیوانات ... بلکه
خلقت ... صانع ... را دلالت
به قدرت کامله ... او ...
... که خالق ... اصناف ... هر چه خواهد
... حیوانات ... گردانید ...
حیوانات ... در خلقت ...
... او ...
... آن ...
... و ... آن در ...
در ... بلند ...
بلند که ...

واز

و از میوه‌ها انواع غذای خود را تحصیل نماید
کمی در خلقت بوزینه و مشابهت آن با انسان
و در بسیاری از اعضای آن زیرا که سر و رو و دو دست و
سینهٔ آن شبیه است به آدمی و احشا و امعای دیگر
مانند احشای آدمی است و ... زیرکی و فهمی ...
که هر اشاره که صاحبش میکند ... و اکثر حرکات
آدمی را تقلید میکند و در خلقت و شمایل نهایت
مناسبت با انسان دارد و حکمت در خلقتش آنست
که آدمی بداند که او از خلقت و طینت بهایم و حیوانات
مخلوق شده و صانع حکیم او را از سایر حیوانات
بعقل و نطق امتیاز داده و اگر گویایی و نفس ناطقه
مدرکه او را نبود او نیز مانند سایر چهارپایان
و بهایم بود پس خدا را بر این نعمت عظمی و موهبت
کبری شکر نماید و عقل او را ... معروف
گردانند با آنکه در جسم بوزینه زیادتی چند هست که
او را از انسان ممتاز میکرد و اند مانند دم
و موی که بدنش را فرا گرفته و با اینها اگر حق
تعالی او را عقل انسان و گویایی او میداد در نوع
انسان داخل میشد پس فرق میان او و انسان
حقیقةً نیست مگر بعقل و ادراک حقایق و نطق ...

بکار رفته زیرا که بمنزلهٔ دست آنست در برگرفتن
علف و آب و بعضی آنها در شکم خود و اگر خرطوم نبود
نمیتوانست که چیزی از زمین برگیرد زیرا که گردنی
ندارد که دراز کند مانند سایر چهارپایان و چون
گردن چنان نداشت آنرا اعانت کرده اند باین
خرطوم دراز که بلند کند و آنچه خواهد بردارد پس بجای
... عوض گردن او کرامت کرده است ...
آن کسی که بلطف خود آنرا آفریده است و چنین مصلحتی
حکیمانه بر سبیل اتفاق واقع نمیتواند شد چنانکه گمان
میکنند اگر کسی گوید که چرا او را مانند سایر چهارپایان
گردنی در خور جثهٔ او نداده اند جواب گوییم که سر فیل
و گوشهای آن امریست عظیم و باریست گران اگر این
بار را بر گردنی حمل میکردند هر آینه آن گردن ...
... پس سر فیل را ملصق به بدنش گردانیده
که ... و بجای گردن خرطوم را باو عطا
فرموده که غذای خود را بآن برگیرد ...
گردن حاجت او برآورده ...
کرکدن نظر کن که چگونه ... فیل ماده را در زیر شکم ...
آفریده که ...
بلند ...
... فیل ...

چهارپایان آفریده و بهمین آفریده که ... غذا ...
آن ...
زرافه ... اختلاف اعضای آن و شباهت ...
از آن ... از حیوانات ...
و ...
بلکه مرجم ...
آنرا ... در کتب لغت ...
... آنرا ...
...
...
... حرکت ...
که ...
از حیوان ... حیوانی متولد میشود ...
... اصناف حیوانات ...
... هم میشوند چند صنف ... ماده
... حیوانی بوجود می‌آید ...
... حیوانی ...
... و از قلب معرفت
او بعد ... خالق عالم ... زیرا که هیچ ...
حیوان ...

گردانیده که پسیان ما چشمش شد و بر آن ...
که در اصل خلقت ... آلات ...
بر نده ...
که در زدن از آن ... بر ...
نگر ای مفضل تأمل کن در روی چهارپایان
و حکمتها که حق تعالی بکار برده در آن دیده است ...
در پیش رو قرار داده که با هر دو پیش پای خود ...
بنشیند ...
و دهان ایشان را از زیر قرار داده زیرا که اگر ...
آدمیان دهان ایشان در میان رو بالای ...
بود ... نمیتوانستند که چیزی از زمین
برگیرند چنانچه آدمی را ... بدان چیزی از
زمین تناول نماید پس ...
ایشان را ... حیوانات ... و انگشتان ...
ایشان آفریده که طعام را بدست برگیرند و تناول
نمایند و چون صلاح آنها در آن بود که چنان ...
... دهان ایشانرا از زیر قرار داد
که علف را ...
دراز ... داده که ...
... حکیم علیم ...
قرار داده اول اگر ...

نباشد چنانچه ... بپوشانند دوم
اگر در میان ... آن ... میشود ...
... آن ...
...
... میرانند سیم اگر ... پاهای
آن ...
حرکت ...
و منافع بسیار دیگر در آن هست که در اوقات ...
معلوم میشود چنانچه ...
... آن ...
و آنرا ... دم ...
... مردم ...
چهارپایان ...
و بر چهارپایان ...
... ماده ...
...
...
که ...
از ...
... خرطوم فیل ...

که بهیچ وجهی که غیر از مردمان قربان آن حاجت نیست
توانند نمود و چگونه [illegible] و [illegible] میکردند و دو کاه با آن
قوت ملکوتی داده است صاحبش را باید که خویش
گردنش بشکنند و آنرا [illegible] که دون میدارد [illegible]
بجنب الم شمشیر و نیزه را متحمل میشود بسیار موافقت
صاحبش و کلام کوسفند را که [illegible] اند آنها [illegible]
شوند و هر یک بطرفی روند که میخواهند از پی ایشان بروند
و بهر سبب آن [illegible] و جمیع اصناف حیوانات مسخر
فرزندان آدم گردیده اند میتوان مسخر شدن اینها
برای آدمی مگر آنکه صاحب عقل و تدبیر نیستند زیرا که
اینها صاحب عقل و رویت میبودند هر آینه امتناع
مینمودند از کردن حوائج بنی آدم تا آنکه شتر اطاعت [illegible]
کودکی را که [illegible] میکشد و گاو و خر فرمان میبرند صاحبش را
و گوسفندان پراکنده میشدند از نزد شبان خود و همچنین
درندگان اگر صاحب رویت و شعور میبودند باید که همدیگر
اتفاق میکردند و در ضرر بنی آدم هر آینه در اندک وقتی
همه را مستاصل میکردند و کی زهره شیران و ببران
و پلنگان و گرگان برمی آمد اگر با یکدیگر اتفاق میکردند
و معاونت یکدیگر مینمودند هر آینه سزاوار بود که [illegible]
مستاصل گردند و کی میتوانست مقاومت و [illegible]
نماید با شیران و گرگان و پلنگان و خرسان اگر با
یکدیگر در دفع بنی آدم اتفاق مینمودند و در دفع

دفع ایشان مظاهرت یکدیگر میکردند پس ببین
که خداوند حکیم و علیم چگونه آنها را از این امور
ممنوع گردانیده و بجای اینکه آدمیان از آنها ترسند
آنها را از آدمیان هراسان و گریزان ساخته که
از مساکن فرزندان آدم دور میگریزند و از منازل
ایشان کناره میگیرند از بیم ایشان برای طلب روزی
خود شب بیرون می آیند و روز پنهان میگردند با آن
صولت و قوتی که دارند پس اگر از آدمی بایشان [illegible]
رسیده باشد ترسان و متوحش شده از ایشان [illegible]
آن بود که حق تعالی آنها را [illegible]
آدم ترسان آفریده هر آینه در میان جاهای آدمیان
بر روی ایشان هجوم میکردند و کار بر ایشان تنگ میکردند
و در میان این درندگان سگ را بر صاحبش مهربان
گردانیده که حمایت او نماید و در محافظت او نهایت
سعی مبذول دارد و پس در شب بر بام و دیوار بر گرد
آید برای پاسبانی خانه صاحبش و دفع دزدان
از او و در محبت صاحبش بمرتبه میرسد که جان خود را
فدای جان و مال و حیوانات او میکند و نهایت
الفت با او بهم میرساند بحدی که هرچند گرسنگی و جفا
کشد از او جدا نمیشود پس [illegible] اصحاب [illegible]

وگرسنه میشوند و اگر [illegible] آینه
از ایشان [illegible]
[illegible]
آیا نمی بینی که از خزانه قدرت کامله خود [illegible] عطا کرده
بهر یک از این دو صنف حیوان [illegible]
[illegible]
نظر کن بسوی چهارپایان که بعد از ولادت چگونه [illegible]
[illegible]

آینه پس [illegible]
[illegible]
لایق و مناسب حال خود از تدبیر حکیم لطیف [illegible]
نظر کن بسوی پایهای حیوانات که همه را جفت آفریده تا
آنکه رفتار بر ایشان آسان باشد و اگر طاق [illegible]
مناسب آن نبود زیرا که [illegible] براه میرود چند
پا را [illegible] و اعتماد بر چند پای دیگر میکند
پس حیوانیکه دو پا دارد یکی را بر میدارد و بر دیگری
اعتماد میکند و [illegible] که چهار پا دارد [illegible] بر میدارد
و دو پا را میگذارد [illegible]
[illegible]

باری برگران برو بار کنند و او را [illegible]
و استفاع نماید اگر کسی گوید که آدمی [illegible] هستند
که با وجود عقل و شعور [illegible]
با ایشان متحمل میشوند جواب گفته میشود که این صنف از
مردم بسیار کم اند و اگر آدمی متحمل [illegible]
چند را که چهارپایان [illegible] از بار کشیدن و [illegible]
گردانیدن و کشیدن بارها و قیام بامثال این امور نمیتوانند
نمود و ایضا اگر آدمیان متحمل این امور شوند که چهار
پایان متحمل آنها هستند هر آینه از سایر کارها باز
خواهند ماند زیرا که بجای یک شتر یا یک استر جماعت
بسیار از آدمیان میباید که کار آنرا متحمل شوند
پس همه مردم باید مشغول اعمال چهارپایان گردند و از
صنعتها و اصلاح [illegible] باز مانند [illegible]
و [illegible] و تنگی [illegible] و اضطرابی که در معاش ایشان
رو دهد [illegible]
[illegible] و چهارپایان و مرغان که هر یک را آنچه مناسب
حکمت و حال او است عطا کرده پس [illegible]
ساخته که صاحب عقل و تدبیر باشند و متوجه
صنعتها شوند مانند بنائی و درودگری و نجاری و غیره
اینها را خلق کرده است برای ایشان دستهای
بزرگ با انگشتهای [illegible] باشند چیزها را بگیرند

گرفتن و این صنعتها را بعمل آورند و حیوانات گوشت
خوار را [illegible] که معاش ایشان از شکار باشد
برای ایشان دستها آفریده در نهایت استحکام با ناخنها
و چنگالها که برای گرفتن شکار مناسب است و برای
صنعتهای [illegible]
[illegible] آفریده نشده اند [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ودن و دکان میکنند که بوا ... تعدیل کرده
ازراه اصحاب ... دکیات ... اند ... مرا ...
ارباب حاجت و تجارت که با ایشان ازنگاه
رسیدن ... ایمنا نند ... و باوجود ...
برکرا نند و ... ایشان ... خواهد بود
و ... ایشان و ... ودر ... خواهد بود
ایشان و ... خواهد بود بلا و مصیبت ایشان
و در روی که فایده ... برای ... کرده شوند
مگر که ضرر ... کند او را **مفضل** گفت ...
موافق ... مولای ... استماع نمودم ...
فرمود گریه ... کی ... قبول کردی ...
و چون ... حق ... نجات ... پس
فرمود که ابتدا میکنم ... جانوران ...
از برای تو از غرایب ... خلقت حیوان ...
آنچه دانستی از عجایب صنعتهای ... فکر کن در
... حیوان که خانی ... انس و جان ... هر
داده است بسیار ... اگر ...
... اعمال ... ندیده ...
نرم ... ... بسیار
... ... پس ... را
گوشت نرم قرار داده ... استخوانهای صلب
نفیسه

نفیسه نموده که ... و دارد ... استخوانهای ...
و ... یکدیگر بسته ... محکم کردانیده که ...
... پوست کشیده ... هرباره
... خلقت صورتها ... زند ...
... بهم ... یکدیگر ... چهار ...
و ... ... بسیار ...
... ... اعصاب ...
... ... پوست ... که
حیوان زنده ... رسید ...
... خواهد بود ... چهار ...
... آمده ... صورت ...
... بوجود آید ...
... نخواهد بود ...
... چهار ... که
... گوشت ... استخوان ...
شده ... ... که آدمی ...
خود ... ... اگر ...
آدمی ... ... را ... و
... عطا ... نداده ...
انسان ... برداراو ... خواهد

حق ترا کردانیده که از هر نوعی از حیوانات نر و ماده
بوجود آید ... رسیدند
... ایشان ... بجوش
... برای ... مردراتیم
و کار ... کردانیده ... کردانیده
و ... او ... پس ... داده که
عزت ... و مهابت ... داده تا
... حسن و جمال که ... است و برای
التذاذ و ... است برای او باقی
... که حکیم علیم ... آورده
همه موافق حکمت ... **مفضل**
گفت که چون سخن باینجا رسید وقت زوال شد و مولای
من بنماز برخواست و گفت برو و فردا بامداد بنزد ما بیا
پس ... خوشحال برگشتم ...
و ... من ...
... من ...
برد **مجلس دوم** مفضل گفت که چون روز دوم شد
بامداد بخدمت ... و بعد از رسیدن ...
... رخصت ... گفت حمد ...
... خداوندی را که مدبر دورات افلاک ...
دنی

دنی می آورد و بعد از ... زندگانی ...
تا خداوند ... را ... عمل آنچه کرده اند و ...
... آنچه بعمل آورده اند ... عدالت او
... او و برکت ...
... مردم را و لیکن مردم بر خود ستم میکنند
چنانکه خود فرموده فمن یعمل مثقال ذرة
خیرا یره و من یعمل مثقال ذرة
شرا یره ... بقدر ... کار ...
... بقدر ...
... آیات بسیار ...
علیم در کتاب حکیم ... احضر ...
... علیه و آله ... اعمال ...
قیامت ... بعد از ...
... **ای مفضل** ...
... ... در طغیان خود
... و ... خود ...
... ...
... ... و لیکن ...
... ...
... ... بنیاد

و کاهست که مثل این اشتباه ... ر
... ... لطف کرده است برای
... ... حکمتها ... ظهور ... کرده
و ... موافق مصلحت ... داده ...
... صورت ... را که ... کنند
و ... رسیده
... نخواهد ... بلکه ...
انکار ... این ... صورت ...
و ... کن ...
حیوانات ... غذا خوردن ... میکنند
بلکه ... رسیدند ...
... مصلحت ... اوصاف
حیوان و انواع ایشان ... است که ...
... بعضی ...
مصلحت ... مخلوق شده ...
... انفصال ...
... رسیدند ... غذا ... میکنند ...
... ... حیوانات ... میشود
... ... صنعتهای لطیف
... ... مردم ...
... اسا

... خواب ...
... احوال ...
... رسیده ...
... ...
میکند ... غذا ... چیز
... مردم و بذل صدقات ...
... ...
میکند و ... بدرگاه خدا و طلب حاجت
... ...
... ... چیز
... ... را
... ...
... علوم و صنعتها ...
... ...
... ...
... ...
... حکمت ...
... عالم ... انسان و
سایر حیوانات ...
... حیوانات ... حکیم

با محتاج انسان از کمانچه میکردند هر آینه کوارا خود را بنشاند زندگانی و لذتی از عیش [illegible] باشند بی مبنی اگر کسی جهان شود نزد او هیچ که مشغول بهیچ امور او شوند او خورد و بخشد و آشامیدنی و مدعات هر آینه از و [illegible] و لنگ شود و شغل او با او مساعدت کند که بجز کار مشغول که و پس چگونه بخشد حال او اگر در تمام کار بتر بهیچ امور او کند که بهیچ امر بی علاج محتاج نباشد پس از آن قدر ضرورت این اشیا که برای آدمی آفریده شده آن بود که در آنها برای او نشاط و علی باشند تا اگر قطاعت او را دلتنگ گردانند از اشغال او را فارغ گرداز اگر متوجه تحصیل امری چند شود که شدنی نباشد و اگر شود جز آن در آن نباشد وبدان که بعضی سر ماهی آب و زندگانی او را آب پس نظر کنی که چگونه تدبیر کرده [illegible] را در این دو چیز زیرا که احتیاج آدمی بسوی آب بیشتر است از احتیاج بنان بنابر آنکه همراه او هر کس [illegible] است احتیاج در صحبت بیشتر است از احتیاج بنان زیرا که محتاج است آب برای خوردن و وضو ساختن و غسل کردن و شستن [illegible] آب [illegible] چهار پایان و زراعتها لهذا ابر افراط کردانیده که بخرید تا آنکه [illegible] را در تحصیل آن [illegible] و مشقتی نبود [illegible] و نام [illegible] میسر فرموده که بی رنج و حرکت تحصیل باید کرد تا آدمی را از شغل [illegible] و از کار [illegible] باطل باز دارد

گر کودک را که هنوز بحد فهم و ادراک و تعلم نرسیده تعلیم نمیدهند که از بابی دارند که امور برای او موجب فساد خود و اهل او شود و باز دارد و همچنین آدمی را اگر از شغل [illegible] آینه از افعال [illegible] و بیرون آورد [illegible] چنانچه کرده [illegible] و دیگران [illegible] برای [illegible] حال [illegible] حسن احوال [illegible] طغیان و فساد و جبرت [illegible] مردم [illegible] چنانچه [illegible] مشابه اند چنانچه فرق میان هر یک از ایشان و دیگری نیست [illegible] صورتهای ایشان و [illegible] ایشان [illegible] و علت و حکمت [illegible] و مقتضیات [illegible] چند دیگر [illegible] اگر دو تا از بنی آدم [illegible] در معامله ایشان [illegible] باید [illegible] یکدیگر را [illegible]

[illegible]

بوحدت صانع ... معتقد ... چنانچه ثنویه ... غلط
اند و بدو خدا قایل شده اند تعالی الله عما یقولون
زیرا که همچنانکه در بدن آدمی این دو ضد ... در کار است
صانع یگانه باید که هر دو را فراهم آورده صنعتش تمام باشد
در عالم که ... اشیای متضاده ... بعضی را ... بعضی اثر ...
و چون هر دو ... برای نظام کل ... است
در کار است و آن جاهلان ... نظر کن ای مفضل در
آنچه انسان بآن مخصوص شده است از میان سایر حیوانات
از خلق جلیل القدر عظیم النفع که آن حیا است که حیا نمی
بود ... [illegible]
از قبایح ... [illegible]
مردم از برای حیا بعمل می آورند زیرا که بعضی از مردم
هستند که اگر از مردم شرم نمیکردند رعایت حق ...
و مادر نمیکردند و صله رحم ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
را که صلاح او در آنست در امر دنیا و آخرتش بآن تمام
میشود تأمل کن ای مفضل در ... که ...
آن انعام کرده که بآن تعبیر میکند از آنچه در ضمیر
او است و آنچه در دلش خطور میکند و نتایج افکار خود را
بآن بیان می نماید و ما فی الضمیر دیگران را بآن میداند

واگر این

و اگر این سخن گفتن نبود انسان از بابت چهارپایان
بود که از آنچه در خاطرش بود خبر نمیتوانست داد و آنچه در
خاطر دیگران بود نمیتوانست دانست و باز تأمل کن در نعمت
کتابت و نوشتن که بآن ضبط کرده اند خبرهای گذشتگان را
برای حاضران و ضبط میکنند اخبار حاضران را برای
آیندگان و بآن باقی مانده است کتابها که در علوم و آداب
و غیر آنها نوشته اند و بنوشتن حفظ میکنند آنچه را که
جاری میشود میان او و دیگران از معاملات و حسابها
اگر نوشتن نبود منقطع میشد اخبار بعضی از زمانها
از بعضی دیگر و برطرف میشد خبرهای غایبان از وطنهایشان
و علوم مندرس میشد و آداب ضایع میشد و خلل عظیم
در امور و معاملات مردم راه می یافت و فوت میشد
از ایشان آنچه محتاج بودند بنظر در آن از امور دین
ایشان و روایاتی که ایشان را ضرور است دانستن
آنها اگر کسی گوید که گفتن و نوشتن از چیزهایی است
که خدا در خلقت آدمی قرار نداده است بلکه مردم بحیله و تدبیر
خود بهم رسانیده اند و اصطلاحی است که در میان خود
کرده اند و بآن جاری شده است در میان ایشان لهذا
مختلف میشود در امم لغتها و بلغتهای مختلف سخن
میگویند و همچنین کتابتهای مختلف میباشد مانند خط
عربی و سریانی و عبرانی و رومی و غیر آنها از خطهایی که

برنیایی سخن میگویند ... مینویسند جواب میگوییم
که هر چند که آدمی را ... در سخن و نوشتن خلقی
چاره و تدبیر است اما آنچه بآن عمل میکند ابداع جارحه
و تدبیر او از صنعت کامله حق تعالی است و عطیه ایست از
خزاین رحمت زیرا که اگر خدا بآدمی زبان گویا و ذهن
ادراک کننده امور نداده بود هرگز ... حیوانات
قدرت بر سخن نداشت و اگر کف و انگشتان که آلت
کتابت است باو نداده بود چگونه کتابت میکرد چنانچه سایر
حیوانات را قدرت بر نطق و کتابت نداده اند پس اصل
اینها همه از فطرت حکیم قدیر است و تفضلی است که بر خلق
خود کرده پس هر که این نعمتها را شکر کند ثواب می یابد
و هر که کفران کند خدا از ... بی نیاز است ...
و طاعات ایشان ... ای مفضل در آنچه داده
علم او را علم آن را بمردم داده و آنچه علمش را از مردم منع
کرده که ... موافق حکمت و مصلحت است زیرا که هر چه صلاح
دین و دنیای آدمی بود در دانستن ... بایشان
کشوده ... صلاح دین او و در آن معرفت حق تعالی است
... بدلایل و شواهد که در خلق اشیا ظاهر گردیده
که دلالت میکنند بر وجود صانع و علم و قدرت و حکمت
و لطف و عدالت و رحمت او و معرفت آنچه واجب
بر مردم است ... از عدالت بر کافه مردم و نیکویی

کردن با پدر و مادر و رد امانتها و خیانت نکردن در عبادات
... کردن ... و سایر اینها که معرفت اینها و اقرار
و اذعان بر وجوب اینها در طبع و فطرت همه امتهاست
و عقل همه حکم میکنند بنیکی و لزوم اینها خواه مسلمان
و خواه کافر و خواه موافق و خواه مخالف اما آنچه
صلاح دنیا در دانستن او است آدمی را راه علم آن داده اند
مانند زراعت کردن و درخت کشتن و آبادان
کردن زمینها و چهارپایان ... [illegible]
چهارپایان و معرفت ... [illegible]
دریافتند بآنها از انواع ... و درمانها و بیرون آوردن
معدنها که انواع جواهر را از آنها بیرون می آورند و علم
سوار شدن کشتیها و غوص کردن در دریاها و انواع
حیلها در صید کردن وحشیان و مرغان و ماهیان و
تصرف در صنعتها و وجوه متاجر و مکاسب و غیر آنها که
شرح آن بطول می انجامد و تعداد آنها دشوار است
و صلاح امور دنیای مردم در آنهاست پس آنچه داده اند
خداوند علیم بآدمی علم آنچه صلاح دین و دنیای او
در آنهاست و منع کرده است از آدمی دانستن
آنچه چندان که از شان او و طاقت او نیست دانستن
آنها مانند علم غیب و امور آینده و بعضی از امور گذشته

مانند دانستن آنچه در آسمانهاست یا در زیر
زمین است یا در میان دریاهاست یا در اقطار
عالم همچنانکه ... اکثر مردم است و در جمیع
زمانهاست و اشباه اینها از آنچه علم آنها از خلق
محجوبست و طایفه دعوای دانستن این امور میکنند
کنند و خطا که از ایشان صادر میشود در آنچه
خبر میدهند حکم میکند بدعوای ایشان را باطل
گردانند و دروغ ایشان را ظاهر میسازد پس نظر کن
که چگونه داده اند بآدمی علمی که آدمی در دین و دنیا
بآن محتاج است و علم ما سوای آنها را از او منع کرده اند
تا قدر خود را بشناسد و نقص خود را بداند و هر دو
مصلحت او است تأمل کن ای مفضل در مصلحت پنهان
کردن مدت عمر هر کس از او زیرا که اگر بداند عمر خود را
بداند عمرش کوتاه باشد زندگانی بر او گوارا نخواهد
بود برای آنکه عمر خود را کوتاه داند و وقت مرگ خود را
نزدیک میداند بلکه خواهد بود بمنزله کسی که مالش تلف
شده باشد یا نزدیک بفنا رسیده باشد پس
پیوسته در غم تنگدستی و ترس کمی مال خواهد بود
با آنکه خوف فنای عمر بدتر از خوف فنای مال است ...
تهی شدن کیسه زندگانی ... زیاده ...

خواهد

خواهد در دنیا و در بهشت زیرا که کسی که مالش فانی
میشود امید حصول عوض آن دارد و کسی که عمرش فانی
میشود امید حصول عوضی ندارد و کسی که بفنای عمر یقین
بهم رسانیده است ... میکرد و اگر بداند که
عمرش دراز خواهد بود و امید تمام هم میرساند ... لذات
دنیا و معاصی حق تعالی فرو میرود با امید آنکه لذت دنیا
و معاصی حق تعالی فرو میرود با امید آنکه لذت خود را یابم
و در آخر عمر توبه میکنم و این مذهب ...
بندگان خود نمی پسندد و قبول نمیکند آیا نمی بینی
که اگر بنده داشته باشی و چنان با تو معامله کند که سالی
ترا بخشم آورد و یکروز یا یکماه ترا خشنود گرداند از او
این ... نمی پسندی و از جمله بندگان شایسته نخواهد
بود و از او نخواهی مگر آنکه در دل داشته باشد اطاعت و خیر
خواهی ترا در همه امور و در جمیع احوال اگر گویی که گاهست
مرد مدتی با معصیت میگذراند و آخر توبه میکند و توبه
قبول میشود جواب میگوییم که این امر ... که آدمی را عارض
میشود بسبب غلبه شهوت و ...
آن پیدا ... این خلاف ... و بنای امر ...

آن روحیست که در عصبه مفروشه در صماخ است و نفس باین
قوت ادراک کند جمیع اصوات و صداها را و صوت
کیفیتیست که حادث شود در هوا بسبب تموجی که حاصل
شود از خوردن دو جسم بهم از روی عنف یا از جدا
شدن دو چیز از هم بطریق عنف بشرط مقاومت هر دو
بهم و آن تموج مخصوص در هوا باقی باشد صوت موجود
و چون آن تموج منتشر گردد بهوایی که در گوش
منتهی شود بعصبی که عصبه گوش است در آنجا فرو نشسته
صوت [illegible] شود [illegible] دریافته شده بروح آن
عصبه و مدرک نفس گردد **سیم** شامه است و آن قوتیست
که حامل آن روحیست که بر دو بر آمده که شبیه بسر پستان
که در میان بینی از مقدم دماغ رسته است و نفس
باین قوت ادراک کند جمیع بوها را بسبب وصول هوای
متکیف به کیفیت **چهارم** ذایقه است و آن قوتیست
که حامل آن روحیست که در عصبه جرم زبان است و نفس
باین قوت ادراک کند جمیع مزه‌ها را بواسطه رطوبت
لعابیه متکیفه بکیفیت طعم و مخلوط با جزای ذی طعم
علی اختلاف **پنجم** لامسه است و آن قوتیست که حامل
آن روحیست که ساریست در اکثر اعضا و نفس بان قوت
ادراک کند جمیع کیفیات ملموسه را مانند حرارت و برودت
و رطوبت و یبوست و ملاست و خشونت و لینت

و صلابت و سبکی و سنگینی **و اما** پنج قوت باطن
اول حس مشترک است و آن قوتیست در مقدم بطن
اول دماغ [illegible] و [illegible] آن
مرتسم شود در آن جمیع صور محسوسه بحواس ظاهر
و این قوت را تشبیه کرده اند بحوضی که پنج جدول آب در
آن ریخته شود و حواس ظاهره را جاسوسان این قوت
گفته اند که هر کدام خبری از جهتی میرسانند
و نفس آن مشاهده کند و این را بزبان
یونان بنطاسیا گویند **دوم** خیال است
و آن قوتیست در آخر بطن اول از دماغ که حفظ
کند جمیع صور مرتسمه در حس مشترک پس این قوت
حافظ حس مشترک باشد **سیم** وهم است و آن
قوتیست در موخر بطن اوسط از دماغ که ادراک معانی
جزئیه متعلق بمحسوسات بان حاصل میشود مانند
عداوت جزئیه که گوسفند مثلا از گرگ ادراک کند
و سبب فرار او شود و محبت جزئیه که بره از مادر خود
ادراک کند و سبب میل او باو شود و مراد از معانی
آنست که بحواس ظاهره مدرک نشود و صور امور [illegible]
میگویند که بحواس ظاهره مدرک گردد **چهارم** حافظه است
و آن قوتیست در مقدم بطن آخر از دماغ که حفظ معانی

جزئیه کند و نسبتش با وهم چون نسبت خیالست
بحس مشترک **پنجم** متخیله است و آن قوتیست در
مقدم بطن اوسط از دماغ که ترکیب کند صور محسوسه
و معانی جزئیه را بعضی با بعضی و جدا کند بعضی را از
بعضی چنانچه ظاهر میشود از تخیل انسان که دو بال
داشته باشد یا آدم [illegible] و مانند آن
صاحب طبعی که در واقع ندارد و یا خالی از طبعی
در واقع دارد و یا تصور کردن دوست را غیر دوست
و دشمن را غیر دشمن **و اما** قوتهای که
مخصوص انسانست و در سایر حیوانات نیست قوت
عاقله است که بان ادراک تصورات و تصدیقات
میکند و قوت عامله است که بان مباشرت حرکات
و اعمال [illegible] شود و او را بمراتب کمالات [illegible]
رساند و قوت عاقله چهار مرتبه دارد **اول** هیولانی
که خالی باشد در ابتدای تعلق نفس ببدن از
جمیع معقولات و قابلیت استعداد حصول آنهاست
و این مرتبه را [illegible] و این مرتبه عقل هیولانی
می نامند **مرتبه دویم** آنست که تصورات
و تصدیقات بدیهیه [illegible] حاصل شود دیگر باید از
بدیهیات بنظریات منتقل شود و این مرتبه را
[illegible]

یا نفس و در این مرتبه عقل بالملکه می نامند **مرتبه سیم** آنست
که معقولات نظریه بر او حاصل شود اما همگی را مستحضر نباشد
و چون خواهد استحضار [illegible] تواند ساخت و این مرتبه [illegible]
و این مرتبه [illegible] میگویند **مرتبه چهارم** آنست که معقولات
نزد او حاضر باشد و او را اتصالی بمبادی عالیه [illegible]
بهم رسیده باشد که مطالعه امور از آنجا تواند کرد و این
مرتبه [illegible] عقل مستفاد و قوت
قدسیه میگویند و بعضی آیه کریمه یکاد
زیتها یضیء ولو لم تمسسه نار را بر این [illegible]
کرده اند و بعضی روایت [illegible]
بروح القدس را نیز باین معنی تاویل کرده اند و این مرتبه
مخصوص انبیا و اوصیا صلوات الله علیهم اجمعین است
و قوت عامله نیز چهار مرتبه سیر میکند **اول** آنست
که ظاهر خود را بمتابعت شریعت حقه و آداب و سنن
مصطفوی از نماز و روزه و غیر آنها پاکیزه گرداند **دویم**
آنکه باطن خود را از اخلاق ردیه و ملکات دنیه خالی
سازد **سیم** آنکه نفس را بعلوم حقه و حکم حقیقیه مزین
گرداند **چهارم** آنکه [illegible]
[illegible]
[illegible]

کرده باشد [illegible] باشد و
بلا واسطه متصل شده باشد که قال تعالی و ما
تشاءون الا ان یشاء الله و قال جل شانه
و کنت سمعه الذی یسمع به و بصره
الذی یبصر به و این مرتبه نیز مخصوص ائمه
طاهرین علیهم السلام و بعضی از خواص ایشانست و در این
مقام سخنان دیگر هست که بیان آن باطناب میکشد
و ذکر آنها موجب اشتباه میگردد و بعضی از آنها در کتاب
عین الحیات مذکور شده و در این ترجمه ذکر آنها مناسب
نیست و این اصطلاحات که مبتنی بر قواعد حکمت است در
این مقام مذکور شد جهت آنکه فهم بعضی از [illegible]
[illegible] بر سبیل اجمال مذکور شده [illegible]
توقف بر ذکر این مراتب داشت [illegible]
ای مفضل چون [illegible]
[illegible]
[illegible]
از این قوتها حافظه را نمیداشت چگونه بود حال او [illegible]
داخل میشد بر او در امور او و در زندگانی او و معاملات او
زیرا که در خاطرش نمی ماند که از او چه قدر از مردم [illegible]
چه قدر داده است و چه گرفته است و در خاطرش [illegible]
نبود آنچه را دیده و آنچه را شنیده و آنچه گفته و آنچه باو گفته اند

و بیاد نداشت که کی بر او نیکی کرده و کی بر او بدی کرده
و چه چیز نفع داده او را و چه چیز ضرر داده او را
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

هضم در ماساریقا میشود دویم سیم در رگهای جگر میشود
و اول شی دویم قوتیست که اخلاط داخل میشوند در رگها
که از ماساریقا بجگر رسیده است داخل میشود دویم چهارم
در اعضا میشود و ابتدایش در هنگامیست که از رگها
رگها ترشح میشود در اعضا و اما قوتهای خود برای
فضولها که از غذا باقی میشود بیاید دفع کننده باشد و
و حافظه قوت [illegible] دویم [illegible] که فضله
هضم چهارم را [illegible] در [illegible] باشد
دویم اگر هر جزوی از [illegible] اعضای اطبیعیه
میگردد [illegible] شود [illegible]
و اما قوتها [illegible] که در حیوانات باشند
دو قسمند محرکه و مدرکه اما محرکه [illegible] میشود
و باعثه قوتیست که هرگاه [illegible] در خیال صورت
که مطلوب باشد حصول [illegible] مطلوب باشد دفع
شود قوت [illegible] اعضا پس اگر [illegible]
[illegible] مطلوب حصول باشد قوت شهوت
خوانند و اگر [illegible] دفع [illegible] باشد قوت غضب
کننده [illegible] قوتیست که عضلات و ادوات [illegible]
[illegible] و اما [illegible] قوت [illegible]
در ظاهر و در باطن و اما [illegible] قوت ظاهر اول [illegible]
و آن قوتیست که حاصل آنرا روحیست که از ربع الیویسی

ومراد از ربع الیویسی موضع ملاقات دو عصبه
مجوفه است که از چپ و راست مقدم دماغ رسیده
وبهم ملاقات کنند بجنسی که تجویف [illegible] در موضع
ملاقات یکی شود و بعد از ملاقات منعطف شوند
اگر از طرف راست رسته بجانب راست و اگر از طرف چپ رسته
بجانب چپ آید و این قوت نفس ادراک کند جمیع رنگها و
روشنیها بالذات و جمیع اشیا [illegible] دحقیقه
بالعرض [illegible] [illegible] مدرک بالذات [illegible]
[illegible] بصورتیکه از آن منطبع گردد در جلیدیه چشم
و بواسطه آن در [illegible] و از آن منتقل گردد
بحس مشترک مذهب دویم [illegible] [illegible] طبیعیین
و [illegible] اول [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] بر شکل [illegible] در مرکز بصر
[illegible] [illegible] سطح مرئی [illegible] شعاع
مرئی [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] مذهب [illegible] است و جمعی دیگر قایل
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ذات مرئی شود [illegible] [illegible] از بعضی اطبا
بنظر ظاهر میشود دویم سامعه است و آن قوتیست که حاصل

مشهور میان طبیبان حکما و اطبا آنست که
آدمی را قوتی چند است که با نباتات و حیوانات
در آنها شریکست و قوتی چند است که مخصوص او است
اما اول قوت غاذیه و نامیه و مولده است و غاذیه
آنست که غذا را مستحیل میکند و [illegible] [illegible] [illegible] مشابه
عضویست که بغذا محتاج است و احتیاج [illegible]
از اینجهت است که چون [illegible] [illegible] از اجزای [illegible]
چند است و حرارت غریزی در میان [illegible]
اخلاط [illegible] [illegible] [illegible] و [illegible] تحلیل برد البته
[illegible] [illegible] از رطوبات [illegible] [illegible] تحلیل [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] از غذا بدل [illegible] تحلیل
میرود [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] طرف
شود پس حکیم علیم قوت غاذیه را در بدن برای بدل
ما یتحلل قرار داده و چون طفل در رحم [illegible]
میشود و بان [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] پس باید که بزرگ شود [illegible]
قوت نامیه نیز در بدن قرار داده که داخل کند غذا را
در میان اجزای اصلیه بدن [illegible] [illegible] برسد تا
[illegible] و عصبه و رباط و امثال اینها تا زیاده شوند در

طول و عرض و عمق تا بجایی برسد که مناسب شخص است [illegible]
قوت نامیه [illegible] سال عمل میکند و بعد از بیست [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] که گذشت دیگر از عمل
باز میماند و بعد از آن [illegible] میشود [illegible] [illegible]
مرگ آدمی ضرورست که توالد و تناسل نشود نوع [illegible]
بر طرف میشود پس قوت مولده در بدن قرار داده که
از ماده که غاذیه [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] شود دویم غاذیه
چهار خدمتگار دارد جاذبه و ماسکه و هاضمه و دافعه
جاذبه برای آنکه غذا را جذب کند [illegible]
و ماسکه برای آنکه نگاه دارد تا هضم شود [illegible]
شود و بعضی محتاج بغذا و مراتب هضم چهار است
اول در معده که غذا در آنجا مانند [illegible] میشود
و آنرا کیلوس [illegible] [illegible] اول هضم در دهان میشود
و در وقت خاییدن دویم در جگر [illegible] [illegible]
هضمش تمام شده در معده خالص و لطیف آن [illegible]
که از معده [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
جگر میشود و هضم میشود در تمام جگر و [illegible] [illegible]
که در تمام جگر [illegible] سیم [illegible] [illegible] [illegible]
با اخلاط اربعه میشود و آنرا کیموس [illegible] [illegible]

افعالی که صلاح و قوام بدن با آنهاست حرکات [illegible]
طبیعت [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
قوتست اول جاذبه که قبول غذا میکند و وارد
معده میگرداند دویم ماسکه که طعام را نگاه میدارد
در معده و غیر آن تا طبیعت فعل خود را در آن عمل آورد
سیم هاضمه که غذا را در معده طبخ میدهد و [illegible]
جدا میکند و [illegible] [illegible] [illegible] چهارم دافعه [illegible]
[illegible] [illegible] از ثقل غذا میماند بعد از آنکه هاضمه خالص
آنرا [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
اگر جاذبه نمیبود چگونه حرکت میکرد [illegible] [illegible] طلب غذا
که قوام بدن از آنست و اگر ماسکه نبود چگونه طعام در جوف
[illegible] [illegible] معده [illegible] هضم کند و اگر هاضمه نمیبود چگونه غذا
طبخ می یافت تا جدا شود از آن آنچه خالص است [illegible]
بدن میشود و آنچه از بدن [illegible] [illegible] و [illegible] [illegible] و اگر دافعه
نمیبود چگونه [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] لطیف و حسن [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] بدن و قیام
[illegible] [illegible] [illegible] صلاح بدن [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

کنم [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] است و اورا [illegible]
خانه و حشم و غلامان و نوکران و خادمان [illegible] [illegible] [illegible]
و مدبران هستند که [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] یکی برای
رسانیدن [illegible] [illegible] حشم و غلامان [illegible] [illegible] دیگری
برای [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] تا هنگام حاجت
و دیگری برای [illegible] [illegible] آن و مهیا کردن [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
و آنکه پادشاه خلاق حکیم است که پادشاه عالمیان است
[illegible] [illegible] [illegible] حشم اعضا و جوارح اند و مدبران آن
چهار قوت اند که مذکور شدند و احوال [illegible] [illegible] [illegible]
که ما ذکر کردیم [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
آن طریقست که اطبا در کتب خود بیان کرده اند [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] کرده اند که در اعمال [illegible] [illegible]
امراض [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] کرده [illegible] که مرض [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] خلاق [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
حق شناسی [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
عالمیان مرحبیم گویند که حضرت [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
اطبا [illegible] [illegible] [illegible] و [illegible] [illegible] مذکور شده تا مناسبت

شهوه آنست که این حالات باید بداهند که
اگر چنین نبود اطلاع بر امراض و معالجه آنها
باین آسانی نبود هر آینه بردم امراض [illegible]
و بیماری نبود و علم طبابت خود ضایع بود [illegible]
و [illegible] خود متصور میگردید و دیدند
موجب طغیان و فساد اینها میشد
و [illegible] دیگر آنکه [illegible] رطوبات [illegible]
میبود [illegible] میخواهید [illegible]
کرده اند [illegible]
و عیش بر او فاسد میگردید و [illegible] دیگر آنکه
معده و جگر و دل [illegible] که از آنها [illegible]
حرارت غریزی پیدا میشود که حق تعالی در جوف آدمی
مجوف گردانیده اگر در شکم [illegible] میشود
که [illegible] گشود و اندرون شکم را باید و دست
داخل جوف توان کرد هر آینه برودت هوا بجوف
میرسید و با حرارت غریزی مخلوط میشد
و عمل حرارت غریزی باطل میگردید و آدمی هلاک
میشد پس بدان که هر [illegible] و هر عضو [illegible]
بغیر آن [illegible] که خالق حکیم آنها را بر آن طریقه
آفریده خطا و باطلست [illegible] تفصیل [illegible]

کو حق تعالی در آدمی [illegible] از خوردن و خواب کردن
و جماع [illegible]
[illegible]
[illegible]

بیرون بند لذت جماع [illegible] مرد و زن [illegible]
پس نظر کنیم که هر جا که مصلحت بود [illegible]
رویانیده و این مخصوص انسانست بلکه در بهایم
و درندگان و سایر حیوانات که نسلی آورندی
چنین بر موی ایشان [illegible] اعضا با موی گرفته بغیر این
مواضع که مذکور شد که این وجه که مذکور شد [illegible]
[illegible] تامل کنیم در خلقت مدبر حکیم [illegible]
و غلط و اعتراض بهیچ وجه در آن نیست و [illegible]
دقت صواب و حکمت و اصلی [illegible] ملحدان که در
خلقت [illegible] خواسته اند راه خطا پیموده اند
عیب کرده اند موی را که بر پشت زهار و زیر بغل
رویانیده اند گمان کرده اند که رویانیدن این مویها عبث
است که بر این مواضع [illegible] میشود و در آنها [illegible]
باشد [illegible] که آب جمع میشود از زیر بغل
نمی بینی که پنهان تر و مناسب تر اند برای قبول
این فضلات از مواضع دیگر و باز در رویانیدن این مویها
منفعت دیگر است [illegible] که آنرا تکلف ساخته اند
بازاله اینها که شاید که [illegible] اشتغال [illegible]
اشتغال [illegible] ضایع گرداند و باز از طغیان و فساد
که لازم فارغ بودن آدمیست از اشتغال [illegible]
میشود و آنرا [illegible] از غرور و از ارتکاب معاصی [illegible]

تامل کنیم در آب دهان و منفعتی که در آن است یعنی اگر
حق تعالی چنین مقرر کرده است که همیشه جاری باشد
در دهان که تر کند کام و گلو را اگر این رطوبت نبود
دهان خشک شده و بی طراوت [illegible] رطوبت
[illegible] در گلو گیر آید و اینها رطوبت
[illegible] برای غذا که آنرا بمعده برساند
و ایضا این رطوبت [illegible] میرسد و موجب صلاح
حال انسانست یعنی اگر [illegible] خشک شود آدمی
هلاک میشود و بعضی گفته اند [illegible]
[illegible] و ضعف العقول [illegible] سبب قلت
تمیز و قصور عقل اگر شکم آدمی [illegible]
که هر گاه خواهد طبیب [illegible] اندرون شکم را
مشاهده کند و دست داخل کند و معالجه کند [illegible]
را خواهد آنچه صلاح بود [illegible]
پنهانست [illegible]
اندرون را نتوان شناخت مگر بدلیلهای
خاص و علامتهای [illegible] نظر کردن
بقاروره و بو [illegible] و [illegible] اینها از علامات
که غلط و اشتباه در اینها بسیار میشود و [illegible]
که اشتباه [illegible] کرده [illegible]

پشت غلظت و [illegible] پنهان [illegible] اعضا قرار
داده [illegible] نیست بلکه پنهان
کرده اند در موضع پنهانی از بدن که پوشیده
و مستور است [illegible]
آنرا [illegible] میشود [illegible]
فضول [illegible] که مخصوص [illegible]
میشود [illegible]
صاحب برکت نعمت [illegible]
است [illegible]
[illegible] تفصیل [illegible] که در دهان آدمی آفریده
بعضی را تیز کرده برای قطع کردن [illegible] و بعضی را [illegible]
طعام و بعضی را پهن آفریده برای خائیدن و خورد کردن
طعام چون هر دو نوع احتیاج بوده [illegible]
دندانها که برای بریدنست در پیش دهان قرار داده
و آنها که برای خوردن [illegible] در عقب آنها قرار داده
که از اینها میوه و گوشت و سایر مطعومات را قطع کنند
و چون داخل دهان شود آن آسیاها خورد کنند تا
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] و اگر چنین نمی بود

آدمی [illegible] ملایم [illegible] اگر کسی
[illegible] تخفیف
[illegible]
…

مگر آنکه جهت سبب رفع حاجت او را مهیا گردانیده و کی او را
بفهمیدن میان سایر حیوانات مخصوص گردانیده
مگر آنکه او را مکلف گردانیده و پوشش عمل نیک برای
او میسر گردانیده و کی با وجان را بخشیده مگر آنکه او را قوت
جان عطا کرده و کی قوت عطا نموده او را عطا کرده مگر آنکه
حجت بر او تمام کرده و کی متکفل امر چند شده که
چاره [illegible] نمیرسد مگر آنکه [illegible] تا شکر
نعمتهای بیشمار رسید فکر کن و تدبر نما در آنچه
برای تو وصف کردم آیا ممکن است چنین امور حاصل
تواند شد و چنین کارخانه منتظم میتواند بود
تبارك الله عما يصفون ای مفضل کنون
وصف میکنم برای تو احوال دل را که سوراخی چند در اوست
مقابل سوراخی چند که در شش است که [illegible]
اگر اینها مقابل یکدیگر نبودند هر آینه نفس [illegible]
دل نمیرسید و آدمی هلاک میشد آیا تجویز میکند عاقل
فکر و اندیشه که این قسم امور بدون تدبیر حکیم [illegible]
آید آیا [illegible]
اگر [illegible] در آن قلابی باشد آیا [illegible]
[illegible]
که آنها ساخته [illegible] دیگر ساخته قلاب برای آن

که با تای دیگر جفت شود همچنین حیوان نر که یکی است
از عقل حکم میکند که برای او جفتی ساخته اند که با او جمع
شود و آلت او در آلت دیگری داخل شود برای مصلحت
توالد و تناسل پس هلاک و وای [illegible] برای
آنها باد که دعوای فلسفه و حکمت میکنند چگونه کور شده اند
از صنعت عجیبه تا آنکه انکار مدبر و صانع او نموده اند آیا
نمیدانند اگر فرج مرد همیشه سست و آویخته بودی
چگونه بفرج زن میرسید که نطفه را در آن بریزد و اگر همیشه
ایستاده میبود چگونه آدمی در میان رختخواب
گردیدی یا میان مردم راه میرفت و چنین عضوی [illegible]
ایستاده بود و با این قباحت منظر [illegible]
شهوت بر مردان و زنان هر دو غالب [illegible]
خداوند چنین تقدیر ساخته که در اکثر اوقات خوابیده
باشد و در هنگام احتیاج برخیزد برای مصلحت
دوام نسل عبرت بگیر ای مفضل بر نعمت عظیم که حق
تعالی [illegible] آدمی است در خوردن و آشامیدن و فضلات
[illegible] آیا نمی بینی که از نیکویی
تقدیر خانه که آدمی بنا میکند آنکه بیت الخلا در
پنهان ترین جاهای خانه باشد همچنین خالق قدیم
و مدبر حکیم در خانه بدن محل خروج فضله را که منفذ او

کند که گوشش را با [illegible] که پیوسته در حرکت است
[illegible] برای آنکه حرارت
در دل جمع نشود که آدمی را تلف کند یا برای منافذ بول
و غایط مانند بند [illegible] قرار
داده که هرگاه که خواهند بگشایند که آن دو فضله خارج
شوند و اگر چنین نبود همیشه این دو فضله جاری و
[illegible] میبودند و عیش آدمی [illegible] میشد آدمی چه
مقدار را از این نعمتها را وصف تواند کرد و بلکه آنچه احصا
نکنیم زیاده است از آنچه [illegible] بیشتر است از آنچه
میدانند که معده را عصبی [illegible] در نهایت صلابت
گردانیده برای آنکه طعامهای غلیظ را هضم تواند کرد و
جگر را نرم و نازک گردانیده برای آنکه [illegible]
خالص لطیف غذا را [illegible] هضم [illegible] لطیف
تر [illegible] معده [illegible] غذا [illegible]
مدبر و مقدر حکیم علیم چنین امور که مشتمل است بر انواع
حکمتها و مصلحتها [illegible]
[illegible]
[illegible]
و لطیف و خبیر است فکر کن ای مفضل چرا مغز سر را
در میان [illegible] محفوظ گردانیده و تا آنرا حفظ

نماید که ضایع نشود و چرا [illegible]
است [illegible] و برای آنکه حفظ
نماید آنرا که از بدن بیرون نرود [illegible] جاری
نشود و چرا ناخنها را در اطراف انگشتان قرار داده
مگر برای آنکه [illegible] آنها [illegible]
در کارها چرا میان گوش را [illegible] پیچیده قرار داده [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
قرار داده مگر برای آنکه [illegible]
[illegible]
اگر چیزی [illegible] حایل باشد میان او و زمین که
[illegible]
گردانیده است آدمی را نر و ماده مگر [illegible] که او را برای
تناسل آفریده و کی [illegible] آفریده مگر
[illegible]
[illegible]
[illegible]
مگر آنکه او را محتاج گردانیده و کی او را [illegible] گردانیده

طعام و آب [illegible] که آسان
شود فرو بردن آن [illegible]
[illegible]
[illegible]

بان نخواهد بود و اگر از برون بکسی سخن گوید کی [illegible]
فایده و زاید خواهد بود و اگر بکسی سخن گوید [illegible]
کر بیکی گوید همه بشنوند دشوار خواهد شد که متوجه
کدام یک شود و اختلاط در فهم بهم خواهد رسید و [illegible]
حق افریده زیرا که [illegible] است آدمی [illegible]
بخشد زیرا که خلل میرساند [illegible] آنها [illegible] از
اعمال [illegible] که [illegible] اگر [illegible] شود
نتوانند که [illegible] بجا آورند و اگر [illegible]
و [illegible] بجا آورند مانند [illegible] دوست [illegible]
معاونت دوست دیگر [illegible] نتوانستند آورد [illegible]
فکر کن ای مفضل در صدا و سخن و آلتها که در دهان
برای آنها در انسان مهیا ساخته است پس حنجره مانند
لوله است برای بیرون آمدن آواز و زبان و لبها و
دندانها آلتها ساخته اند برای تقطیع حروف و ظهور
نغمات [illegible] اگر [illegible]
چنانچه [illegible] نتواند گفت [illegible]
نتوانند ادا کرد [illegible] که زبانش [illegible] شده [illegible]
نمیتوانند اظهار کرد و شبیه [illegible]
انواع حروف و اصوات [illegible] حنجره
شبیه است [illegible]

آن مسکنند و عضلهای که شش را میگیرند تا صدا بیرون
آید مانند انگشتان است که بر آن [illegible] میگذارند تا
داخل شود [illegible] و لبها و دندانها که حروف و نغمات را
تقطیع میکنند مانند انگشتان است که [illegible]
میگذارند [illegible] آن بالحان مختلفه بیرون آید [illegible]
محل خروج صداها [illegible]
اما در حقیقت [illegible] شبیه [illegible] صنعت کرده
زیرا که آن صنعت [illegible] از آن برداشته [illegible]
خلقت [illegible] و این تدبیر مخلوق که از صنعت خالق
برداشته پس خبر دادم ترا [illegible] اعضا [illegible]
صنعت کلام و اخراج حروف [illegible] و این اعضا [illegible]
که مذکور شد منافع دیگر است [illegible] حنجره برای [illegible]
از خارج بشش رسد [illegible]
برای آن [illegible] شش [illegible] پیوسته بر آن وارد [illegible]
شود [illegible]
[illegible]
و میان آنها تمیز میکند که کدام [illegible] و کدام شیرین
و کدام ترش [illegible] و کدام [illegible] و کدام [illegible]
[illegible] و کدام شیرین و کدام گندیده است [illegible]
[illegible] زبان [illegible]

و کر [illegible] اختیار [illegible]
[illegible] مانند [illegible]
[illegible]
[illegible] خواهد بود [illegible]
[illegible]
از لذت [illegible]
راحت [illegible]
دشوار است [illegible]
شنود [illegible]
مانند [illegible]
عقل [illegible]
مصالح [illegible]
[illegible] اعضا و جوارح و عقل و حواس [illegible]
انسان [illegible] از فقدان [illegible]
[illegible]
مفضل
[illegible]
[illegible]
[illegible] احوال [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] احوال [illegible]
اعمال [illegible] و دیگران نیز از احوال [illegible]
[illegible] از ایشان می پسندند [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ایشان [illegible] فکر کن ای مفضل در [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

اعمال [illegible] اکنون نظر کن [illegible]
مفضل [illegible]
انسان در خلقت [illegible]
چگونه دیده را [illegible] قرار داده است مانند [illegible]
که در بالای [illegible]
مطالعه نماید و دیده را در [illegible]
نداده مانند [illegible]
[illegible] اعمال [illegible] جوارح [illegible]
شود و در اعضای وسط [illegible] قرار نداده مانند [illegible]
[illegible] دشوار [illegible] آن در [illegible]
اشیا [illegible]
[illegible] قرار داد [illegible] اعضا [illegible]
[illegible]
[illegible] ادراک [illegible]
[illegible] محسوسات [illegible]
چشم را آفریده که رنگها را دریابد اگر دیده [illegible]
که رنگها را احساس نماید خلق رنگها بی فایده [illegible]
و [illegible] صداها آفرید اگر صدائی [illegible]
[illegible]
سایر حواس اگر محسوسات [illegible]

آنها [illegible] بود [illegible] اگر
دیده [illegible] و صاحب [illegible] دیده
فایده [illegible] و اگر گوش [illegible] گوش
[illegible] پس نظر کن که چگونه [illegible]
[illegible] آفریده [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] مطابق و موافق است [illegible] احساس
[illegible]
[illegible] تفکر [illegible] ای مفضل
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

و بلغم و صفرا و سودا میشود و از جگر راه ها و مجاری
بسایر بدن هست که اخلاط از آن مجاری
عروق بسایر بدن میرسد مانند مجاری که در زمین
برای آب ساخته کند تا بهر زمین جاری گردد و آنچه
خباثت و زیادتیها است جاری میشود بسوی اوعیه
که برای آنها خلق شده است و آنچه از صفرا است
بسوی زهره میگردد و سودا بسوی سپرز میرود
و رطوبتها بسوی مثانه جاری میشود پس تامل کن
حکمت تدبیر حق تعالی را در ترکیب بدن و گذاشتن
هر یک از این اعضا در جای خود و مهیا کردن اوعیه و ظرفها
در آن برای فضول اغذیه و اخلاط تا نگردان
زیادتیها و کثافتها در بدن پهن نشوند که بسوزانند
و فاسد کنند و درد ها شوند پس جای صاحب برکت و رحمت
حقا و حقیقی که نیکو کرده است تقدیر را و محکم کرده
تدبیر را و اوراست حمد و ستایش چنانچه اهل و سزاوار است
مفضل گفت گفتم وصف کن برای من نشو و نمو
بدن را در همه احوال تا بحد تمام و کمال رسد حضرت امام
علیه السلام فرمود که اول این تدبیر تصویر جنین است که در جایی
که دیده نمی بیند و دست با مهر شد و تدبیر آن

چنان

چنان جاری میکند تا او را از رحم بیرون می آورد
با خلقت تمام و اعضای مستوی و حال آنکه در او و ترقی
شده آنچه قوام و صلاح بدن در آنست از اعضا
جوارح و حواس و کار کنان بدن و آنچه در اصل
ترکیب بدن هست از استخوان و گوشت و پیه
و مغز و پی و رگها و غضروفها پس چون بیرون می آید
بیرون آمدن چگونه خونیکند با همه اعضا
یک شکل و هیئت و یک سخن هر بستند که هر
عضوی سایر اعضا داشته در کود کی و در بزرگی
تفاوت میکنند تا آنکه بحد رسد که نهایت قوت
بدلست بعد از عرض با آن حد رسد با آنکه بمنی
از آن حد عدت عمر خود را تمام کند آیا میتواند بود
چنین امری که لطیف حکمت تدبیر مدبر و تقدیر را
مفضل نظر کن در آنکه حق تعالی مخصوص گردانیده است
بدن انسان را در خلقتش برای تشریف و
تفضیل او بر سایر حیوانات بآنکه چنان خلق
شده که راست میتواند ایستاد و درست میتواند
نشست که کارها را بدستها و جوارح خود بعمل آورد
و تواند کارها را چنانچه خواهد بتقدیم رساند اگر
برو افتاده بر پایان برو در افتاده با بود مانند

ا و بر ستخوان و غیر ایشان از خلق بی پایان و بلند
از آنچه میگویند سلطان و ملحدان بلندی بسیار اکنون
نظر کن ای مفضل که تدبیر و الفتن چگونه الآیت و حجت را
در بر دو زن از زنیت بر وجهی که مناسب حکمت آن نبی دارد
الحق داده که ترتیب و بلند شود تا لطف الهی بقول او
رسیده چون چیزی که آن چیزی را داده و دیگری میبرد و برای
زن ظرفی پیش آفریده که آب مرد و زن همه در آن
جمع شود و کیسه ای در زنند در بسته بسته بسته در آن ظرف
معین و محفوظ باشد تا آنکه کودک بدین شکل شود
دیگر فواید آنها به تدبیر حکیم لطیف است سبحانه
و تعالی عما یشرکون
مفضل گفتم ای مفضل
اعضای بدن و تدبیر آنها که هر یک برای غرضی است با بدن
آفریده شده اند دستها برای کار کردن و پاها برای
راه رفتن و چشمها برای دیدن و دهان برای غذا
خوردن و معده برای هضم کردن و جگر برای جدا کردن
اخلاط بدن و منافذ بدن برای بیرون رفتن فضلات
و ظرفها در بدن برای ضبط کردن فضلات تا هنگام
دفع و فرج برای حصول نسل و همچنین جمیع اعضا اگر
تامل کنی در آنها و نظر و فکر خود را بکار فرمایی خواهی
که هر یک برای کاری خلق شده اند و برای مصلحتی مهیا
گردیده اند
مفضل گفتم ای مولای من گروهی میگویند

کاینها

کاینها از فعل طبیعت است حضرت فرمود که بپرس ای مفضل
ایشان را که آیا این طبیعت که شما میگویید علم و قدرت
بر این افعال دارد یا نه اگر گویند که علم و قدرت
دارد پس چرا از خدا قایل شده اند و او را طبیعت گردانیده اند
زیرا که معلوم است که طبیعت با شعور و اراده نیست
و اگر گویند که طبیعت را علم و اراده نیست پس معلوم است
که این افعال محکم متقن از طبیعت بی شعور صادر
نمیشود چنانچه دانستی و لیکن عادت الهی جاری
شده است که اشیا را با سباب ایجاد نماید و جاهلان
نظر بر اسباب افکنده و از مسبب الاسباب غافل
شده اند
مفضل گفتم ای مفضل در تدبیر حکیم قدیر در
رسیدن غذا بجمیع بدن و تدبیری که اول غذا
وارد معده میشود و معده او را طبخ میدهد
خالص آن را بجگر میفرستد در عروق باریکی چند
که در میان معده و جگر هست و این عروق مانند
پالایشی است برای غذا و غیر آن که بجگر واجب
گردد زیرا که جگر نازک است و تاب صدمات خشن
و غلیظ ندارد پس جگر صافی غذا را قبول میکند
و مواد لطیف آن را بحکمت حکیم خبیر مستحیل بخون

موافق ابا و امهات گشتند و بطرف مشابهت بیرون
و فرزندان با یکدیگر الفت نمیگرفتند زیرا که
فرزندان از تربیت و مهربانی ایشان مستغنی
می بودند پس بهایم ساخته که متولد میشدند از زنان
جدا میشدند که بدر و مادر و حوال شناخت
نمیتوانست احتراز کرد از نکاح و کفو مکان یا دور و حوالی
و خویشان خود و کمتر تباه شده که شیر ترفیع
از همه آنست که اگر طفل از شکم مادر بیرون آید خواه
دیدی چیزی که حلال و حرام نیست و بچه های زنان بیرون
مادر آمدنی چیز چگونه هر امری از امور خلقت با بدن
داشته با نهایت صواب و حکمت و خالی کردن نیز خود
بزرگ امر را از شوایب خطا و زلل شناخت
ای مفضل منفعت گریه اطفال را بدان که در دماغ اطفال
رطوبتی هست که اگر باند علتها و دردهای عظیم در ایشان
احداث میکند پیدا میکند که ببرد و اشک ایشان بیرون آن
رطوبت را از ایشان فرود آورد و باعث صحت
و سلامت ابصار ایشان میگردد پس چنانچه طفل گریه
منتفع میگردد و هر پدر و مادران طفل منفعت
آن نمیدانست و ایشان ساکت میکنند که او را ساکت
گردانند و هر حیله میخواهند که او را خشنود گردانند

از گریه

از گریه باز بستند بسبب آنکه نمیدانند که گریه برای او
اصلح است و عاقبتش نیکو تر است همچنین جایز است که در
بسیاری از چیزها منفعت باشد که ملحدان که مذمت میکنند
خالق میکنند ندانند و اگر بدانند ندهند این
معنی را حکم نکنند که در بسیاری از چیزها از عالم که در آن
منفعتی هست بسبب آنکه حکمت آن را نمیدانند بسیاری
از آنها که منکران نمیدانند عارفانی دانند و بسیاری
از آنها که عالم مخلوق از آن قاصر است علم حق تعالی بآن احاطه
کرده است و اما آبی که از دهان اطفال جاری میشود و دور
اگر از او فایده بسیار نیست رطوبتی میکند که اگر در ابدان
ایشان بماند آیند احداث دردهای عظیم در ابدان
نماید چنانچه میبینی کسی را که رطوبت بر او غالب میشود
یا دیوانه و مخبط میشود و یا بفالج و لقوه و امثال آن
مبتلا میگردد پس خداوند علیم در کودکی تدبیر کرده که
کاین رطوبت از دهان ایشان دفع شود تا موجب صحت
ایشان در بزرگی گردد و تفضل کرده است بر خلق خود
آنچه ایشان نمیدانند و لطف کرده است بایشان بانچه
نمیدانستند آن را و اگر شناسند نعمتهای او را بر خود
آینه فکر در آنها مشغول گردیدند تا از ارتکاب
معصیت او خیره شدند و دیدی که بزرگی او و کمال ...

مفضل بیاد آور خلقت انسان را پس عبرت گیر از آن
اول چیزی تدبیر است که حق تعالی در جنین نموده است که
در رحم حایل ستر کرده او را محجوب است در ظلمت تاریکی شکم
و تاریکی رحم و تاریکی بچه دان در هنگامی که او را چاره
نیست در طلب غذائی و نه در دفع اذیتی و بلایی از خود
در جلب منفعتی و در دفع مضرتی پس جاری میشود بسوی
او از خون حیض آنقدر که غذای او شود چنانچه
آب غذای گیاه میشود و پیوسته این غذا باو میرسد
تا خلقتش تمام شود و بدنش مستحکم شود و پوستش
قوت مباشرت هوا بهم رساند و دیده اش [illegible] روشنی بهم
رساند چون چنین شد مادرش را درد زاییدن
از جا برمی آورد و او را بی تاب میکند تا او متولد
میشود و چون از تنگی رحم بوسعت گاه جهان در
آمد و محتاج شد بغذای دیگر از غذا احتیاج شد بر حیض
جهان خون کثیف را که در رحم غذای او بود بشیر
لطیف مبدل میگرداند و کیفیت و رنگ خون را از
او گردانیده لباس سفید لبن بآن می پوشاند و مزه
و رنگ و صفاتش مبدل میشود زیرا که در این حالت
این غذا برای بدن او از غذای سابق موافق
مزاجست

مزاجست و در همان ساعت که باین نوع از غذا
محتاج میشود بحکم حکیم قدیر غذای شیر برای او
مهیاست و بالهام الهی زبان بیرون می آورد
و لبها می جنباند و طالب غذا میشود و در آنوقت
که طالب غذا است برای او مهیا باشد پس مادام که
بدنش تر و نازک و امعایش باریک و اعضایش
نرم و لطیف است و تاب غذاهای غلیظ ندارد باین
شیر اکتفا مینماید و چون بالیده و بزرگ گردد
قوی تر شد و محتاج باشد بغذائی که در آن صلابتی
باشد تا بدنش محکم شود و اعضایش قوت گیرد
و هر روز باید برای او اشیائی خورد کننده از دندانها
تیز که بخاید غذاهای صلب را و نرم کند که آسان
باشد بر او فرو بردن آنها و بر این احوال نمو میکند
تا بحد بلوغ میرسد پس اگر مرد است موی در روی او
می روید که علامت مردان و موجب عزت است
که باین از حد طفلان و شباهت زنان بیرون
میرود و اگر زن باشد رویش از مو پاک میماند
حسن و نضارت و طراوتش باقی ماند و موجب میل
مردان بسوی او گردد و باین جهت نسل انسان منقرض
نگردد و نوع ایشان محفوظ باشد عبرت گیر ای مفضل

در این انواع تدبیر که علیم قدیر در این احوال مختلفه برای
انسان بعمل می آورد آیا ممکنست که اینها بی تدبیری
بعمل آید اگر خون در ایام حمل بسوی او نمیرسید خشک میشد
مانند گیاهی که از آب [illegible] خشک شود و اگر در هنگام کمال
او درد زاییدن او را از رحم تنگ بیرون نمیکرد همیشه در
در رحم میماند مانند کسی که در گور باشد میماند و اگر بعد از ولادت
شیر برای او بهم نمیرسید یا از گرسنگی میمرد یا بغذائی
میپرورد که ملایم بدن او نباشد و بدنش را اصلاح ننماید
و اگر در هنگام احتیاج بغذای غلیظ دندان برای او نمی
روئید خاییدن غذا او را ممکن نبود و فرو بردن بر او
دشوار بود و اگر آن شیر همیشه غذای او میبود بدنش
محکم نمیشد و اعمالش فراز او بعمل نمی آمد و ایضا باید
مادرش همیشه مشغول تربیت او باشد و از تربیت سایر
اولاد باز ماند و اگر ریش در روی او نمی روئید همیشه
بر هیئت کودکان و زنان میماند و او را جلالتی
و وقاری که مردان را می باشد بهم نمیرسید مفضل گفت ای
مولای من دیده ام بعضی از مردان را که براین حالت میمانند
و ریش در روی ایشان نمی روئید [illegible]
[illegible] ایشان پیش
فرستاده و خدا ظلم کننده نیست بر بندگان خود را

مترجم گوید یعنی مراد آن باشد که گناهی که مردان
ایشان [illegible] میشود که در اولاد ایشان این آثار ظاهر
گردد برای عبرت مردم و حق تعالی اولاد را عوض کرامت
[illegible] لازم
نیست و از عدم او جوری لازم نمی آید و [illegible] مراد آن
باشد که چون حق تعالی بعلم کامل خود میداند که [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
خداوندی که او را [illegible] عدم بساط وجود آورد
و متکفل مصالح او گردید و اگر اشیا باهمال تدبیر
بر این نظام و نسق آمد [illegible]
اختلال امور گردد [illegible]
بطلان است و دلیل جهل گوینده است [illegible]
میداند که از خلاف تدبیر انتظام نمی آید و تدبیر
موجب اختلال امور نمیشود [illegible]
ملحدان میگویند [illegible] بسیار مترجم گوید کوتاه
سخن را باید [illegible] تقریر میتوان کرد اول آنکه هر گاه
اشیا باسباب منوط و مربوط باشد و چنین
نظامی بدون تدبیر بعمل نمی آید پس جایز است که تدبیر

موجب رفع انتظام و مزید اختلال گردد و این مخالف
مقتضای عقول و خلقت است بنای امور خود را بر [illegible]
یکدیگر نهند موجب انتظام احوال خویش میدانند دوم
اگر عقل و حکمت با یکی از امور متضاده و متناقضه موافق
یکدیگر [illegible] چنانچه آتش و آب چون در صفات ضد
یکدیگر اند آثار ایشان منافی یکدیگر است پس هر گاه علم
تدبیر موجب انتظام گردد [illegible] تدبیر که نقیض آنست موجب
اختلال باشد پس امام علیه السلام فرمود که اگر فرزند را
[illegible] متولد شده آیینه عالم در نظرش بسیار عجیب
مینمود و حیران میماند بجهت آنکه [illegible] چند میدید
[illegible] بر او غرایب که مانند آنها [illegible]
نکرده بود از اختلاف صور عالم و مرغان و چهارپایان و
غیر آنها ساعت بساعت و روز بروز حیرت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] اسیر گشته [illegible]
[illegible]
کنند و [illegible] اگر عاقل متولد شود [illegible] در خود خواهد
یافت از آنکه نتواند پیاده رفتن و او را بر دوش گیرند

و در خرقها پیچند و در گهواره خوابانند و بر دوش
گیرند جامه پوشند و حال آنکه اینها چاره ای برای
او از این امور نیست [illegible] و رطوبتی که در اعضای
او است در هنگام متولد شدن و اگر دانا و کامل متولد
میشد آن شیرینی و ذوقی که کودکان را در دلها میباشد
او را نمیبود لهذا اول که بدنیا می آید نادان و
غافل است از آنچه اهل دنیا در آنند [illegible]
ملاقات میکند با ذهن ضعیف و معرفت ناقص
و روز بروز اندک اندک [illegible]
هر حال معرفتش زیاده میشود و با امور غریبه الفت
میگیرد و بر احوال مختلف معتاد میشود بتدریج از حد تامل
و حیرت [illegible] میرسد که بعقل خود [illegible]
و حال امور و معاش خود میکند و عبرت میگیرد و از
احوال [illegible]
[illegible] و ایضا اگر در حین
ولادت عقلش کامل و اعضایش قوی بوده در کار
خود مستقل بود حلاوت تربیت اولاد زایل
میشد و مصلحتی که پدر و مادر را در تربیت فرزندان
هست بعمل نمی آید و حکمتی که در این تربیت [illegible]
بعد از احتیاج پدر و مادر به تربیت ایشان [illegible]

در موقع خود ذکر شد

... بر بهها و دلیلها بر صانع عالم قائم شده
تهیه و نظام این عالمست و ایضا اجزای آن و نسق
بر وجه کمال زیرا که اگر تامل کنی در این عالم بفکر خود
و تمیز کنی بعقل خود خواهی یافت این عالم را مانند
سرائی که بنا کرده اند و هر چه بندگان خدا را بآن
احتیاج است در آن مهیا کرده اند پس آسمان
مانند سقف این خانه است و زمین وسیع مانند
بساطیست که برای ایشان گسترده اند و ستاره ها
که بحسن انتظام بر هم چیده اند مانند چراغهاست که این
طاق فیروزه رنگ را بآن زینت کرده اند و جواهر که در جبال و تلال مخزونند
مانند ذخیره است که برای ایشان مهیا ساخته اند
و هر چیزی را برای مصلحتی قرار داده و انسان بمنزله صاحب
که این خانه را باو بخشیده اند و آنچه در این خانه است [illegible]
گذاشته اند و انواع نباتات برای منافع او مهیا
داشته اند و انواع حیوانات را بجهت مصالح او
آفریده اند پس این انتظام امور و اتساق احوال
واضح است بر آنکه عالم مخلوقست بتقدیر و حکمت و نظام
و مصلحت و آنکه خالق آن یکیست که این اصناف مختلف را
با یکدیگر الفت داده و بعضی را به بعضی مربوط و محتاج ادا

جل

جل قدسه و تعالی جده و کرم وجهه و لا اله غیره
عما یقول الجاحدون و جل و عظم عما ینتحله الملحدون
مترجم گوید که این دلیل که در آخر کلام امام علیه السلام
بآن اشاره فرموده اقوای دلایل توحید است زیرا
که چون انتظام اجزای عالم و ارتباط آنها بیکدیگر
و احتیاج هر یک بدیگری معلوم شد ظاهر شد که
همه لازم یکدیگر اند و به برهان ثابت شده است
که متلازمان یا باید اصلا علت یکدیگر باشند
یا هر دو معلول یک علت باشند و چون اجزای عالم
همه ممکنند و علت همه چند باید که همه بیک علت
منتهی شوند و ایضا عقل بوجدان خود حکم میکند
که علت یک نظام شخصی یک کس میباشد و اگر در خانه
دو کدخدا باشد احوال خانه مختل میشود چه جای
این عالم کبیر و ایضا عالم کبیر نظیر عالم صغیر است که
انسان باشد و هر چه در عالم کبیر است در عالم صغیر
نظیر آن هست و چنانچه بدیهه حکم میکند که در بدن
انسان دو نفس مدبر نیست همچنین حکم میکند که در
این عالم دو مدبر نمیتواند بود و در تطبیق اجزای
عالم صغیر بر عالم کبیر کتابها نوشته شده و این ترجمه
گنجایش ذکر آنها ندارد پس [illegible] میکنم ای

در موقع خود نوشته شده و غایت جهت ما بآن اشاره شده
و نمیدانند که بچه جهت این موضع گذاشته اند و برای
چه مهیا کرده اند و بلکه بخشم آیند و غضب کنند
شوند و مذمت کنند بسیار و بنا کننده سرا را [illegible]
همین است حال این گروه که در انکار آنچه منکر آنند
از حسن تقدیر و صنعت و کمال تدبیر عالم وجود زیرا
که چون اذهان ایشان از دریافتن اسباب
و علل و فواید بسیار اشیا کوتاه شده در این عالم امکان
نادان و حیران و بی خبر اند آنچه در این سرا [illegible]
رفته اند از اتفاق خلقت و حسن صنعت و [illegible]
نظام و چون یکی از ایشان مطلع گردد بر چیزی که
سبب آن نداند و علتش و حکمتش را نداند مبادرت
مینماید بمذمت آن و وصف میکند آنرا بخطا و غلط
و تدبیر چنانکه اصحاب مانی عاشق و ملاحده فسقه که
[illegible] هدر رفته اند و اشباه ایشان از اهل ضلال که
بخیال محال بر کفر [illegible] خدا و بنده ذو الجلال کرده اند
پس لازم است بر کسی که خدا بر او انعام کرده باشد
بمعرفت خود و هدایت کرده باشد او را بسوی دین خود
و توفیق داده باشد او را که تامل کند در تدبیر [illegible]
خلایق بکار رفته و در یابد که هر چیز چرا آفریده شده اند

و تعبیر

و تعبیر و تقریر نماید برای کسی را که دلالت میکند بر
صانع این از کلیات [illegible] که خدا را و مواهب خود را
بر این نعمت عظمی و تضرع کند بدرگاه خدا که او را
بدارد بر این موهبت و کرامت زیاده گرداند
او را زیرا که حق تعالی میفرماید لئن شکرتم
لازیدنکم و لئن کفرتم ان عذابی
لشدید یعنی اگر شکر کنید البته زیاده میکنم نعمت
شما را و اگر کفران نعمت کنید بدرستیکه عذاب من
سخت است مترجم گوید که مانی ملعون در زمان
بهرام شاه بهم رسید و دینی احداث کرد میان مذهب
گبران و ترسایان که نه این بود و نه آن و پیغمبری
حضرت عیسی علیه السلام قایل بود و [illegible]
آنحضرت قایل بود و میگفت عالم مرکب است از دو اصل
قدیم یکی نور و دیگری ظلمت و هر چه خیر و خوبی
در عالمست از نور منسوبست و هر شر و بدی
بظلمت نسبت میداد و میگفت درندگان و موذیات
و عقارب و سایر ظلمات آفریده و بسبب آنکه حکمت خلق
اینها را نمیدانست و گمان میکرد که خلق اینها عبث است
و در اینها نفعی نیست حکم میکرد که اینها را خلق
[illegible] آنها [illegible] حضرت امام علیه السلام

خویش بر آ[illegible] جمع خواهم و برای انجاز ان وعده
دل نواز شب بر من دراز گذشت مجلس دوم
مفضل گفت چون صبح شد بامداد بحضرت
آن مخزن اسرار الهی شتافتم و بعد از رخصت
داخل شدم و در خدمتش ایستادم پس داخل
حجره دیگر شد و مرا بخلوت طلبید چون در
خدمتش نشستم فرمود که ای مفضل گویا امشب
تو را دراز گذشت برای انتظار وعده ما گفتم بلی ای
مولای من گفت ای مفضل خدا بود و هیچ چیز پیش
از او نبود و او باقیست و وجود او را نهایت نیست
و او مستحق حمد و ستایش است برانچه الهام کرده ما را
و مخصوص اوست شکر و سپاس برانچه عطا
کرده بما و مخصوص گردانیده ما را باعلای علوم و ارفع
معالی و برگزیده ما را بر جمیع خلق بعلم خود و گردانیده
ما را گواه بر ایشان که ای مفضل امان کرده اند شکاکان
در وجود صانع عالم جاهلند باسباب و اعراض که
در خلق عالم بعمل آمده و قاصرند فهمهای ایشان
از دریافت حکمتها که باری تعالی [illegible] داشته
در آفریدن اصناف مخلوقات در دریا و صحرا

و کوه

و کوه و دشت پس بسبب کوتاهی دانش خود بجرئه
انکار رسیده اند و بجهت ضعف بصیرت خود راه
تکذیب و عناد گشوده اند تا آنکه منکر شده اند که
موجودات را خالقی هست و دعوی میکنند که عالم را
مدبری نیست و آنچه واقع میشود از روی
تقدیر و حکمت و تدبیر حق تعالی نیست بلند مرتبت است
از آنچه ایشان وصف میکنند و خدا لعنت کند
ایشان را از حق واضح بکدام سو میروند پس ایشان
در ضلالت و کوری و حیرت خود مانند کوری
چند اند که داخل شوند در سرائی که در نهایت
استحکام و نیکوئی بنا شده باشد و فرشهای فاخر
در آن گسترده باشند و آنچه در کار باشد
از انواع ماکول و مشروب و پوشیدنی و سایر
چیزها که آدمی بآن محتاج است در آن مهیا کرده
باشند با بدایع نیکو و تدبیر درست پس آن
کوران در آن سرا [illegible] البنیان [illegible]
راست و چپ [illegible] و داخل بیوتات آن
شوند با دیده های بسته که بنای سرا را ادراک نه
نمایند و نه آنچه اینجا برای اهلش مهیا کرده اند
و [illegible] باشد که گویا [illegible]

بهر روش ... [illegible] کرده و چون [illegible]
جلیل القدر را از برکات [illegible] عدالت [illegible]
و زبان [illegible] سلطان سلاطین آفاق [illegible]
بهشت [illegible] که ملک [illegible] از [illegible]
ساکت [illegible] اهل ایقان [illegible]
بنی مبانی ملک و ملت گشت و از آمال [illegible] از
جداول آمال [illegible] و از [illegible] عندلیب
خوش الحان [illegible] عدالت [illegible] غم و الم [illegible]
[illegible] اوست [illegible] چمن ملت و
دین [illegible] شمشیر [illegible] آتش حیات مخالفان دین
[illegible] صدف [illegible]
[illegible] لطف [illegible]
با قهر سوزان [illegible] برق و گریه ابر [illegible]
کشت [illegible] آتش [illegible] آمال
[illegible] تیغ ظفر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
که در گلستان فصیح البیانش [illegible]
الخضیب [illegible] بستان و صنوبر [illegible] جهان [illegible]

بهزخو

بهزخرد [illegible] خلود دولت ابد [illegible]
قدسی [illegible] اغصان سدرة المنتهی [illegible]
تیغ آبدارش [illegible] سرهای کفار [illegible]
[illegible] و حسام آتش بارش [illegible]
[illegible] مصداق [illegible]
شواظ من نار [illegible] سلیمان [illegible]
ارواح [illegible] از ریاح [illegible]
[illegible] وهبوب ریاح صبا
و جنوب [illegible] عالم [illegible] نطیب
[illegible] جلالت او [illegible]
السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان
السلطان سلیمان الموسوی الصفوی بهادر خان
شد [illegible] دولت [illegible]
سریر سلطنت [illegible] العز و السعود بود
[illegible] اعلام [illegible]
[illegible] شرف [illegible] قبول
[illegible] از فضل [illegible] و لطف [illegible] سلاله
رسول [illegible] بخلق عظیم [illegible]
فقد ورثت محاسن الاخلاق
و مکارم الشیم من آبائه الکرام

سادات العرب والعجم صلوات الله علیهم اجمعین
اما بعد فیقول اقل [illegible] شروع میشود بترجمه
حدیث کثیر الفواید بعون الله الملک الماجد روایت
کرده است محمد بن سنان از مفضل بن عمر که گفت روزی
بعد [illegible] نشسته بودم در روضه که میان قبر حضرت رسول
صلی الله علیه و آله و منبر آنحضرت است و من تفکر میکردم در
آنچه حق تعالی مخصوص گردانیده است این سید را
صلی الله علیه و آله از شرف و فضایل و آنچه بخشیده
و عطا کرده و مشرف ساخته است او را بآن از آنچه نمی
دانند آنرا جمهور امت و جاهلند [illegible]
[illegible] عطا کرده از فضیلت عظیم و منزلت [illegible]
مرتبه [illegible] فکر بودم که ناگاه ابن ابی العوجاء که یکی از
ملاحده آن زمان بود آمد و نشست [illegible] سخن او را
او را میشنیدم چون قرار گرفت مردی از اصحاب او
آمد و نزدیک او نشست پس ابن ابی العوجاء [illegible]
کرد [illegible] حضرت رسالت پناه صلی الله علیه
و آله و گفت [illegible] صاحب این قبر بکمال [illegible]
رسید بجمیع فضایل و شرف [illegible] جمع کرده بود [illegible]
احوال منزلت او [illegible]
فیلسوفی بود که دعوی مرتبه بلند و منزلت ارجمند کرد [illegible]

اثبات

اثبات [illegible] معجزه چند آورد که بر عقلها غالب آمد و فهمها
در آن [illegible] شده [illegible] دریای فکر فرو رفتند و
بازمانده برگشتند و چون [illegible] دعوت او را
عقلا و فصحا و خطبا داخل شدند مردم در دین او فوج
فوج پس مقرون گردانید نام خود را بنام خدای خود در
اذان [illegible] بر سر هر معبد و مسجد او در جمیع
شهرها و مواضعی که دعوت او بآنها رسیده است و
آوازها [illegible] بلند شده است و حجت او ظاهر
گردیده است در کوه و دشت و دریا و صحرا و هر روز و شب
پنج نوبت مکرر میکنند در اذان و اقامت
[illegible] ساعت تازه گردد [illegible] پنهان
نماند پس ابن ابی العوجاء گفت بگذار نام محمد را صلی الله علیه
و آله که عقل من در آن حیران است و فکر من در کار او در
مانده است و سخن بگو در اصلی که محمد [illegible]
کرده است پس سخن در وجود صانع عالم تعالی شأنه
[illegible] که این عالم را صانعی
[illegible] نیست بلکه همه چیز [illegible]
مکون میشوند [illegible] و همیشه دنیا
چنین بوده و چنین خواهد بود مفضل گفت چون این
سخنان واهی را از آن ملعون شنیدم از غایت خشم

[illegible] ای دشمن خدا [illegible]
و انکار [illegible] پروردگاری را که ترا آفریده است
در نیکوترین ترکیبی و صورت بخشیده است ترا در
تمامترین صورتی و [illegible] احوال مختلفه گردانیده
[illegible] رسانیده است اگر تفکر نمایی
در نفس خود [illegible] هر آینه بیابی [illegible]
و دلایل پروردگاری را [illegible] صنعت حضرت باری
تعالی شانه در تو ظاهر است و شواهد وجود و قدرت
و براهین علم و حکمتش در تو واضح و لایح است ابن
ابی العوجاء گفت ای مرد اگر تو از متکلمانی با تو
سخن گوییم اگر بر ما حجتی تمام کنی [illegible]
و اگر از ایشان نیستی با تو سخن گفتن [illegible]
و اگر از اصحاب جعفر بن محمد صادق علیه السلام [illegible]
با ما چنین مخاطبه نمیکند و [illegible] دلیل با ما مجادله نمیکند
و از سخنان ما زیاده از آنچه تو شنیدی [illegible] شنیده
و دشنام نداده و در خطاب ما از اندازه سخن
بدر نرفته در جواب ما و او صاحب علم و رزانت و [illegible]
عقل و متانت [illegible] طیش و سفاهت و غضب از او
[illegible] گوش میدهد سخنان ما را [illegible]
ما را [illegible] در خاطر داریم [illegible]

کرحجت

که حجت خود را براو تمام کردیم [illegible] باطل [illegible]
ما را [illegible] و حجت بر ما تمام [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] مفضل گفت [illegible] مسجد [illegible]
آمدم [illegible] مبتلا شده اند
[illegible] اسلام و مسلمانان [illegible]
و شبهات ایشان [illegible] آسمان و زمین
پس رفتم [illegible] امام جعفر صادق علیه السلام
[illegible]
چون سخن آن ملحدان [illegible]
[illegible] حکمت
حضرت صانع جل و علا در خلق عالم [illegible]
و حیوانات [illegible]
از [illegible] و گیاهها و درختان میوه دار
و غیر میوه دار [illegible]
[illegible]
کرده [illegible]
ملحدان [illegible]
از [illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی هدانا الی توحیده بصنعه المتقن المفضل علی عبیده و عترته الاکرمین المخصوصین بلطفه و مزیده علیه و علیهم من الصلوات و التحیات ما یلیق بلطفه و مزیده

اما بعد

فقیر از خیل جاهلان و سفها ابن المرحوم المبرور طاب ثراه محمد تقی محمد باقر عفی الله عن المعاصی و الجرائم برخاطر خجسته مآثر برادران ایمانی می رساند که چون حدیث شریف کو در اثبات صانع قدیر و توحید و اثبات صفات کمالیه او جل شانه و تعالی سلطانه و عظم برهانه شیخ جلیل مفضل بن عمر جعفی که از خواص خیار اصحاب و محرمان اسرار جناب سید الاخیار و سلاله الاطهار امام المشارق و المغارب ابی عبد الله جعفر بن محمد الصادق صلوات الله علیه بوده از آنحضرت روایت کرده مشتملست بر دلایل ساطعه بر ابطال مذهب ملاحده قائلین بتعطیل

و اهمال و مشتمل بر دلایل و براهین قاطعه بر اثبات وجود و علم و قدرت و لطف و حکمت قادر ذو الجلال و مشتمل بر بیان غرایب حکم و مصالح که حکیم علیم در خلق آسمان و زمین و کواکب و نیرات و عناصر و موالید از انسان و حیوان و جماد و نبات مرعی داشته و بیان نظام عالم کبیر و صغیر با برآن کرده و در شناخت حضرت موجود آفاق بر این شهادت شامل بود که از منبع وحی و الهام جاری گردیده و از مطلع انوار علوم سید انام درخشیده و سید بن طاوس رضی الله عنه بر حقیقت آن شهادت داده و بکار داشتن آن در تحصیل ایقان امر فرموده بودند و اکثر اهل ایمان بجهت عدم معرفت لغت عرب از منافع جلیله و فواید جمیله آن محروم بودند و بعضی از فواید کثیر الثمر آن که جمیع بر آنجناب بود لهذا آنرا بلغت فارسی ترجمه کردم و در بعضی از مطالب متعرض فی الجمله توضیح و تنقیحی شدم تا از این خورشید سپهر هدایت که از افق امامت طالع گردیده و از این چشمه ساره اسرار که از منبع علوم سید ابرار و ائمه اخیار علیهم الصلوات الملک الغفار جاری شده تشنه گان زلال حقیقت انوار و فیض ...

قد قرّت عیوننا بمطالعته ... کتبه ...

سبحان من تسبح الملائکه ...

[illegible]

استخراج [illegible] نسبت [illegible] باید علم حاصل شود
بطرز اکتفا خواهد کرد **سؤال** در اخبار و احادیث [illegible]
[illegible] علم [illegible] رسیده که جاهل [illegible] کرده باشید **جواب**
[illegible] علم [illegible] با وجود بعضی احتمال
[illegible] دارد اما علم داریم که تمام [illegible] علت
سؤال در هر کدام بخصوص علم [illegible]
در اثبات [illegible] و وحدت [illegible]
کتب کلامیه هر چند [illegible] و الا [illegible]
شده که کافیست **جواب** در کار [illegible]
میشود **سؤال** چشم [illegible] و [illegible]
بعضی منکر اند **جواب** هر چه [illegible] باید [illegible]
و بعضی اقسام وجود [illegible] شده **سؤال** لعن اهل
تصوف مطلقا میتوان کرد یا نه **جواب** مطلقا
لعن نمیتوان کرد و بعضی که اعتقاد [illegible]
دارند کافر اند و بعضی جاهل [illegible]
دارند و هر چند [illegible] کنند [illegible]
[illegible] **سؤال** در بعضی احادیث [illegible]
لعن واقف [illegible] میتوان کرد یا نه **جواب** [illegible]
لعن [illegible] کرده باشند [illegible]
سؤال عباس و عقیل چه حال داشتند [illegible]

از ایشان

از ایشان [illegible] شده **جواب** هر دو [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
با وجود [illegible] **جواب** [illegible] میتوان کرد و اما
[illegible] **سؤال** [illegible]
صورت دارد **جواب** [illegible] میشود [illegible]
[illegible] آزار [illegible] و حدیث [illegible]
نقل [illegible] امانت [illegible]
محل [illegible] تاخیر دفن میشود [illegible]
[illegible] امانت [illegible] معهود [illegible]
نمیشود **سؤال** [illegible] اعتقاد [illegible]
نماز [illegible] **جواب** نماز [illegible]
[illegible] **سؤال** دفن [illegible]
کربلای معلی و کعبه معظمه و مدینه طیبه **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** آیا قبرستان [illegible]
[illegible] و تعمیر [illegible] مطلق باید [illegible]
[illegible] که قبر را ساخته اند میتوانند کند یا نه
[illegible] شود **جواب** نمیتوانند کند **سؤال** [illegible]
هر گاه [illegible] وقف [illegible] چند را وقف حضرت امام رضا
[illegible] باعتبار حسن [illegible]
[illegible] مستحق نیست [illegible] مسجد [illegible]
مال [illegible] مستحقین [illegible] استحقاق میتوانند گرفت

و معروف [illegible] **جواب** باید [illegible]
[illegible] و [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] استحقاق [illegible]
سؤال هر گاه [illegible] خراب شده [illegible]
[illegible] **جواب** میتوان [illegible]
[illegible] **سؤال**
[illegible]
[illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] بود [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **جواب** اگر [illegible]

شرط

شرط واقف معلوم [illegible] باید کرد و اگر [illegible]
[illegible]
هر چند [illegible] دارد [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible] اعتبار دارد [illegible]
[illegible] **جواب** احتیاط باید کرد **سؤال** [illegible]
و [illegible] حدیثی است از حضرت [illegible] که [illegible]
[illegible] هستند خداوند عالمیان از برای [illegible]
[illegible] صلی الله علی محمد [illegible]
خداوند عالمیان از برای او [illegible]
[illegible] شده که گفت [illegible] نزد حضرت صادق
علیه السلام [illegible] گفت اللهم صل علی محمد و آل محمد
[illegible] گفت امام علیه السلام [illegible]
[illegible] اهل بیت [illegible]
[illegible] اللهم صل علی محمد
و آل محمد [illegible]
شده [illegible] حدیث [illegible]
جواب حدیث [illegible]
[illegible]
[illegible] والسلام [illegible]
کند خوب شد [illegible] السابق

اجابها شیخنا و استادنا دام فضله العالی [illegible]
[illegible] فی [illegible]
[illegible] فی وقت العصر من یوم [illegible]
والعشرین من شهر رمضان المبارک [illegible]
و عشرین بعد الالف من الهجرة النبویة المصطفویة
فی قطعه [illegible] مشهور [illegible]
[illegible]

[illegible] تم

رساله در بیان کیفیت وضو و غسل [illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی [illegible]
[illegible] محمد جعفر بن محمد طاهر [illegible]
[illegible] در بیان کیفیت وضو و غسل [illegible]
[illegible] صاحب جبیره بود آن
جبیره [illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
[illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
آب بشره [illegible] حاصل شود

باید مسح جبیره [illegible] جبیره [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] مسح جبیره [illegible]
[illegible]
[illegible]
مسح [illegible] جبیره [illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
[illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] جبیره [illegible]
[illegible] مسح [illegible]
مسح [illegible] اعاده وضو [illegible]
[illegible]
[illegible] مسح [illegible]
[illegible]

ظاهر اند بشنند حفظ کرد باب دوازدهم در بعض
مسایل متفرقه سؤال عمر آبا و اجداد رسول
که از احادیث فهمیده میشود که باید از کفر و شرک دور بوده اند
باقی انبیا را دیگر فهمیده میشود که چنین هستند یا نه
جواب اگر گفته اند اما معلوم نمیشود سؤال در اصول
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... و در حرام [illegible]

[illegible] ... جواب [illegible] ... سؤال [illegible]

... [illegible] ...

جواب [illegible] ... سؤال [illegible] ... جواب [illegible]

... [illegible] ...

سؤال [illegible] ... جواب [illegible] ... سؤال [illegible] ... جواب [illegible]

... [illegible] ...

سؤال [illegible] ... جواب [illegible] ... سؤال [illegible]

... [illegible] ...

جواب [illegible] ... سؤال [illegible] ... جواب [illegible] ... سؤال [illegible]

بیع جنت کرده‌اند اما بغیر شهوت باشد و احتیاط هست که ترک
رو و دست نگاه نکند **سؤال** بعضی عوام که [illegible]
[illegible] از خانه بیرون آمده [illegible]
[illegible] ظاهر میشود که در کتاب [illegible] شده از بعضی [illegible]
حیثیت **جواب** احتمال [illegible] و ابتدای اسلام [illegible]
[illegible] بعد از آیه حجاب [illegible]
رسیده [illegible] **سؤال**
[illegible]
[illegible] **جواب**
[illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
سؤال [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
اعلم [illegible] **جواب** [illegible]

این بیان [illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
سؤال [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
جواب [illegible]

سؤال کسی که زن سیده بگوید [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
جواب [illegible]

سؤال کسی که زنی را [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]

[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]

[illegible] طلاق [illegible] عده [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]
[illegible] **سؤال** [illegible]
[illegible] **جواب** [illegible]

قصد قربت واجبی به سادات [illegible] اگر [illegible]
کفایت نمیکند باب نهم در نکاح و [illegible]
عده و آنچه مناسب این باب است سؤال باکره
بالغه رشیده در صحت عقد رضای او کافیست یا رضای پدر
و جد پدری با او شریک است یا استقلال میباید جواب
قوی آنست که رضای دختر کافیست و احتیاط آنست که
برضای پدر یا جد پدری نیز واقع شود و [illegible] اختلاف
پدر و جد [illegible] سؤال کسی که خواهر [illegible]
[illegible] او ثواب دارد
[illegible] دارد یا نه جواب [illegible]
و اگر [illegible]
و مشهور [illegible] دخول عده واجب نیست
[illegible] سؤال زنی [illegible]
[illegible] ایشان چه صورت دارد
جواب [illegible]
[illegible]
[illegible]
باشد سؤال دو کسی که باهم لواطه کرده باشند اولاد
خود را بهم تزویج میتوانند کرد یا نه و در این باب
فرقی میان واطی و موطوء هست یا نه جواب ظاهر

در اولاد [illegible] شده باشد و [illegible]
و اسد تعلیم سؤال اگر [illegible]
[illegible] باشد و از ایشان اولاد [illegible]
باشد چه حکم دارد جواب اگر عالم بتحریم باشند اولاد
ایشان اولاد زنا است و اگر بشبهه شده باشد
ایشان اولاد شبهه خواهند بود و حکم صحیح [illegible]
و اسد تعلیم سؤال اگر مادر [illegible] فرزند پسر شیر
دهد مادر آن طفل بر پدر پسر حرام میشود یا نه جواب
اگر مادر [illegible] الطفل باشد مادر مرتضع حرام میشود بر
پدر [illegible] و اگر مادر [illegible] احوط آنست که شیر
ندهد و اگر داده باشد احوط آنست که طلاق داده
شود سؤال هرگاه کسی دو زن داشته باشد [illegible]
از آن دو میتوانند طفل دیگری را شیر داد یا نه
جواب میتوانند شیر داد سؤال [illegible]
در خانه [illegible]
[illegible] حضرت فاطمه علیها السلام [illegible]
جواب [illegible]
کنند بهتر است سؤال میتواند زنی [illegible]
خود [illegible] یا نه جواب ظاهرا [illegible]
[illegible] آن زن بمنزله مادر طفل میشود

[illegible]
جواب [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
جواب [illegible]
[illegible]
[illegible] سؤال [illegible]
حایض [illegible] جواب [illegible]
[illegible]
[illegible] سؤال اطعام [illegible]
اگر [illegible] جایز است یا نه [illegible]
[illegible]
[illegible] جواب [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
سؤال
[illegible]
جواب [illegible]